

Ny räddningslagstiftning

Huvudsakligt innehåll

Landskapsregeringen föreslår att lagtinget antar en ny landskapslag om brand- och räddningsväsendet, räddningslagen för landskapet Åland.

Enligt förslaget kan olika uppgifter inom det kommunala räddningsväsendet skötas av en kommun enskilt eller av flera kommuner gemensamt. Skötseln skall organiseras så att det för varje kommun finns en brandkår med skyldighet att fullgöra uppgifter inom räddningsverksamheten i kommunen. Brandkåren kan bestå av personal i huvudsyssla, personal i bisyssla eller vara en avtalsbrandkår. För varje kommun skall det även finnas en räddningsmyndighet (*kommunens räddningsmyndighet*) inom vilken det skall finnas en högsta tjänsteman (*räddningschef*) med uppgift att utöva tillsyn över och ansvara för ledningen av det kommunala räddningsväsendet.

Vidare skall enligt förslaget kommunerna utarbeta en samarbetsplan som anger hur det kommunala räddningsväsendet skulle kunna administreras av en för hela landskapet gemensam kommunal räddningsmyndighet. Planen skall utarbetas inom tre år efter det att lagen trätt i kraft. Om kommunerna inte utarbetat planen inom den i lagen föreskrivna tiden skall landskapsregeringen utarbeta planen ifråga.

Rent administrativt medför förslaget inte att den nuvarande indelningen i tre branddistrikt behöver upphöra. Målsättningen är dock att kommunerna skall sträva efter ett utökat kommunalt räddningssamarbete vilket den föreslagna lagen är anpassad för.

I övrigt ansvarar en kommun enligt förslaget för den verksamhet som bedrivs inom det egna området. Lagförslaget innehåller färre bestämmelser om kommunernas förvaltning.

I lagförslaget läggs tonvikten på den förebyggande räddningsverksamheten. I enlighet med de i lagen angivna förutsättningarna åläggs uttryckligen olika grupper i samhället att ansvara för att det upprätthålls en beredskap mot olyckor som gör det möjligt att ingripa snabbt och genomföra en räddningsoperation effektivt då en olycka inträffar eller då fara hotar.

Finansieringsbestämmelserna överensstämmer i allt väsentligt med de nuvarande reglerna. En skillnad är dock att landskapet inte ersätter en kommun för kostnader föranledda av släckning av skogsbränder på landskapets mark.

I lagförslaget ingår även tydliga bestämmelser om när, hur och av vem brandsyn skall förrättas och sotning utföras. Förslaget innehåller även vites- och straffbestämmelser som tydligt anger vilka överträdelse som skall vites- respektive straffbeläggas. Även registerbestämmelser har införts i förslaget vilka innebär en kodifiering av praxis.

INNEHÅLL

Huvudsakligt innehåll	1
Allmän motivering	3
1. Nuläge	3
1.1 Lagstiftning.....	3
1.2 Definition av brand- och räddningsväsendet enligt brandlagen	3
1.3 Organisationen - en översikt av verksamheten inom brand- och räddningsväsendet i landskapet Åland.....	3
1.4 Oljeskyddet - en översikt av lagstiftningen och organisationen	13
1.5 Landskapsregeringens bedömning av nuläget.....	13
2. Landskapsregeringens förslag	16
2.1 Samordningen av det kommunala räddningsväsendet	16
2.2 Förslagets övergripande syfte	17
2.3 Andra viktiga hållpunkter i förslaget.....	17
3. Förslagets verkningar.....	27
3.1 Ekonomiska verkningar	27
3.2 Organisatoriska verkningar	30
3.3 Förslagets konsekvenser för miljön	30
3.4 Jämställdhetskonsekvenser.....	30
4. Övriga omständigheter som inverkat på framställningens innehåll	31
4.1 EG-direktiv	31
4.2 Förordningsfullmakter	31
5. Lagstiftningsbehörighet	32
5.1 Allmänt	32
5.2 Begränsning av grundläggande fri- och rättigheter.....	32
5.3 Kommunal självstyrelse.....	32
6. Beredningsarbete	33
Detaljmotivering	34
1. Räddningslag för landskapet Åland	34
1 kap. Allmänna bestämmelser	34
2 kap. Ansvarsfördelningen och samarbetet inom räddningsväsendet	34
3 kap. Planeringsskyldighet	36
4 kap. Kommunernas räddningsservice.....	36
5 kap. Behörighetskrav och utbildning	37
6 kap. Förebyggande av olyckor.....	37
7 kap. Brandsyn.....	39
8 kap. Sotning	40
9 kap. Landskapsalarmcentralen	42
10 kap. Operativ räddningsverksamhet.....	42
11 kap. Personregister.....	44
12 kap. Finansiering av räddningsväsendet samt arvoden och ersättningar	46
13 kap. Ändringssökande, tvångsmedel och straff	47
14 kap. Särskilda bestämmelser	48
15 kap. Ikraftträdelse- och övergångsbestämmelser.....	49
2. Landskapslag om ändring av statistiklagen för landskapet Åland.....	50
3. Landskapslag om ändring av landskapslagen om offentliga nöjestillställningar.....	50
4. Landskapslag om ändring av landskapslagen innehållande särskilda bestämmelser angående biografier och offentliga biografföreställningar i landskapet Åland	50
5. Landskapslag om ändring av landskapslagen om bekämpande av oljeskador.....	50
Lagtext	51
R Ä D D N I N G S L A G för landskapet Åland	51
L A N D S K A P S L A G om ändring av statistiklagen för landskapet Åland	74
L A N D S K A P S L A G om ändring av landskapslagen om offentliga nöjestillställningar	75
L A N D S K A P S L A G om ändring av landskapslagen innehållande särskilda bestämmelser angående biografier och offentliga biografföreställningar i landskapet Åland.....	76
L A N D S K A P S L A G om ändring av landskapslagen om bekämpande av oljeskador	77
Parallelltexter.....	79

Allmän motivering

1. Nuläge

1.1 Lagstiftning

Verksamheten inom brand- och räddningsväsendet i landskapet regleras i huvudsak av landskapslagen (1977:37) om brand- och räddningsväsendet, nedan kallad brandlagen och av brandförordningen (1962:5) för landskapet Åland, nedan kallad brandförordningen. Brandförordningen tillämpas till den del den inte strider mot bestämmelserna i brandlagen. Alarmcentralens verksamhet regleras i landskapsförordningen (2000:22) om landskapets alarmcentral.

1.2 Definition av brand- och räddningsväsendet enligt brandlagen

Både brandskyddet och de släcknings- och andra åtgärder som vidtas sedan brand uppkommit hör enligt brandlagens 1 § 2 mom. till brandväsendet. Brandskyddet syftar till att förebygga att elden kommer lös och att genom förberedande åtgärder underlätta släckning och begränsning av brand samt avvärjning av härmed förenade faror, vållade av människor eller naturtilldragelser.

Sådana åtgärder som vidtas i kommunernas eller landskapets regi och som syftar till att avvärja eller begränsa skador på människor eller egendom eller i miljön vid oljeutflöde, ras, översvämning, explosions- eller trafikolycka eller annat nödläge hänförs enligt 1 § 3 mom. till räddningsväsendet. En förutsättning för att åtgärderna skall vidtas är att det kan anses påkallat med hänsyn till behovet av ett snabbt ingripande, det hotade intressets betydelse, kostnaderna för räddningsåtgärderna och övriga i det enskilda fallet föreliggande omständigheterna.

1.3 Organisationen - en översikt av verksamheten inom brand- och räddningsväsendet i landskapet Åland

1.3.1 Handläggningen av brandskyddsärenden inom landskapets förvaltning och landskapsregeringens roll inom brand- och räddningsväsendet

Ärenden som rör brand- och räddningsväsendet i landskapet handläggs inom landskapsregeringens allmänna förvaltning vid kansliavdelningens byggnadsbyrå. Vid byggnadsbyrån finns en särskild brand- och räddningsenhet med en räddningsinspektör som enhetschef och enda tjänsteman. Enheten handlägger ärenden som gäller brand- och räddningsväsendet, explosionsfarliga ämnen, transport av farliga ämnen, befolkningsskydd och beredskapsärenden samt registrering av inkvarterings- och trakteringsverksamhet.

Enligt brandlagens 3 § ankommer den högsta ledningen av verksamheten inom brand och räddningsväsendet på landskapsregeringen. I enlighet med brandlagens 23 § har räddningsinspektören genom tidigare landskapsstyrelsebeslut utsetts till den tjänsteman som på landskapsregeringens vägnar i första hand skall överta ledningen av räddningsverksamheten då en brand eller någon annan olycka hotar att få särskilt stor omfattning eller annars hotar att bli avsevärt farlig. Enligt beslutet biträds räddningsinspektören av en ledningsgrupp som består av representanter för olika myndigheter som deltar i räddningsverksamheten.

Ledningsgruppen kan vid behov tillkalla sakkunniga att delta i gruppens arbete. Räddningsinspektören avgör, efter samråd med ansvarig landskapsregeringsledamot, om och när ledningsansvaret för räddningsverksamheten skall övertas av landskapsregeringen.

Ledningsgruppen har tillsatts för att räddningsinsatserna skall kunna samordnas effektivt och skadeverkningarna minimeras då en storolycka inträffar eller hotar att inträffa.

1.3.2 De kommunala brandmyndigheterna

I enlighet med bestämmelserna i brandlagens 8 § 4 mom. utgörs brandmyndigheterna i en kommun av brandnämnden, brandchefen, biträdande brandchefen, brandskyddsinspektören, släckningschefen, den i ordinarie eller halvordinarie brandkår ledande förmannen som är i tjänst samt annan person som i egenskap av räddningsledare företräder brandkåren i en annan kommun. Normalt är det brandnämnden, brandchefen samt biträdande brandchefen som ansvarar för myndighetsutövningen inom det kommunala brand- och räddningsväsendet.

1.3.3 Brandnämndens och brandchefens skyldigheter enligt brandlagen och brandförordningen

Brandnämndens skyldigheter regleras närmare i brandförordningens 12 §. Med stöd härav är brandnämnden skyldig att se till att de övriga brandmyndigheterna i kommunen bedriver sin verksamhet i enlighet med de bestämmelser som reglerar brand- och räddningsväsendet i kommunen. Brandnämnden skall även ansvara för informations- och rådgivningsverksamheten rörande brandskyddet i kommunen och vid behov utarbeta detaljerade förslag till förbättringar för att därigenom befrämja en konstruktiv utveckling av det kommunala brand- och räddningsväsendet. Till brandnämndens skyldigheter hör även att till olika berörda myndigheter avge utlåtanden som innehåller större och mer övergripande riktlinjer för hur det kommunala brand- och räddningsväsendet skall organiseras. Enligt brandlagens 7 § 3 mom. ansvarar brandnämnden även för samordningen av annan än i brandlagen avsedd räddningstjänst i enlighet med de krav som ställs i bl.a rikslagstiftningen om befolkningsskydd.

Närmare bestämmelser som rör brandchefens uppgifter finns i brandförordningens 13 §. Med stöd härav skall brandchefen se till att bestämmelser som rör brandsäkerhet efterlevs i kommunen. Vidare är brandchefen skyldig att utöva tillsyn över skötseln av kommunens och avtalsbrandkårernas brandstationer, redskapsskjul, brandberedskap och utrustning samt härvid vidta de åtgärder som krävs för att avhjälpa uppkomna brister. Brandchefen skall även övervaka och ge närmare anvisningar om de kommunala brandkårernas utbildning och aktionsberedskap samt leda släcknings- och räddningsarbeten såvida inget annat följer av lag eller med stöd därav utfärdade bestämmelser. Brandchefen ansvarar även för att brandsyner förrättas i enlighet med lag eller bestämmelser som utfärdats med stöd därav. Till brandchefens uppgifter hör även att följa upp utvecklingen av byggnadsverksamheten i kommunen och i anslutning därtill vid behov utarbeta förslag till förbättringar av brandsäkerheten i kommunen. I övrigt skall brandchefen i egenskap av sakkunnig bistå byggnadsnämnden, andra kommunala myndigheter och polismyndigheten i ärenden som rör kommunens brand- och räddningsväsende samt utöva tillsyn över underordnades verksamhet.

1.3.4 Brandchefens befogenheter

För att släcka en brand eller hindra dess spridning eller för att avvärja eller begränsa verkningarna av andra olyckor har brandchefen med stöd av brandlagens 24 § rätt att i erforderlig omfattning förordna att

- – byggnader, upplag eller annan egendom skall förstöras,
- – dörrar brytas upp,
- – hägnader avlägsnas,
- – diken grävas,
- – trädbestånd nedhuggas,
- – moteldar anläggas eller
- – andra för ändamålet nödvändiga åtgärder vidtas.

Enligt 25 § har brandchefen befogenhet att ålägga arbetsföra personer som befinner sig på brandplatsen eller i dess närhet att biträda vid släckning av bränder. Brandchefen och annan ledare för släckningsarbete har, om så befinns nödvändigt, även rätt att kalla in en person som fyllt 18 men inte 55 år till brandplatsen för att ofördröjligen delta i släckningsåtgärder såvida denne inte har giltig orsak att utebli.

Då en brand eller annan olycka inträffat eller hotar att inträffa har brandchefen enligt 26 § rätt att under vissa förutsättningar bestämma att telefonförbindelser vid behov skall ställas till förfogande.

Om det är nödvändigt för räddande av människoliv har brandchefen enligt samma lagrum även rätt att beordra att erforderliga signal- och transportmedel, brandredskap samt för släcknings- och räddningsarbete nödvändiga arbetsmaskiner och -redskap skall tas i anspråk.

På order av brandchefen skall även livsmedel för släcknings- och räddningspersonalen samt bränsle och smörjmedel för brandredskap och annan materiel samt för släckningsverksamheten erforderliga släckningsämnen tillhandahållas.

1.3.5 Brandkårernas och brandmyndigheternas skyldigheter

Brandkårerna och brandmyndigheterna i landskapet skall även sköta räddningsuppgifter och brandskydds-förebyggande uppgifter vilka inte regleras i brandlagen eller brandförordningen utan i annan landskapslagstiftning.

Enligt 3 § landskapslagen (1977:16) om bekämpande av oljeskador, nedan kallad oljeskyddslagen, har landskapsregeringen det yttersta ansvaret för att erforderliga saneringsåtgärder vidtas efter det att en oljeolycka inträffat. Brandkårernas skyldighet att delta i oljeskadebekämpningen begränsas i enlighet med brandlagens 1 § till de brådskande åtgärder som vid en oljeolycka måste vidtas för att svåra och omfattande skador på människor, egendom eller miljön skall kunna avvärjas. Såsom brand- och oljeskyddslagen är utformade är brandkårerna inte skyldiga att delta i oljeskadebekämpningen till den del den innefattar andra än de mest akuta åtgärderna. En sådan skyldighet kan jämlikt oljeskyddslagens 4 § endast påföras brandkårerna med stöd av avtal som ingåtts mellan landskapsregeringen och kommunerna. Emellertid har brandkårerna i samband med oljeskadebekämpning inte enbart ingripit till skydd för liv och hälsa utan även deltagit i oljeskadebekämpningen till den del den exempelvis inneburit sanering av stränder som efter en oljeolycka blivit svårt nedsmutsade.

Enligt bestämmelserna om byggnadslov i 1 a kap. byggnadslagen (1979:61) för landskapet Åland, nedan kallad byggnadslagen, samt 7 kap. byggnadsförordningen (1963:40) för landskapet Åland deltar företrädare för de kommunala brandmyndigheterna, i egenskap av sakkunniga inspektörer, i sådana uppgifter inom byggnadstillsynen som är att hänföra till det förebyggande brandskyddet.

Enligt landskapslagen (1995:61) om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om explosionsfarliga ämnen och landskapsförordningen (1996:57) om tillämpningen i landskapet Åland av riksförfattningar om explosionsfarliga ämnen fyller brandmyndigheterna en central övervakningsfunktion då bl.a. servicestationer uppförs och rörsystem för transport av explosionsfarliga ämnen anläggs och när cisterner för lagring och uppbevaring av ämnena ifråga byggs.

Brandkårerna handhar även skötseln av uppgifter vilka är att hänföra till verksamhetsfältet för andra förvaltningsområden än brand- och räddningsväsendet. Mariehamns stads räddningsverk sköter på basis av avtal med Ålands hälso- och sjukvård (ÅHS) brådskande sjuktransportuppgifter. I samband

därmed deltar räddningsverket även i uppgifter inom akutvården och ger i enlighet med sina förutsättningar förstahjälpen åt dem som drabbats av en olycka.

1.3.6 Landskapsalarmcentralen

Sedan år 2000 sköts landskapsalarmcentralen av särskild personal anställd av landskapet. Kommunerna har inte längre något betalningsansvar för alarmcentralen och deltar inte heller längre i dess administration. För skötseln av alarmcentralen avlönar landskapsregeringen en alarmmästare och sex alarmoperatörer.

1.3.7 Befolkningskyddsfrågor

Frågor som rör befolkningskydd och beredskapsförsörjning faller i huvudsak inom ramen för rikets lagstiftningsbehörighet. Med anledning härav har utfärdats en överenskommelseförordning (2000:80) om skötseln av förberedande uppgifter för undantagsförhållanden. Verksamheten i landskapet avser härvidlag ett samarbete mellan landskapsregeringen och länsstyrelsen med målsättningen att säkra samhällsfunktionerna och skapa god beredskap mot omfattande olyckshändelser och krislägen.

Enligt förordningens 1 § skall de förberedande förvaltningsuppgifter och de förberedande uppgifter av annat slag som ankommer på rikets myndigheter inom befolkningskyddet, försörjningsberedskapen samt den allmänna beredskapen inför undantagsförhållanden i landskapet Åland skötas gemensamt av rikets och landskapets myndigheter i enlighet vad som i övrigt bestäms förordningen.

1.3.8 Brandkårerna

Enligt brandlagens 11 § 1 mom. skall det i en kommun eller gemensamt för flera kommuner finnas en brandkår som är ordinarie, halvordinarie eller en avtalsbrandkår. För närvarande finns det i Mariehamns stad en ordinarie brandkår med fast anställd personal samt två avtalsbrandkårer medan räddningsuppgifterna i övriga kommuner enbart handhas av avtalsbrandkårer.

I enlighet med bestämmelserna i 9 § 1 mom. består räddningspersonalen inom de ordinarie brandkårerna av befäl, underbefäl och manskap. Enligt 11 § 2 mom. skall den ordinarie brandkårens brand- och räddningspersonal vara heltidsanställd och vid tjänstgöring stå i fortlöpande alarmberedskap.

Avtalsbrandkåren skall enligt 11 § 4 mom. sköta de uppgifter som hör till kommunens brand- och räddningsväsende i enlighet med vad som i avtal överenskommit mellan brandkåren ifråga och kommunen. Såvida inget annat följer av avtalsvillkoren skall beredskapen i en alarmsituation härvidlag vara så pass hög att det går att uppbåda en tillräckligt stor personalstyrka som på olycksplatsen kan vidta de åtgärder som krävs för att olyckssituationen skall kunna bemästras och bringas under kontroll.

Enligt 12 § skall personalstyrkan inom den kommunala brandkåren, den för brand- och räddningsväsendet nödvändiga materielen och brandkårens alarmberedskap vara tillräckliga med beaktande av

- – kommunens invånarantal,
- – graden av tätbebyggelse,
- – byggnadssättet i kommunen,
- – risken för skogsbrand,
- – förekomsten av för personsäkerheten riskfyllda inrättningar, industrier och upplagsområden i kommunen,
- – kommunala trafikförhållandena samt
- – riskerna för att oljeskador eller andra omständigheter skall inträffa som medför risk för olycka eller brand.

Enligt 23 § ansvarar brandkårerna i en kommun för släckningsverksamheten i kommunen. Verksamheten leds av brandbefälet i den kommun där branden utbrutit eller annan olycka inträffat, såvida inte annat avtalats därom. Landskapsregeringen kan dock som tidigare konstaterats överta ledningsansvaret i de fall en olycka hotar att få särskilt stor omfattning eller annars är att anse som synnerligen farlig.

1.3.9 Centrala åtgärder som vidtagits inom det förebyggande brandskyddet

I brandlagens 4 kap. finns bestämmelser om vilka förebyggande brandskyddsåtgärder som skall vidtas för att brand inte skall uppstå. I 16 § stadgas att brandsyn skall förrättas till förebyggande av brand och för ökande av personsäkerheten. Vidare skall förrättare av brandsyn beredas tillträde till alla byggnader, rum och upplag samt andra platser som skall besiktigas. Vad gäller sotning så skall enligt 18 § eldstäder jämte rökkanaler sotas och luftväxlingskanaler rengöras i enlighet med bestämmelser utfärdade av landskapsregeringen.

Genom tidigare beslut av landskapsstyrelsen har brandsyneverksamheten förändrats. Verksamheten har inriktats på större fastighetsobjekt såsom restauranger, hotell, inkvarteringsrörelser samt nöjesanläggningar där riskerna för en olycka bedöms vara större än normalt. Vidare brandsynas enklare objekt såsom enfamiljshus numera vart femte år istället för vart tredje som tidigare var fallet. Genom beslutet har sotaren givits möjlighet att förrätta brandsyn i enfamiljshus i samband med att sotning utförs även om det formella brandsynsansvaret alltså innehålls av brandchefen.

1.3.10 Kvalifikationskraven på och utbildningen av brand- och räddningspersonalen

Den som tjänstgör som befäl eller underbefäl i de ordinarie brandkårerna skall enligt brandlagens 9 § 2 mom. ha avlagt en examen vid ett brandinstitut eller en annan för tjänsten lämplig och av landskapsregeringen godkänd examen. I brandlagen anges däremot inte vilka kvalifikationskrav som skall ställas på den som tillhör manskapet inom de ordinarie brandkårerna. I praktiken krävs dock att brandmannen skall ha avlagt examen vid en auktoriserad läroinrättning där brandmannautbildning bedrivs. De i lag och praxis ställda kraven innebär således att de som tjänstgör vid landskapets ordinarie brandkårer besitter den kompetens som erfordras för att de skall kunna sköta sina uppgifter på ett säkert, effektivt och ändamålsenligt sätt.

Under 1980-talet tog landskapsstyrelsen initiativ till en diskussion med representanter för yrkesutbildningsverksamheten inom brand- och räddningsväsendet i Sverige. Anledningen därtill var att man från landskapsstyrelsens sida ville göra det möjligt för personer, bosatta i landskapet och tillika verksamma inom landskapets brand- och räddningsväsende, att yrkesutbilda sig vid läroanstalter där undervisningen bedrivs helt på svenska. Diskussionen resulterade i en överenskommelse som innebär att åländska sökande vid behov kan beredas studieplats vid svenska statens räddningsverksskolor. Förutsättningen för att bli antagen är att sökandena kan styrka att de redan har en befattning inom brand- och räddningsväsendet i landskapet.

I riket ansvarar statens räddningsinstitut för yrkesutbildningsverksamheten inom brand- och räddningsväsendet. Till den del verksamheten avser utbildning av brandbefäl ges undervisningen helt på finska. Yrkesutbildningen av manskap bedrivs i regel på finska men vid ett par tillfällen har det ordnats brandmannakurser med svenska som undervisningsspråk. Den som genomgått den svenska eller den finska räddningsutbildningen, examinerats från utbildningsanstalten ifråga samt i erforderliga fall med godkänt resultat avlagt en tentamen angående landskapslagstiftningen om brand- och räddningsväsendet har sedan rätt att tjänstgöra inom den ordinarie brandkåren i landskapet.

Enligt 9 § 3 mom. krävs av befälen inom de kommunala avtalsbrandkårerna att de skall ha genomgått en för sådant befäl avsedd kurs eller på annat sätt förvärvat för sysslan erforderliga kunskaper. Några formella behörighetskrav på avtalsbrandkårernas underbefäl och manskap ställs inte i brandlagen. Likväl finns det i praktiken en strävan att de skall ha genomgått en utbildning varigenom de kunskaper och färdigheter som är ändamålsenliga med tanke på de uppgifter som normalt utförs av avtalsbrandkårerna erhålls.

Med stöd av bestämmelserna i 4 och 6 §§ är ansvaret för utbildningen av avtalskårernas räddningspersonal uppdelat mellan landskapsregeringen och kommunerna. Enligt 4 § omhänderhas brand- och räddningspersonalens utbildning av landskapet och enligt 6 § skall envar kommun inom sitt område handha de till brand- och räddningsväsendet hörande uppgifterna. Landskapsregeringen har det övergripande ansvaret för hur utbildningen skall struktureras.

Genom tidigare beslut av landskapsstyrelsen tillämpas inrikesministeriets direktiv för anordnande av brandkårens interna utbildning i landskapet. Kommunerna ansvarar för att utbildningen bedrivs i enlighet med de utbildningsplaner som finns i direktivet och som landskapsstyrelsen fastslagit i sitt beslut.

Den här avsedda utbildningen bedrivs i huvudsak av Ålands brand- och räddningsförbund vilket anlitas av kommunerna och med vilket landskapsregeringen tecknat utbildningsavtal. Ålands brand- och räddningsförbund hyr undervisningslokaler av Ålands naturbruksskola och Mariehamns stads räddningsverk. Brandcheferna eller andra på brand- och räddningsområdet erfarna personer sköter undervisningen varvid man använder sig av färdiga kurspaket utarbetade och tillhandahållna av Finlands svenska brand- och räddningsförbund. Finlands svenska brand- och räddningsförbund anordnar även kurser för utbildare av brand- och räddningspersonal.

1.3.11 Planeringen av räddningsväsendet - en kort beskrivning

För att utveckla och organisera det totala brand- och räddningsväsendet i landskapet skall landskapsregeringen enligt brandlagens 3 § 1 mom. utarbeta en översiktlig plan i samråd med kommuns fullmäktige. När denna plan fastställts av landskapsregeringen är kommunerna skyldiga att i enlighet med planföreskrifterna bistå och samarbeta med varandra. I den mån det föreskrivs i planen är kommunerna även skyldiga att samarbeta med landskapsregeringen och med andra i planen särskilt angivna organisationer. Den översiktliga planen innehåller i allmänhet en utvärdering av föregående planperiod och olika målsättningar för den kommande planperioden. Syftet med planen är att ange de övergripande riktlinjerna för hur brand- och räddningsverksamheten skall organiseras i landskapet.

I ärenden som angår brand- och räddningsväsendet biträds landskapsregeringen enligt 3 § 2 mom. av en delegation för brand- och räddningsväsendet. I den ingår företrädare för landskapet och kommunerna samt för organisationer och samfund inom branschen. Till delegationens uppgifter hör att delta i beredningen av den översiktliga planen. I praktiken görs huvuddelen av beredningsarbetet inom delegationen som i samband med beredningen begär in kommunernas synpunkter.

Enligt 6 § 1 mom. skall varje kommun inom sitt område handha de uppgifter som hör till brand- och räddningsväsendet. I enlighet med de allmänna riktlinjer som anges i den översiktliga planen skall kommunerna gemensamt utarbeta en samarbetsplan för de följande fem åren. Samarbetsplanen skall utarbetas årligen i samråd med delegationen för brand- och räddningsväsendet och fastställas av landskapsregeringen som också för visst år kan bevilja kommun lättnader i åtaganden enligt planen. I samarbetsplanen anges närmare grunderna för det kommunala samarbetet inom brand- och räddningsväsendet. Bildandet av de för närvarande tre olika branddistrikten är ett resultat av kommunal samarbetsplanering. Samarbetsplanen har i praktiken reducerats till en materialanskaffningsplan för brandkårerna i landskapet Åland vilken utgör en grund för budgeteringen av de landskapsandelar som årligen beviljas kommunerna med stöd av brandlagens 37 §.

Enligt 6 § 2 mom. skall grunderna för det samarbete mellan kommunerna som upprättats med stöd av samarbetsplanen fastställas i ett särskilt avtal. Kan kommunerna inte enas om samarbetsgrunderna eller om fördelningen av de gemensamma kostnaderna för brand- och räddningsväsendet skall grunderna fastställas av landskapsregeringen.

Utöver den översiktliga planen och samarbetsplanen utarbetar kommunerna andra s. k. detaljplaner som huvudsakligen innefattar

- - en förteckning över vilka resurser som skall stå till brand- och räddningsväsendets förfogande i den enskilda kommunen,
- - riktlinjer för hur räddningsoperationer skall genomföras i kommunen samt
- - hur alarmering görs i olika situationer.

1.3.12 Finansieringen - viktiga hållpunkter

Enligt brandlagens 38 § skall landskapsandelar erläggas till kommunerna för att täcka driftkostnaderna för kommunernas brand- och räddningsväsende. Landskapsandelarna erläggs i enlighet med de principer som anges i landskapslagen (1993:70) om landskapsandelar till kommunerna, nedan kallad landskapsandelslagen.

Utöver de landskapsandelar som utgår enligt 38 § kan en kommun med stöd av 37 § enligt landskapsstyrelsens prövning beviljas landskapsandel för betydande kostnader vid anskaffning av materiel som erfordras för skötseln av kommunens brand- och räddningsväsende. Landskapsandelen utgår enligt de procenttal som anges i tabell 1 nedan.

Tabell 1

Kommunens bärkraftsklass	Landskapsandel i procent
1	75
2	60
3	50
4	40
5	35
6	30
7	25
8	20
9	15
10	10

Härvidlag avses med bärkraftsklass den genom rikslagstiftning senast fastställda bärkraftsklassen för kommunen. Den senaste bärkraftsklassificeringen i riket gjordes 1993. Diskussioner mellan landskapsregeringen och Ålands kommunförbund har förts i syfte att finna ett ersättande system men enighet har inte uppnåtts utan den senaste klassificeringen tillämpas alljämt i landskapet.

I tabell 2 nedan framgår vilka kommuner som hör till vilken bärkraftsklass.

Tabell 2

Kommun	Bärkraftsklass
Geta	1
Kumlinge	1
Kökar	1
Vårdö	1
Brändö	2
Föglö	2
Sund	2
Eckerö	3
Lumparland	3
Finström	4
Hammarland	4
Jomala	4
Lemland	4
Saltvik	4
Sottunga	4
Mariehamn	7

Innan bindande anskaffningsavtal ingås eller beställningar görs skall kommunen enligt 37a § inhämta ett förhandsbesked av landskapsregeringen för sådan egendom som enligt 37 § kan berättiga till landskapsandel. Till en begäran om förhandsbesked skall en utredning över åtgärden eller anskaffningen och dess kostnader bifogas i enlighet med vad landskapsregeringen bestämmer. Vid givande av förhandsbesked om landskapsandel är den av landskapsregeringen fastställda materialanskaffningsplanen riktgivande.

Vid sidan av landskapsandelar kan kommunerna erhålla understöd från brandskyddsfonden. Brandskyddsfonden är en fond som inte omfattas av statsbudgeten och som administreras av inrikesministeriet. Brandskyddsfonden finansieras av de brandskyddsavgifter som erläggs i samband med att brandförsäkringspremier betalas in till försäkringsbolagen. Fonden inrättades 1949 och har haft en viktig ställning vid utvecklandet av det kommunala brand- och räddningsväsendet och senare också vid stödjandet av räddningsorganisationerna och frivilligarbetet inom branschen.

Till skillnad från landskapsandelar beviljas understöd från brandskyddsfonden inte bara för anskaffning av räddningsutrustning utan även för byggande av nya brandstationer samt för betydande renoveringsarbeten och utvidgning av befintliga stationer. Understöden utbetalas i enlighet med principer som närmare fastställs av fonden.

Då en kommun tidigare sökte bidrag från brandskyddsfonden skulle kommunen först anhålla om förhandsbesked. Anhållan adresserades till brandskyddsfonden men sändes via landskapsstyrelsen som sedan vidarebefordrade anhållan jämte utlåtande. Vad som var riktgivande i samband med givande av förhandsbesked om landskapsandel gällde även för utlåtande angående förhandsbesked till brandskyddsfonden. Egentliga förhandsbesked om understöd ges inte längre men ansökningar om understöd för byggprojekt skall sökas innan projektet inleds. I de fall då en kommun från brandskyddsfonden ansöker om understöd för delfinansiering av räddningsmateriel kan ansökan göras en gång per år också innan anskaffningen görs. Ansökningarna ställs till brandskyddsfonden men skickas via landskapsregeringen som ger utlåtande över dem, ställer dem i motiverad angelägenhetsordning och vidarebefordrar dem sedan till fonden.

Understödet uppgår till högst 40 procent av anskaffningspriset exklusive moms vilket för räddningsutrustning tillåts variera mellan 30.000 och 120.000 euro. I de fall anskaffningspriset exklusive moms för en investering avseende räddningsutrustning överstiger 120.000 euro är kommunen hänvisad till att ansöka om landskapsandel i enlighet med vad som därom särskilt stadgas. Även i de fall investeringen avser byggande uppgår understödet till högst 40 procent av anskaffningspriset exklusive moms dock högst till ett belopp motsvarande 170.000 euro. Landskapsandel beviljas överhuvudtaget inte för investeringar som avser byggande.

Även avtalsbrandkårerna kan under vissa förutsättningar beviljas understöd från fonden i de fall understödet söks för att delfinansiera mindre investeringar. Avtalsbrandkårer beviljas understöd från brandskyddsfonden i de fall kåren ämnar göra en nyanskaffning vars värde uppgår till minst 10.000 euro och som hänför sig till räddningsutrustning eller byggnader. Ansökan kan härvidlag göras en gång per år. En avtalsbrandkår kan även ansöka om understöd för redan gjorda anskaffningar när som helst under året förutsatt att anskaffningspriset inklusive moms understiger 10.000 euro. Understödet uppgår till 40 procent av anskaffningspriset exklusive moms i de fall anskaffningen avser byggnader och 50 procent i de fall den avser räddningsutrustning.

Ur oljeskyddsfonden, som administreras av miljöministeriet, beviljas kommunerna understöd och ersättningar för kostnader för anskaffning av oljebekämpningsmateriel och för bekämpningsåtgärder. Medel kan även utgå från oljeskyddsfonden antingen direkt till landskapet eller direkt till kommunerna i samband med byggnation av utrymmen för oljeskyddsutrustning i landskapet.

För olycksfall som drabbat deltagare i släcknings- och räddningsarbete utgår, enligt brandlagens 29 §, ersättning av landskapets medel enligt samma grunder som för olycksfall i arbete förutsatt att den skadelidande inte enligt annan lag är berättigad till ersättning av minst samma storlek.

Enligt 31 § betalar landskapsregeringen, i de fall landskapsregeringen förordnat viss av landskapsregeringen underställd tjänsteman eller visst av landskapsstyrelsen underställt organ att överta ledningen för släcknings- och räddningsverksamheten, ersättning till kommunerna för släcknings- och räddningskostnader vid storolyckor. Landskapet svarar enligt 35 § även för släckningskostnaderna i fråga om landskapets skogar.

Tidigare hade kommunerna kostnadsansvaret för landskapsalarmcentralen för vilket landskapsandel beviljades. Genom landskapslagen (2000:24) om ändring av landskapslagen om brand- och räddningsväsendet övertogs kostnadsansvaret av landskapet. Kostnadsansvaret övergick från kommunerna till landskapet i samband med att landskapet anställde egen personal med ansvar drift och bemanning av alarmcentralen.

1.3.13 Samarbetet mellan kommunerna - en kort översikt

Enligt brandlagens 7 § skall det i en kommun finnas en brandnämnd. Flera kommuner kan komma överens om att tillsätta en gemensam brandnämnd. Brandnämnden har till uppgift att se till att kommunen på ett ändamålsenligt sätt sköter de lagstadgade uppgifter som hänför sig till det kommunala brand- och räddningsväsendet. Däri inbegrips ett ansvar för att det upprätthålls en beredskap varigenom snabba räddningsingripanden möjliggörs då en olycka inträffar eller då fara hotar samt ett ansvar för att den förebyggande räddningsverksamheten bedrivs effektivt.

Samarbetet inom det kommunala brand- och räddningsväsendets administration har åstadkommit genom olika avtal så att landskapet i praktiken är indelat i tre olika branddistrikt:

- - norra Ålands distrikt innefattande Finström, Geta, Saltvik, Sund och Vårdö,
- - södra Ålands distrikt bestående av Jomala, Eckerö, Hammarland, Lemland och Lumparland samt
- - Mariehamns stads distrikt varifrån skärgårdskommunerna Föglö, Sottunga, Kumlinge, Kökar och Brändö med stöd av separata avtal köper olika tjänster som hänför sig till räddningsverksamhet, företrädesvis brandchefstjänster.

Kommunerna på norra Åland har numera en gemensam brandnämnd. Vad gäller södra Åland ingår alla kommuner utom Hammarland inom samma brandnämnds ansvarsområde. Hammarland har egen brandnämnd. Mariehamns stad samt skärgårdskommunerna Föglö, Sottunga, Kumlinge, Kökar och Brändö har alla en egen brandnämnd.

Med stöd av bestämmelsen i brandlagens 6 § har kommunerna tecknat samarbetsavtal om ömsesidigt bistånd i samband med eldsvådor och olyckor. När en kommun begärt bistånd från andra kommuner har verksamheten bedrivits över kommungränserna och ekonomisk ersättning utgivits i enlighet med bestämmelserna 31 §, såvida inget annat särskilt avtalats därom. Skärgårdskommunerna, med undantag av Vårdö kommun, har dock inte tecknat samarbetsavtal gällande gemensamma operativa räddningsinsatser och ekonomisk kompensation med anledning av ömsesidigt bistånd.

Kommunerna samarbetar även när det gäller befälsjouren. Om arbetet ute i kommunerna med att upprätthålla en fungerande befälsjour blir alltför betungande, till följd av att bemanningen av jourtjänsterna av någon anledning är otillräcklig, tillhandahåller Mariehamns stad befälsjourstjänster mot ersättning. Med stöd av avtal, tecknat mellan å ena sidan Mariehamns stad och å andra sidan Jomala och Lemlands kommun, ansvarar Mariehamns stad för de primära räddningsinsatserna i samband med utryckning till närområden i Jomala kommun och till områden hörande till Lemlands kommun.

Enligt brandlagens 8 § skall det för varje kommun finnas en heltidsanställd brandchef som innehar lednings- och planeringsansvaret för räddningsoperationerna, vilka i vissa fall involverar flera kommuner samtidigt. Vid behov kan med stöd av 8 § även en eller flera ställföreträdare för brandchefen utses. Brandchefstjänsten kan med stöd av avtal vara gemensam för flera kommuner. En brandchef vars ansvarsområde omfattar kommunerna i ett branddistrikt utses med stöd av 10 § av fullmäktige i den kommun i distriktet som enligt avtalet agerar huvudman. Fullmäktige utser brandchefen efter att de övriga kommunerna i distriktet hörts.

För närvarande har södra Ålands respektive norra Ålands landskommuner var sin heltidsanställd brandchef. Brandchefen i Mariehamn samordnar även brand- och räddningsverksamheten i samtliga skärgårdskommuner utom Vårdö.

Genom det samarbete i fråga om brandchefstjänster och den kommunala nämndorganisationen som således redan förekommer och genom de anskaffningsplaner som uppgörs försöker man fördela resurserna på ett så ändamålsenligt sätt som möjligt.

1.4 Oljeskyddet - en översikt av lagstiftningen och organisationen

Oljeskyddsberedskapen och oljeskadebekämpningen i landskapet organiseras i enlighet med bestämmelserna i oljeskyddslagen. Enligt oljeskyddslagens 4 § kan landskapsregeringen och kommunerna avtala om samverkan i oljeskyddsfrågor. Landskapet står för kostnaderna för de uppgifter kommunerna härvid åtar sig och kommunernas brand- och räddningsväsende fungerar då som en oljebekämpningsorganisation. I ärenden som rör oljeskadebekämpning biträds landskapsregeringen av en delegation för oljeskyddsärenden.

Enligt 4 § kan landskapsregeringen vid behov uppgöra en plan för bekämpning av oljeskador, nedan kallad oljeskyddsplanen. Den senaste planen fastställdes den 7 september 2000 och bereddes inom delegationen för oljeskyddsärenden.

I planen ingår

- - en beskrivning av lednings- och alarmsystemen vid oljeolyckor,
- - en indelning av kommunerna i olika riskgrupper samt
- - en inventering av de resurser som landskapet och kommunerna förfogar över vad gäller personal och materiel.

Enligt planen skall det finnas en ledningsgrupp som ansvarar för den operativa ledningen vid oljebekämpning.

Enligt oljeskyddslagen är den oljeskademyndighet som avses i lagen en person eller myndighet som landskapsstyrelsen utsett att leda och övervaka bekämpningsarbetet. Landskapsregeringen har utsett en tjänsteman vid trafikavdelningen till oljeskyddschef och en annan tjänsteman till biträdande chef. Oljeskyddschefen är samtidigt ordförande i den i oljeskyddsplanen angivna ledningsgruppen.

Enligt oljeskyddsplanen utnyttjas brand- och räddningsväsendets alarmsystem vid bekämpning av oljeskador. Alarmcentralen alarmerar i första hand jourhavande brandbefäl samt den kommunala brandkåren. Brandbefålet avgör om andra myndigheter skall alarmeras samt informerar landskapets oljeskyddschef om skadan är så stor att hjälp utöver de egna resurserna behövs.

1.5 Landskapsregeringens bedömning av nuläget

1.5.1 Allmänt

Räddningsverksamheten i landskapet bygger i hög grad på frivillighet och bedrivs huvudsakligen av de olika kommunala avtalsbrandkårerna som etablerats i landskapet. Systemet lämpar sig väl för de lokala förhållandena och uppmuntrar den enskilde kommuninnevånaren att ta ansvar för säkerheten i den egna kommunen.

I sin helhet har räddningsverksamheten fungerat förhållandevis bra sett ur säkerhetssynpunkt. Räddningsverksamheten i landskapet fungerar dock inte tillfredställande fullt ut utan det föreligger härvidlag problem som kommunerna borde ha kommit tillrätta med i ett tidigare skede genom att upprätta ett mer vittgående samarbete.

1.5.2 En översiktlig analys av de samarbetsåtgärder som hittills vidtagits

Under 1990-talet gjordes ansatser till att på frivillig väg åstadkomma ett utökat samarbete mellan kommunerna. Meningsskiljaktigheter inom det kommunala brand- och räddningsväsendet har emellertid medfört att det inte funnits förutsättningar att helt på frivillig basis genomföra förändringar av den kommunala brand- och räddningsorganisationen i riktning mot ett mer långtgående samarbete. Meningsskiljaktigheterna har bl.a. haft sin grund i

- – avtalsbrandkårernas oro för att deras roll skulle försvagas i en stor regionalenhet,
- – oron för att ett utökat samarbete skulle medföra avveckling av vissa avtalsbrandkårer som för de kvarvarande kårerna i sin tur skulle kunna medföra längre körtider mellan en olycksplats och den plats där de normalt är stationerade,
- – att ett utökat samarbete skulle medföra en ändring av vissa tjänsters karaktär, något som av de berörda tjänsteinnehavarna skulle upplevas negativt,
- – att räddningsaktörerna inom brand- och räddningsväsendet, företrädesvis avtalsbrandkårerna och den ordinarie brandkåren, i vissa fall ser för mycket till sina egna särintressen samt
- – allmänna kommunalpolitiska faktorer.

Visserligen har det redan etablerats ett samarbete som i praktiken innebär att kommunerna sinsemellan samverkar i tre olika distrikt. Samarbetet avser främst hur den samordnade administrationen inom branddistrikten skall skötas.

De flesta kommunerna utgör alltför små basenheter både ekonomiskt och funktionellt när det gäller möjligheterna att producera de behövliga tjänsterna till de per invånare beräknade fördelaktigaste kostnaderna. Med anledning av resursbristen har kommunerna inte kapacitet att själva effektivt och ändamålsenligt organisera sitt brand- och räddningsväsende på ett sätt som skulle vara till fördel för hela landskapet. Exempelvis har den rådande bristen på resurser inom kommunerna bl.a. medfört att skötseln av de lagstadgade brandsynerna blivit eftersatt. Ett annat problem är att kommunerna inte haft möjlighet utarbeta en heltäckande strategi för hur olika typer av olycksrisker skall hanteras och hur olyckor effektivt skall kunna avvärjas. På grund av småskaligheten i den åländska kommunstrukturen är det således nödvändigt att försöka förmå kommunerna att upprätta ett mer omfattande samarbete inom brand- och räddningsväsendet än vad som för närvarande är fallet.

1.5.3 Slutsatser

Trots att rambestämmelserna i brandlagens 3 och 6 §§ gör det möjligt för kommunerna att upprätta olika former av frivilliga samarbetsarrangemang har ett mer omfattande och bestående räddningssamarbete över kommungränserna likväl inte kommit till stånd. Erfarenheten visar att viljan till samarbete hänger samman med den ekonomiska situationen ute i kommunerna. När det ekonomiska underlaget för nyinvesteringar i en kommun är gott finns i allmänhet inte något incitament för vare sig ekonomiskt, administrativt eller operativt samarbete med andra kommuner i någon vidare bemärkelse. I takt med att det ekonomiska utrymmet minskar ökar däremot viljan till samarbete över kommungränserna. Samarbetet är således avhängigt av skiftningarna i det ekonomiska läget och följaktligen oförutsägbart över tiden, något som landskapsregeringen inte kan godta. Det finns inte längre ekonomiskt underlag för att anslå medel som gör det möjligt för varje kommun att upprätthålla den kunskapsnivå och inneha all den utrustning som krävs för att bemästra alla de olika krissituationer som kan tänkas uppkomma. Olyckor skall visserligen förebyggas i största möjliga utsträckning. Det väsentliga i sammanhanget är dock att det i landskapet som helhet, inte i varje kommun enskilt, skall finnas tillgång till en samlad kompetens och erforderliga räddningsresurser som kan tas i bruk då en olycka inträffar eller då fara hotar i en kommun.

Med hänsyn till att kommunerna inte kunnat förmås till ett utökat samarbete inom ramen för det rådande regelverket och att det länge pågått en diskussion om hur det ekonomiska, administrativa och operativa samarbetet mellan kommunerna skall kunna förbättras anser landskapsregeringen att det är nödvändigt med en omfattande reform av landskapets brand- och räddningsväsende. Landskapsregeringen föreslår därför att lagtinget antar en ny räddningslag för landskapet Åland, nedan kallad räddningslagen.

Landskapsregeringens avsikt med de nya lagreglerna är att betona vikten av att kommunerna på sikt bör sträva efter att slå samman de tre branddistrikten till ett enda räddningsområde med en för hela landskapet gemensam kommunal räddningsmyndighet. En sådan samordning av det kommunala brand- och räddningsväsendet skulle innebära att ett konstruktivt kommunalt räddningssamarbete upprättades präglad av stabilitet och oberoende av tillfälliga konjunktursvängningar. Räddningsverksamheten i landskapet kunde härigenom organiseras bättre och bedrivas mer ändamålsenligt och kostnadseffektivt jämfört med vad som för närvarande är fallet.

1.5.4 Andra problem som motiverar en lagreform

Systemet för ledning är i princip klart och entydigt på den kommunala nivån. I fråga om de dagligen förekommande olyckorna leds räddningsverksamheten av jourhavande brandchefen eller av någon annan på förhand utsedd medlem av befälet som har jour. En välfungerande organisation bör dock ge större utrymme för specialisering något som den nuvarande organisationen inom brand- och räddningsväsendet inte möjliggör i tillräckligt stor utsträckning. Brandchefen handhar alla typer av ärenden som an knyter till brandskyddet. Genom en utvidgad samordning kan olika uppgifter skötas mer ändamålsenligt varigenom onödigt dubbelarbete undviks. Vidare elimineras lagtolkningsproblem om systemet med tre olika brandchefer så småningom avskaffas och ersätts av ett system med en högsta ledningsansvarig tjänsteman som har det yttersta befälsansvaret. För närvarande kan tolkningsproblem uppstå eftersom olika brandchefer vid exempelvis brandskyddsrådgivning kan ha olika uppfattning om vilka krav som skall ställas på en byggnad för att den skall vara säker ur brandskyddssynpunkt. Om flera distrikt berörs av en större olycka kan det i dagsläget uppstå oklarheter om vem av brandcheferna som skall leda räddningsoperationerna.

Ett annat problem är att förhållandena har ändrats på så sätt att färj- och långtradartrafiken i Lumparland har intensifierats och olyckor uppkomna som en följd därav ökat. Brandskyddsmässiga problem har således i anslutning härtill ofta uppstått eftersom farliga ämnen transporterats. Hamnen i Lumparland har visserligen en viss alarmberedskap men genom en reformerad räddningslagstiftning kan verksamheten organiseras bättre så att riskerna för olyckor minskas.

Sotning är en uppgift som i dag ankommer på kommunen och för vilken kommunen kan anlita en distriktssotare. En distriktssotare som fått ensamrätt till sotning eller en kommunal sotare skall med jämna mellanrum utföra sotning i byggnader, och landskapsregeringen fastställer sotningstaxan. Det nuvarande systemet skall garantera att sotningen blir utförd, men å andra sidan har det hindrat konkurrens och kundens möjligheter att välja vem som skall utföra sotningsarbetet.

De flesta som är aktiva inom en avtalsbrandkår har ordinarie arbeten vid sidan av sitt uppdrag inom kåren vilket gör att det vara svårt att få tag i manskap till kåren ifråga under vanliga vardagar. Om en olycka då inträffar där kåren normalt bedriver sin verksamhet och bemanningen är otillräcklig skulle följderna kunna bli allvarliga om inte, såsom fallet är för närvarande, andra avtalskårer, i enlighet med vad som särskilt överenskommit, skulle vara skyldiga att rycka ut till olycksplatsen. Emellertid har kommunerna inom ramen för det rådande samarbetet kommit överens om att den specifika kompetens och de särskilda resurser, som i vissa fall finns att tillgå inom en avtalsbrandkår, automatiskt skall kunna tas i bruk av någon annan kommun än den kommun där den ifrågavarande avtalsbrandkåren är verksam när en olycka inträffar eller då fara hotar.

I den gällande brand- och räddningslagstiftningen ställs inte några uttryckliga krav på att avtalskårens samlade resurser skall kunna utnyttjas på det sätt som i praktiken sker för närvarande. Det är viktigt att bibehålla det nuvarande samarbetet rörande resursutnyttjande inom avtalsbrandkåren, vilket tillkommit genom frivilliga initiativ från kommunernas sida. Därför måste brand- och räddningslagstiftningen reformeras så att det i lag klart och tydligt framgår att en avtalsbrandkår vid behov skall kunna åläggas att utföra arbetsuppgifter också inom en kommun som inte utgör den ifrågavarande kårens primära ansvarsområde. Genom att införa nya regler säkerställs att de samlade resurserna inom avtalsbrandkåren även framdeles utnyttjas rationellt varigenom en räddningsorganisation skapas som fungerar effektivt och ändamålsenligt.

2. Landskapsregeringens förslag

2.1 Samordningen av det kommunala räddningsväsendet

2.1.1 Allmänt

Både i brandlagens 3 § och oljeskyddslagens 4 § ges utrymme för kommunalt samarbete vilket i viss utsträckning redan konkretiserats och som framgår av redogörelsen under avsnitt 1.3.13 (samarbetet mellan kommunerna - en kort översikt).

I den nuvarande landskapslagstiftningen om brand- och räddningsväsendet finns dock inga regler som uttryckligen anger i vilken omfattning kommunerna skulle kunna samarbeta och bistå varandra i olycksituationer där en kommuns egna resurser inte räcker till. Samarbetsskyldigheten är avhängig av vad landskapsregeringen och kommunerna kommit överens om i de i 3 och 6 § angivna planerna jämte övriga specifika detaljplaner. En kommun kan således själv avgöra i vilken utsträckning den vill samarbeta och det är även fullt möjligt för kommunen att helt stå utanför samarbete om så önskas.

Det nya med bestämmelserna i lagförslaget är att de jämfört med brandlagens regler tydligare anger hur räddningssamarbetet skulle kunna struktureras mer ändamålsenligt jämfört med vad som är fallet för närvarande dels kommunerna sinsemellan, dels mellan kommunerna och andra myndigheter och organisationer. Vissa av bestämmelserna är tvingande men kan ändå inte anses inskränka den kommunala självbestämmanderätten i otillbörlig utsträckning (se avsnitt 5.3).

I lagförslaget undviks onödiga detaljbestämmelser men fullmakt ges för landskapsregeringen att vid behov och inom de ramar som anges i lagen utfärda detaljbestämmelser i förordningar eller genom beslut. Detaljbestämmelserna rör företrädesvis områden där den tekniska utvecklingen framskrider kontinuerligt och där det således är oändamålsenligt att ange principerna för förfaringsättet i olika situationer genom bestämmelser i lag.

2.1.2 Organisation av det kommunala räddningsväsendet - samarbetet mellan kommunerna

Det centrala i lagförslaget är att olika uppgifter inom det kommunala räddningsväsendet kan skötas av en kommun enskilt eller av flera kommuner gemensamt. Skötseln skall organiseras så att det för varje kommun finns en brandkår med skyldighet att fullgöra uppgifter inom räddningsverksamheten i kommunen. Brandkåren kan bestå av personal i huvudsyssla, personal i bisyssla eller vara en avtalsbrandkår. För varje kommun skall det även finnas en räddningsmyndighet (*kommunens räddningsmyndighet*) inom vilken det skall finnas en högsta tjänsteman (*räddningschef*) med uppgift att utöva tillsyn över och ansvara för ledningen av det kommunala räddningsväsendet.

Vidare skall enligt förslaget kommunerna utarbeta en samarbetsplan som anger hur det kommunala räddningsväsendet skulle kunna administreras av en för hela landskapet gemensam kommunal räddningsmyndighet. Planen skall utarbetas inom tre år efter det att lagen trätt i kraft. Om

kommunerna inte utarbetat planen inom den i lagen föreskrivna tiden skall landskapsregeringen utarbeta planen ifråga.

Rent administrativt medför förslaget inte att den nuvarande indelningen i tre branddistrikt behöver upphöra. Målsättningen med förslaget är dock att kommunerna skall sträva efter ett utökat kommunalt räddningssamarbete vilket den föreslagna lagen är anpassad för.

I förslaget ersätts benämningen brandchef med benämningen räddningschef.

2.2 Förslagets övergripande syfte

Det övergripande syftet med bestämmelserna i räddningslagen är att människor skall skyddas och räddas från farliga situationer. Lagens syftar även till att ange vem som skall vidta de åtgärder som krävs för i största möjliga utsträckning begränsa skadorna då olyckor inträffar eller fara hotar samt att upprätthålla en för alla trygg och säker livsmiljö.

Syftet med räddningslagen är även att etablera ett rationellt system varigenom aktörerna inom företrädesvis det kommunala räddningsväsendet, i händelse av att en olycka skulle inträffa, effektivt kan bistå landskapets befolkning och även på bästa sätt skydda egendom och miljön.

2.3 Andra viktiga hållpunkter i förslaget

2.3.1 Ansvars- och uppgiftsfördelningen inom räddningsväsendet i huvuddrag

I lagförslaget utgår landskapsregeringen ifrån att ansvarsområdena inom det som för närvarande i brandlagen går under benämningen brand- och räddningsväsendet men i lagförslaget benämns räddningsväsendet i stort sett handhas som hittills. Detta innebär att kommunerna fortsättningsvis ansvarar för såväl den operativa som den förebyggande räddningsverksamheten i kommunerna. Med operativ räddningsverksamhet avses i förslaget sådana skyndsamma åtgärder som syftar till att skydda och rädda människor samt begränsa skadorna på egendom och i miljön när olyckor inträffar eller då fara hotar. Den förebyggande räddningsverksamheten syftar på sådana åtgärder som vidtas för att minimera olycksrisker, motverka uppkomsten av situationer som kan orsaka fara samt upprätthålla en beredskap som möjliggör ett snabbt och effektivt ingripande när en olycka inträffat eller då fara hotar.

Landskapsregeringen innehar enligt förslaget det övergripande ansvaret för räddningsverksamheten i landskapet. I praktiken övertar landskapsregeringen ledningsansvaret endast i de fall särskilda skäl föreligger, främst vid stora och mycket vittomfattande olyckor. Även i de fall olyckor inträffar utanför landskapets gränser men där verkningarna är kännbara i landskapet eller i de fall många olyckor inträffar samtidigt kan räddningsinsatserna samordnas centralt av landskapsregeringen. De föreslagna reglerna förbättrar förutsättningarna för att sköta ledningsarrangemangen vid storolyckor på ett smidigt sätt.

I förslaget ingår även bestämmelser som tydligare än brandlagen anger i vilken utsträckning andra myndigheter, företag, inrättningar och organisationer på en räddningsledares begäran skall ge sådan handräckning som är lämplig med tanke på deras verksamhetsområde. I lagförslaget föreskrivs det inte om någon bindande skyldighet att ge handräckning, eftersom uppgifterna i sig enligt bestämmelserna inte ankommer på myndigheterna, företagen, inrättningarna eller organisationerna ifråga. Detta innebär att den som tar emot en begäran om handräckning har rätt att besluta om handräckning skall ges och att ersättning skall betalas för handräckningen, såvida inte något annat härvidlag har föreskrivits eller överenskommits. Landskapsregeringen anser att det är ändamålsenligt att samla bestämmelserna om ansvarsfördelningen mellan dem som deltar i räddningsverksamhet i ett kapitel. Uppgifterna definieras närmare genom förordning.

Avsikten med bestämmelserna om ansvarsfördelningen är att i första hand tydligt avgränsa landskapsregeringens och kommunernas respektive ansvarområden inom räddningsverksamheten i landskapet eftersom ansvarsfördelningen härvidlag inte klart framgår ur det nuvarande regelverket. De nya bestämmelserna innebär en kodifiering av gällande praxis och medför enligt landskapsregeringen att såväl den operativa som den förebyggande räddningsverksamheten effektivteras i och med att det i lag klart framgår vilka skyldigheter som åvilar de olika aktörerna inom räddningsväsendet.

2.3.2 Kommunernas förvaltning

Lagförslaget innehåller färre bestämmelser om kommunernas förvaltning än i dag. Avsikten är att genom lagen styra kommunernas förvaltning endast i den omfattning som är nödvändigt för att lagens syfte skall uppnås. Inga särskilda räddningsnämnder behöver längre inrättas i kommunerna.

2.3.3 Räddningsväsendets servicenivå

Enligt bestämmelserna i förslaget är en kommun skyldig att utreda och bedöma olycksriskerna inom sitt område och på basis av dem fastställa sin servicenivå. Servicenivån skall stå i rätt proportion till olycksriskerna, och landskapsregeringen ges i förslaget rätt att vid behov förelägga vite för att en godtagbar nivå på servicen skall uppnås. Beslutet om servicenivån skall fattas i kommunfullmäktige, för att det skall få tillräcklig tyngd och offentlighet. Minimikrav gällande servicenivån anges vid behov i förordning av landskapsregeringen.

Syftet med bestämmelserna är att säkerställa att den förebyggande räddningsverksamheten fungerar effektivt samt att aktionsberedskapen och de övriga tjänster, som skall tillhandahållas i kommunerna, är tillräckliga när en olycka inträffar eller då fara hotar.

2.3.4 Förebyggandet av olyckor

De föreslagna bestämmelserna om förebyggande av olyckor syftar generellt till att förmå myndigheter, organisationer, företag, inrättningar och enskilda personer att i enlighet med sina förutsättningar upprätthålla en beredskap mot olyckor som möjliggör snabba ingripanden när en olycka inträffar eller då fara hotar. Enligt lagförslaget skall de olika samhällsgrupperna i enlighet med vissa villkor även vidta de åtgärder som krävs för att i största möjliga utsträckning förhindra att olyckor inträffar och att situationer som orsakar fara uppstår.

Enligt bestämmelserna ansvarar exempelvis ägare av byggnader för att den konstruktionstekniska säkerheten i byggnaderna och i omgivningen däromkring är godtagbar ur brandskyddssynpunkt. I lagförslaget betonas den enskildes ansvar för sin säkerhet vilket bland annat innebär att han eller hon skall handskas varsamt med eld och lättantändliga ämnen, göra nödanmälan samt så långt han eller hon förmår vidta nödvändiga bekämpningsåtgärder i händelse av att en olycka inträffar. En viktig reform är att brandvarnare föreslås bli obligatoriska i byggnader och i lägenheter som används för boende eller övernattnings. Syftet härmed är att få ner antalet dösolyckor i samband med bränder. I småhus är antalet brandvarnare större än i våningshus. I förslaget betonas även myndigheternas skyldighet att aktivt arbeta för ett förbättrat brandskydd genom att gå ut med brandskyddsinformation till allmänheten.

Enligt förslaget regleras inte särskilt ingående på lagnivå vilka speciella åtgärder som skall vidtas för att befrämja säkerheten. De åtgärder som härvid skall vidtas är avhängiga av den tekniska utvecklingen och landskapsregeringen har därför givits rätt att i förordning utfärda bestämmelser om arrangemang som ökar säkerheten. Även kommunens räddningsmyndighet har i förslaget givits rätt att i enskilda fall meddela sådana bestämmelser.

2.3.5 Brandsyn och sotning

I brandlagens 16 § stadgas att brandsyn skall förrättas till förebyggande av brand och för ökande av personsäkerheten. Vid brandsyn skall brandsyneförvärdaren beredas tillträde till alla byggnader, rum och upplag samt andra platser som skall besiktigas. I 18 § stadgas att eldstad jämte rökkanaler skall sotas och luftväxlingskanaler rengöras i enlighet med av landskapsregeringen utfärdade bestämmelser. I brandförordningens 6 kap. regleras närmare vad som skall iakttas i samband med brandsyn och sotning.

De föreslagna bestämmelserna om brandsyn och sotning överensstämmer i väsentliga delar med vad som härvidlag gäller för närvarande. Den avgörande skillnaden mellan de nuvarande reglerna och bestämmelserna i förslaget är att brandsyn med jämna mellanrum (*periodisk brandsyn*) får förrättas i bostäder för enskilt boende endast om särskilda skäl därtill föreligger. Anledningen till att periodisk brandsyn härvidlag inte behövs är att det ur brandskyddssynpunkt är tillräckligt med den obligatoriska kontroll av eldstäder, rökkanaler, stegar och pannrum som sotaren i samband med sotning ändå är

skyldig att göra. Enligt förslaget skall det däremot även i byggnader som innefattar två eller flera bostäder för enskilt boende förrättas periodisk brandsyn, dock inte i de enskilda bostäderna.

I samtliga fastigheter skall på kommunens räddningsmyndighets initiativ brandsyn förrättas i anslutning till nybyggnation och i samband med att omfattande byggkonstruktionsmässiga ändringar görs. Vid brandsynen skall brandsyneförrättaren kontrollera att ägaren eller innehavaren av en byggnad har vidtagit erforderliga säkerhetsåtgärder och att åtgärderna ifråga dokumenterats på ett trovärdigt sätt.

Enligt tidigare beslut av landskapsstyrelsen ansvarar kommunen för att sotning utförs. I praktiken utförs sotningen av

- – en kommunalt anställd sotare,
- – en distriktssotare som godkänts av brandnämnden eller
- – en sotare som är anställd hos distriktssotaren.

Med stöd av de nuvarande reglerna i brandlagen har den som givits i uppdrag att ansvara för sotningen i en kommun rätt att handha all sotning inom kommunen. Landskapsregeringen fastställer en sotningstaxa som skall ge en skälig inkomst åt sotaren men som samtidigt skall utgöra en skälig utgift för fastighetsägaren. Härigenom åläggs alla fastighetsägare att bära samma sotningskostnad samtidigt som sotaren kompenseras ekonomiskt för de avlägsna och resedryga sotningarna genom mer lönsamma uppdrag i tätorterna. Sotaren underrättar fastighetsägarna när sotning skall ske och det har uppfattats så att det är kommunen/sotaren som skall se till att sotningen blir utförd. En fastighetsägare har i allmänhet inte någon möjlighet att välja sotare och därigenom uppstår ingen egentlig konkurrens sotarna sinsemellan.

Enligt förslaget skall kommunens räddningsmyndighet besluta om hur sotningen skall ordnas inom kommunen, vilket innebär att räddningsmyndigheten, med beaktande av kompetenskraven, beslutar om vem eller vilka som får utföra sotning inom kommunen. Förslaget möjliggör konkurrens mellan sotarna vilket på sikt kan medföra att kvaliteten på sotningstjänster förbättras och att den enskildes valfrihet ökar. Det egentliga ansvaret för att sotningen blir utförd överförs från kommunen till fastighetsägaren eller fastighetens innehavare. Förslaget innebär också att landskapsregeringen fortsättningsvis anger grunderna för sotningsavgiften. I särskilda fall kan den enskilde fastighetsägaren utföra sotning i sin egen fastighet under förutsättning att kommunens räddningsmyndighet givit sitt godkännande därtill.

2.3.6 Ledningen av räddningsverksamheten

Enligt huvudregeln i brandlagens 23 § skall en räddningsoperation ledas av brandbefälet i den kommun en brand utbrutit eller annan olycka inträffat, vilket innebär att räddningsoperationer leds av brandchefen för det distrikt som den drabbade kommunen tillhör.

Enligt förslaget skall räddningsverksamheten i landskapet omorganiseras och räddningsoperationer till följd därav ledas av räddningschefen eller dennes ställföreträdare. Även den som tillhör den brandkår som kallats till olycksplatsen kan vara räddningsledare ända fram till dess räddningschefen eller dennes ställföreträdare övertar ledningsansvaret. I de situationer en olycka hotar att få särskilt stor omfattning eller annars är att anse som synnerligen farlig kan landskapsregeringen överta ledningsansvaret om behov därav föreligger. Landskapsregeringens rätt att ingripa motiveras av att det vid stora olyckor är viktigt att beslut om räddningsingripande fattas centralt och verkställs omgående för att akuta och svåra nödlägen snabbt och effektivt skall kunna bringas under kontroll. Liknande bestämmelser finns för närvarande i brandlagens 31 §. Till den del förslaget reglerar landskapsregeringen ansvar i samband med omfattande olyckor innebär förslaget således ingen förändring.

Enligt förslaget har räddningsledaren det yttersta ledningsansvaret i de fall myndigheter från flera verksamhetsområden deltar i en räddningsoperation. Räddningsledaren kan enligt förslaget tillsätta en ledningsgrupp bestående av representanter för andra myndigheter och inrättningar samt enheter ur avtalsbrandkårerna. Räddningsledaren kan även tillkalla utomstående experter. Ledningsgruppen och experterna skall bistå räddningsledaren då en olycka inträffat.

2.3.7 Räddningsledarens befogenheter

Enligt förslaget har räddningsledaren givits befogenhet att vidta åtgärder som kan begränsa individens grundläggande rättigheter. De åtgärder som härvid avses är sådana åtgärder som vidtas för att

- - skydda människors liv och hälsa,
- - förhindra större skador på egendom och i miljön eller
- - spara tid i räddningsverksamheten.

Enligt de föreslagna bestämmelserna, vilka till sitt innehåll överensstämmer med innehållet i brandlagens 24 § har räddningsledaren befogenhet att

- - låta evakuera människor,
- - vid behov låta förflytta djur eller egendom,
- - beordra människor att söka skydd,
- - mot ersättning vidta nödvändiga åtgärder varigenom egendom kan komma att skadas,
- - mot ersättning ta i bruk byggnader, kommunikationsförbindelser, annan materiel och andra förnödenheter, släckningsämnen, bränsle och livsmedel samt
- - vidta eventuella andra åtgärder som med hänsyn till omständigheterna i de enskilda fallet får anses påkallade.

En förutsättning för att räddningsledaren skall få utöva sin sina befogenheter är att situationen inte kan bemästras på annat sätt. I förslaget kvarstår skyldigheten för utomstående att delta i räddningsverksamhet. Arbetsföra personer som vistas på en olycksplats samt andra arbetsföra personer som uppehåller sig i den kommun där olyckan inträffat är skyldiga att delta i räddningsoperationer. I synnerhet vid skogsbränder är det viktigt att extra arbetskraft kan kallas in i de fall brandkårerna är i behov därav.

2.3.8 Efterröjning

Enligt bestämmelserna i brandlagens 27 § skall ägaren eller innehavaren av den egendom som varit föremål för släcknings- eller räddningsåtgärder ansvara för efterröjningen på en olycksplats. Om en skogsbrand inträffar ansvarar kommunens räddningsmyndighet för efterröjningsarbetena. I brandlagen anges inte hur länge brandkåren är skyldig att stanna kvar på en olycksplats efter det att en olycka inträffat, vilket har lett till tolkningsproblem i vissa situationer. Exempelvis har det rått oenighet om hur långt brandkårens oljesaneringsansvar sträcker sig. Vad som härvidlag varit praxis framgår av avsnitt 1.3.5 (brandkårens och brandmyndigheternas skyldigheter).

I och med att räddningsledaren enligt förslaget ges befogenhet att fastställa tidpunkten för när brandkåren skall överlämna ledningsansvaret på ägaren eller innehavaren av det objekt som drabbats av en olycka blir rättsläget klarare.

2.3.9 Uppgiftslämnande - allmänt

Skyddet för och användningen av personuppgifter skall enligt 7 § 3 mom. Finlands grundlag (FFS 731/1999), nedan kallad grundlagen, regleras genom bestämmelser i lag. Myndigheternas rätt att få och lämna ut uppgifter skall dikteras av ett med tanke på skötseln av tjänsteåliggandena godtagbart skäl. Massutlämnande av personuppgifter regleras i landskapslagen (1977:72) om allmänna handlingars offentlighet, nedan kallad offentlighetslagen.

I den nuvarande brand- och räddningslagstiftningen finns inga bestämmelser som anger hur och när brandmyndigheterna får lämna ut registeruppgifter till andra myndigheter eller till utomstående i övrigt. I brand- och räddningslagstiftningen anges heller inte under vilka förutsättningar brandmyndigheterna sinsemellan får överföra registeruppgifter. Avsaknaden av bestämmelser om uppgiftslämnande har haft en negativ inverkan på planeringen och övervakningen inom brand- och räddningsväsendet och på den operativa räddningsverksamheten. Landskapsregeringen föreslår därför att det införs regler om uppgiftslämnande i de kapitel i lagförslaget där det finns behov av en sådan reglering. Skälen därtill är följande.

Den alarmoperatör som tar emot ett nödmeddelande måste omedelbart under samtalets gång kunna bedöma vilken typ av hjälp som behövs. På basis av bedömningen avgörs vilka räddningsenheter som skall sändas ut. De första åtgärderna är ofta av avgörande betydelse för hur räddningsinsatserna fortskrider. Åtgärderna ifråga måste därför grunda sig på en korrekt lägesbedömning, vilket i sin tur

förutsätter att alarmoperatören har tillgång till relevanta bakgrundsfakta bl.a. i form av registeruppgifter. Det kan härvidlag vara fråga om tekniska redogörelser för objekt men också om personuppgifter.

I samband med att ansökan om bygglov behandlas införs i kommunernas byggnadsregister uppgifter om fastigheter och om de byggnader och andra konstruktioner som finns på fastigheten. Då brandsyn förrättas är det viktigt att syneförrättaren med stöd av lag kan få tillgång till sådana uppgifter i form av massutlämnande med ett specificerat innehåll för att brandsynen skall bli fullständig och korrekt genomförd. Brandsynerna utgör ett viktigt instrument för övervakningen av att det i landskapet upprätthålls en god beredskap mot olyckor och situationer som kan orsaka fara.

Kommunens räddningsmyndighets tillsynsutövning är ett viktigt led i den förebyggande räddningsverksamheten och för att övervakningen av brandsäkerheten i byggnader skall fungera effektivt bör räddningsmyndigheten få tillgång till uppgifter i sotarens sotningsförteckning. I förslaget har det därför införts bestämmelser varigenom sotaren på begäran skall lämna ut uppgifter ur sotningsförteckningen till kommunens räddningsmyndighet. Sådana uppgifter som hänför sig till sotarens ekonomiska bokföring behöver dock inte lämnas ut.

2.3.10 Personregister

Genom registrering av uppgifter om personer i ett register som behandlas med ADB eller ur vilket uppgifter om personer annars kan fås på ett enkelt sätt, skapas ett sådant personregister som avses i offentlighetslagen.

I offentlighetslagens 15a § stadgas att ett personregister får upprättas endast för fullgörande av ett åliggande som en myndighet har enligt lag, förordning eller med stöd av förordning utfärdad föreskrift eller för fullgörande av uppgifter som har saklig anknytning till myndighetens verksamhet. I personregistret får endast sådana personuppgifter införas som är relevanta med hänsyn till det ändamål för vilket registret skapats. Med personuppgifter avses sådana beskrivningar av en individ, dennes egenskaper eller levnadsförhållanden som kan hänföras till en bestämd fysisk person eller dennes anhöriga.

Vidare skall enligt 15a § en myndighet iakttä god registersed i samband med att personuppgifter som ingår i personregister eller i andra allmänna handlingar inhämtas, registreras, används samt lämnas ut till utomstående. God registersed innebär att registrerades personliga integritet, intressen och rättigheter inte kränks.

Enligt offentlighetslagens 15c § skall en i personregister införd personuppgift som är oriktig, onödig, bristfällig eller föråldrad utan dröjsmål rättas, avlägsnas eller kompletteras om det är uppenbart att den äventyrar den registrerades integritetsskydd eller hans intressen eller rättigheter. På begäran av den registrerade skall fel alltid rättas.

För att kunna bemästra olika nödsituationer och upprätthålla en god beredskap mot olyckor behöver landskapsalarmcentralen föra register som bl.a. innehåller personuppgifter. Även kommunens räddningsmyndighet har, som ett led i övervakningen och uppföljningen av räddningsverksamheten i landskapet, ett motiverat behov av att föra register. I förslaget har det därför intagits registerbestämmelser i enlighet med de principer som anges i offentlighetslagen. De nya reglerna innebär en kodifiering av praxis och innebär en förändring av rättsläget eftersom brandlagen inte innehåller några registerbestämmelser. Införandet av de nya reglerna motiveras även av att registeruppgifterna kan användas i samband med olycksundersökningar, brottsutredningar, kartläggning av olycksrisker och statistikföring varför det är viktigt att de dokumenterats korrekt i enlighet med bestämmelser i lag.

Alla typer av uppgifter som med hänsyn till ändamålet med landskapsalarmcentralens och kommunens räddningsmyndighets verksamhet kan anses behövliga får införas. Härvid avses exempelvis sådana uppgifter som rör nödmeddelanden och åtgärder som vidtagits i anslutning härtill, uppgifter om den personal som står till räddningsväsendets förfogande och som hålls i beredskap, uppgifter om räddningspersonalens befogenheter och utbildningsmässiga bakgrund samt uppgifter om byggnader och fastigheter jämte uppgifter om ägarna till fastigheten ifråga.

Den tid under vilken uppgifter om nödmeddelanden skall sparas skall fastställas bl.a. med beaktande av preskriptionstiden för eventuella rättsprocesser. Uppgifter som föråldras snabbt skall avföras ur registret om de inte kan kontrolleras inom en i lag utsatt tid.

2.3.11 Finansieringen av räddningsväsendet - några huvudpunkter

Förslaget grundar sig huvudsakligen på det gällande finansieringssystemet inom brand- och räddningsväsendet vilket innebär att den enskilda kommunen skall stå för de kostnader för den räddningsverksamhet som bedrivs i kommunen. Inom ramen för landskapsbudgeten finansieras driftskostnaderna för det kommunala räddningsväsendet med landskapsandelar som utbetalas till kommunerna i enlighet med bestämmelserna i landskapsandelslagen.

Enligt prövning beviljas landskapsandel även för betydande kostnader vid anskaffning av materiel som erfordras för skötseln av kommunens räddningsväsende. Bedömningen i vad mån en kostnad skall anses vara betydande görs utgående ifrån ett belopp som landskapsregeringen fastställer särskilt.

Enligt förslaget skall landskapsandelen härvidlag fastställas utgående ifrån de bosättningsstrukturgrupper som avses i landskapslagen (1993:73) om bosättningsstrukturgrupper till skillnad från vad som är fallet för närvarande där landskapsandelen fastställs med utgångspunkt ifrån vilken bärkraftsklass kommunen ifråga tillhör.

När det gäller finansieringen av utbildningen av yrkesverksam personal inom räddningsväsendet ansvarar landskapet enligt brandlagens 4 § för vissa kostnader som uppkommer i anslutning till att utbildningen genomförs. De föreslagna reglerna rörande den yrkesverksamma räddningspersonalens utbildning innebär en förändring såtillvida att landskapet inte på samma sätt som tidigare står för merkostnaderna för utbildningen ifråga. Istället ankommer det på den enskilde att ansöka om studiestöd i enlighet med principer fastställt i landskapslagen (1995:94) om studiestöd och landskapsförordningen (1995:98) om studiestöd. Utbildningen av personer som i bisyssla eller inom avtalsbrandkårerna skall fullgöra uppgifter inom räddningsverksamheten i en kommun skall enligt förslaget finansieras av den kommun där personerna normalt tjänstgör.

Till skillnad från vad som är fallet för närvarande behöver landskapet enligt förslaget inte längre betala ersättning till kommunerna för kostnader för släckning av skogsbränder på landskapets mark. Hittills har landskapet betalat ut ersättning för sådana kostnader. Kostnader som föranletts av en storolycka och som är exceptionellt stora i förhållande till en kommuns ekonomiska bärkraft kan dock ersättas av landskapet.

För att antalet ersättningsfall likväl skall hållas på en skälig nivå och för att kommunernas ansvar för upprätthållandet av beredskapen inom räddningsväsendet skall bibehållas, är det motiverat att kommunerna har ett relativt stort kostnadsansvar. En kommuns möjlighet att klara av överraskande kostnader är dock främst beroende av dess skatteinkomstbas och de landskapsandelar som med stöd av landskapsandelslagen beviljats kommunen. I samband med att landskapsregeringen fastställer ersättningen skall således hänsyn tas till den enskilda kommunens förutsättningar att klara av sina övriga uppgifter inom den kommunala servicen. Då ersättningen fastställs skall landskapsregeringen ta hänsyn till att kommunens möjlighet att fullgöra övriga skyldigheter inte i alltför hög grad får äventyras på grund av de kostnader en storolycka medför. Ersättning kan betalas för sådana extra kostnader som ett räddningsuppdrag medför, men däremot inte för kostnader för löner till den personal som hålls i alarmberedskap i kommunen eller för sådana kostnader som beror på användning av kommunens egen materiel.

2.3.12 Tvångsmedel och straff

Förvaltningsrättens klassiska kärnprinciper och begrepp utformades i Mellaneuropa, i Frankrike och Tyskland, närmast under 1800-talet. I centrum för dessa principer var det allmänna legalitetskravet som bestämde förhållandet mellan staten och den enskilde. Detta krav har särskilt i fråga om förhållandet mellan förvaltningen och medborgaren preciserats i principen om lagbundenhet i förvaltningen.

Uppgiften för den förvaltningsrättsliga lagstiftningen är således att staka upp gränsen mellan statsmakt och samhälle, mellan offentligt och enskilt. Lagstiftningen skall definiera och skydda de enskilda subjektens rättigheter för det första genom att bestämma de lagtillämpande myndigheternas befogenheter och för det andra genom att skapa tillräckliga rättssäkerhetsgarantier, vilka medborgarna och de övriga enskilda rättssubjekten kan ty sig till om myndigheterna överskrider sina befogenheter eller om de i övrigt förfar lagstridigt. Inom ramarna för den frihetssfär som lagstiftningen definierar kan medborgarna verka fritt utan att myndigheterna ingriper i innehållet av deras verksamhet.

Bakom den rättsstatliga förvaltningsdoktrinen ligger tanken att ett centralt och karakteristiskt drag för myndigheterna verksamhet är möjligheten att ensidigt och på ett bindande sätt utöva offentlig makt. Därför är det just förvaltningsrättens uppgift att rättsligt skapa jämvikt i det ojämlika maktförhållandet mellan myndigheterna och medborgarna, så att myndigheterna inte lagstridigt eller alltför strängt ingriper i medborgarnas rättigheter. För att detta mål skall uppnås förutsätts det alltså att myndigheternas befogenheter definieras noggrant för att rättssäkerheten därigenom skall kunna garanteras. Förvaltningsförfarandet skall dessutom vara formbundet vilket innebär att förvaltningsbesluten skall avfattas skriftligt och vara överklagbara i enlighet med i lag fastställda principer. I grundlagens 2 § 3 mom. fastställs de ifrågavarande förvaltningsprinciperna. Däri stadgas att all utövning av offentlig makt skall bygga på lag. I all offentlig verksamhet skall lag noggrant iaktas.

Genom straffrättsliga åtgärder kan djupa ingrepp göras i medborgarnas annars i lag skyddade förmåner. Därför förutsätts också ytterst starka garantier för rättssäkerheten. Den viktigaste garantin härför är legalitetsprincipen som utformades under upplysningstiden. Kärnan i denna princip är strafflagstiftningens lagbundenhet. Endast sådana gärningar kan anses vara brottsliga som uttryckligen är straffbara enligt lag, och endast sådana påföljder kommer i fråga som lagen föreskriver i det enskilda fallet.

Legalitetsprincipen finns inte inskriven i strafflagen (FFS 39/1889) men det råder inget tvivel om att de är central i vårt straffrättsliga system. I samband med att strafflagen totalrevideras är det meningen att det skall införas stadganden i strafflagen som uttryckligen slår fast denna princip. Genom grundrättighetsreformen 1995 fogades till regeringsformen (FFS 94/1919) en ny 6a §, där legalitetsprincipens kärna utkristalliseras. I och med att 1919 års regeringsform ersatts med 1999 års grundlag har bestämmelsen i den gamla regeringsformen överförs till grundlagens 8 §. I 8 § stadgas att ingen betraktas som skyldig till ett brott eller dömas till straff på grund av en handling som inte enligt lag var straffbar när den utfördes. För brott får inte dömas till strängare straff än vad som var föreskrivet i lag när gärningen begicks.

I brandlagen finns bestämmelser om tvångsmedel och straff. I de fall det råder betydande missförhållanden inom en kommuns brand- och räddningsväsende bör landskapsregeringen enligt brandlagens 39 § med lämpliga tvångsåtgärder förmå kommunen att fullgöra sina skyldigheter om inte missförhållandena kan avhjälpas på annat sätt. I de fall någon åsidosätter de skyldigheter som följer av brandlagens bestämmelser eller handlar i strid med föreskrifter som utfärdats med stöd av brandlagen kan landskapsregeringen enligt brandlagens 40 § 1 mom. vid förelagt vite eller hot om att den försummade åtgärden utförs på den försumliges bekostnad, ålägga denne att se till att åtgärden vidtas. I brandlagens 42 § stadgas att den som bryter mot brandlagen eller med stöd av brandlagen utfärdade bestämmelser skall, om inte strängare straff för gärningen föreskrivs någon annanstans i lag, dömas för brott mot brand- och räddningsstadgandena till böter eller, vid försvårande omständigheter, till fängelse i högst fyra månader.

Såsom brandlagens vites- och straffbestämmelser för närvarande är utformade uppfylls inte de krav på exakthet och noggrann avgränsning som numera måste vara uppfyllda för att enskilda subjekts rättssäkerhet skall vara garanterad i största möjliga utsträckning. De gärningar beträffande vilka vite kan föreläggas eller straff dömas ut har överhuvudtaget inte preciserats. I straffparagrafen anges inte heller när en gärning skall betraktas som grov och således strängare straff dömas ut för gärningen ifråga. Mot bakgrund härav har det i förslaget införts bestämmelser där det tydligt anges vilka gärningar som är straffbara och vilka påföljder som skall utdömas då straffbelagd gärning begås samt vilka lagöverträdelser som skall förenas med vite.

Det föreslås att föreläggande av vite och hot om tvångsutförande kan komma ifråga vid försummelse att iaktta

- - de planeringsskyldigheter som gäller räddningsverksamheten och den egna beredskapen,
- - den lagstadgade skyldigheten att upprätthålla en viss nivå på räddningsservicen i en kommun,
- - de allmänna säkerhetskraven vid användning av byggnader och anordningar,
- - skyldigheten att upprätthålla lagstadgade säkerhetskrav i samband med anordnande av offentliga tillställningar,
- - de särskilda säkerhetskrav som gäller för byggnader och andra objekt (t.ex. kravet på att installera brandvarnare),

- – skyldigheten att vidta de särskilda säkerhetsåtgärder som krävs för att en riskfylld verksamhet skall få utövas inom ett visst område,
- – skyldigheten att hantera farliga ämnen i enlighet med föreskrifter som kommunens räddningsmyndighet utfärdat,
- – skyldigheten att se till att byggnaders och anläggningars utrymningsvägar hålls fria, framkomliga och öppningsbara,
- – vid brandsyn utfärdade förelägganden att avhjälpa brister,
- – den lagstadgade sotningsskyldigheten samt
- – skyldigheten att föra en uppgiftsförteckning över de objekt som sotats.

Vidare skall enligt förslaget den som försummar att iaktta

- – den lagstadgade biståndsskyldighet som åligger en kommun i samband med att åtgärder vidtas inom ramen för den operativa räddningsverksamheten i landskapet,
 - – de allmänna säkerhetskraven vid användning av byggnader och anordningar,
 - – den allmänna aktsamhetsplikten vid hantering av eld och brandfarliga ämnen,
 - – förbudet att göra upp öppen eld då varning för skogsbrand är utfärdad,
 - – den allmänna handlingskyldigheten då en olycka inträffar,
 - – de särskilda säkerhetskrav som gäller för byggnader och andra objekt (t.ex. kravet på att installera brandvarnare),
 - – skyldigheten att vidta de särskilda säkerhetsåtgärder som krävs för att en riskfylld verksamhet skall få utövas inom ett visst område,
 - – skyldigheten att hantera farliga ämnen i enlighet med föreskrifter som kommunens räddningsmyndighet utfärdat,
 - – skyldigheten att se till att byggnaders och anläggningars utrymningsvägar hålls fria, framkomliga och öppningsbara,
 - – skyldigheten att se till att för utryckningsfordon speciellt avsedda vägar (*räddningsvägar*) och andra förbindelser till och från fastigheten är framkomliga och utmärkta på ett lämpligt sätt,
 - – skyldigheten att ge brandsyneförrättaren tillträde till samtliga fastighetsutrymmen som omfattas av brandsynen och skyldigheten att i samband därmed uppvisa de handlingar som krävs enligt lag eller med stöd därav utfärdade bestämmelser,
 - – vid brandsyn utfärdade förelägganden att avhjälpa brister,
 - – den lagstadgade sotningsskyldigheten,
 - – skyldigheten att delta i räddningsverksamhet,
 - – de skyldigheter som åligger honom eller henne i egenskap av räddningsledare samt
 - – skyldigheten att stanna kvar på en olycksplats och delta i efterröjningsarbetena tills räddningsledaren meddelar att det är tillåtet att avlägsna sig från olycksplatsen
- dömas för *räddningsförseelse* till böter.

Flertalet av de ovannämnda överträdelserna som belagts med straff kan även vitesbeläggas. Med anledning därav kan domstolen, i de fall någon har brutit mot ett förbud som har meddelats med stöd av räddningslagen och förstärkts med vite, avstå från att döma honom eller henne till straff för samma gärning.

Enligt strafflagen föreskrivs om straff för bl.a.

- – orsakande av fara,
- – försummelse av räddningsväsendet,
- – sabotage,
- – vållande av allmän fara,
- – förberedelse av allmänfarligt brott,
- – falskt alarm,
- – störande av radiokommunikationer för nödanrop (grovt störande av post- och teletrafik),
- – vanvård av eld,
- – tändande av eld i skog under vissa förhållanden,
- – försummelse att göra anmälan om hygges- eller halmbränning samt
- – försummelse av skyldigheten att släcka en skogsbrand.

Enligt förslaget skall straff utdömas enligt bestämmelserna i räddningslagen om inte strängare straff för gärningen föreskrivs i någon annan lag, företrädesvis strafflagen.

2.3.13 Tystnadsplikt

Offentlighetslagen innehåller bestämmelser som anger hur myndigheterna skall hantera uppgifter som de förfogar över och under vilka förutsättningar uppgifterna ifråga får lämnas ut.

På landskapsalarmcentralen och även annars när räddningsverksamhet utövas samt då brandsyn förrättas händer det att räddningspersonal får kännedom om sådana konfidentiella uppgifter som inte omfattas av offentlighetslagens sekretessbestämmelser. De uppgifter som huvudsakligen avses är sådana uppgifter som rör enskild persons

- 1) affärs- och yrkeshemlighet,
- 2) ekonomisk ställning,
- 3) hälsotillstånd eller
- 4) personliga förhållanden.

Brandlagen innehåller inte några bestämmelser om tystnadsplikt för personalen inom brand- och räddningsväsendet, en brist som i förslaget åtgärdats genom att införa bestämmelser om tystnadsplikt.

Genom att anknyta de nya bestämmelserna i förslaget till bl.a strafflagens bestämmelser i 40 kap. 5 § skapas enligt landskapsregeringen ett effektivt instrument som säkerställer att konfidentiella uppgifter inte lämnas ut såvida inte det är nödvändigt för att skydda liv eller hälsa eller avvärja betydande skador på egendom eller i miljön. I strafflagens 40 kap. 5 § finns bestämmelser om hur brott mot tjänsthemlighet skall bestraffas även i de fall som inte omfattas av offentlighetslagens sekretessbestämmelser.

Även personer som deltagit i ett räddningsuppdrag och som inte har befogenhet att utöva myndighet har enligt förslaget tystnadsplikt.

2.3.14 Utredning av orsakerna till en eldsvåda

Avsikten med kommunens räddningsmyndighets bedömning och undersökning av orsakerna till en olycka är att vinna erfarenheter som kan användas i det förebyggande arbetet för att på sikt minska olycksriskerna. I bedömningen bör även ingå ett ställningstagande till hur en räddningsinsats lyckats i ett enskilt fall för att därmed utveckla bekämpningsmetoderna. Om det inte kan utslutas att brott begåtts i samband med en olycka skall räddningsmyndigheten underrätta polismyndigheten, som på basis av prövning utreder orsakerna till olyckan.

Eftersom det är viktigt att särskilda undersökningar skall kunna göras då en olycka fått eller hotat att få särskilt svåra konsekvenser eller då det är av avgörande betydelse med hänsyn till den förebyggande räddningsverksamheten har bestämmelserna utformats så att det skall vara möjligt att göra undersökningar i sådana fall. För att den som gör en undersökning skall kunna utföra sitt arbete effektivt har han eller hon rätt att höra parter och att besöka olycksplatsen samt att ta prover där.

3. Förslagets verkningar

3.1 Ekonomiska verkningar

3.1.1 Kort diskussion kring den nya beräkningsgrunden för landskapsandelar för materialanskaffning

Systemet med bärkraftsklasser är föråldrat och uppdateras inte längre. Med anledning därav föreslås att landskapsandelarna för materialanskaffningar fastställs utgående ifrån vilken bosättningsstrukturgruppen en kommun tillhör.

I tabell 3 nedan anges hur stora kostnaderna blir för landskapet om materialanskaffningen verkställs i enlighet med den nuvarande anskaffningsplanen och landskapsandelen för materialanskaffningar beviljas på basis av det rådande systemet med bärkraftsklasser.

Tabell 3

Kommun	Anskaffning (€)	Bärkraftskl	Procent	Is.andel (€)
Brändö	120000	2	60	72000
Eckerö	170000	3	50	85000
Finström	290000	4	40	116000
Föglö	120000	2	60	72000
Geta	120000	1	75	90000
Hammarland	170000	4	40	68000
Jomala	340000	4	40	144000
Kumlinge	120000	1	75	90000
Kökar	120000	1	75	90000
Lemland	170000	4	40	68000
Lumparland	120000	3	50	60000
Saltvik	120000	4	40	116000
Sottunga ^[1]	-	4	40	-
Sund	170000	2	60	102000
Vårdö	170000	1	75	90000
Mariehamn	700000	7	25	175000
Is.andel (totalt)				1438000

^[1] I Sottungas anskaffningsplan ingår inte sådana utgiftsposter som skulle berättiga till landskapsandel.

I tabell 4 nedan anges på motsvarande sätt hur stora kostnaderna blir om landskapsandel beviljas i enlighet med det system som föreslås i framställningen.

Tabell 4

Kommun	Anskaffning (€)	Bosättnings- strukturgrupp	Procent	Is.andel (€)
Brändö	120000	1	65	78000
Eckerö	170000	2	55	93500
Finström	290000	3	50	145000
Föglö	120000	1	65	78000
Geta	120000	2	55	66000
Hammarland	170000	2	55	93500
Jomala	340000	3	50	170000
Kumlinge	120000	1	65	78000
Kökar	120000	1	65	78000
Lemland	170000	2	55	93500
Lumparland	120000	2	55	66000
Saltvik	120000	2	55	159500
Sottunga ^{2[2]}	-	1	65	-
Sund	170000	2	55	93500
Vårdö	170000	1	65	78000
Mariehamn	700000	4	35	245000
Is.andel (totalt)				1615500

Ur tabellvärdena framgår att totalkostnaden för landskapet kommer att öka med 12,3 procent om varje kommun beviljas landskapsandel för materialanskaffningar i enlighet med de föreslagna procentsatserna.

Ökningen av totalkostnaden, K_{tot} , erhålls ur följande formel:

$$K_{tot} = \frac{\text{total Is.andel enligt tabell 2} - \text{total Is.andel enligt tabell 1}}{\text{total Is.andel enligt tabell 1}} \times 100 \%$$

Förslaget innebär likväl inte att landskapsregeringen blir tvungen att bifalla varje ansökan från kommunernas sida om att få nämnda landskapsandel. Det är ju ändå i sista hand ändå landskapsregeringen som inom ramen för godkänd landskapsbudget har att fördela tillgängliga anslag. Förhöjda procentsatser i landskapsandelar kan alltså innebära att kommunerna kan få vänta längre på sina anslag eller erhålla landskapsandelar under flera års tid för en viss anskaffning, något som kommunerna måste ta hänsyn till vid sin planering.

3.1.2 Övrigt

Installationen av de obligatoriska brandvarnarna medför i ett initialt skede en liten ökning av boendekostnaderna. Till det befintliga bostadsbeståndet skall brandvarnare skaffas efter att lagen trätt i kraft. Till nya byggnader skaffas de redan i byggnadsskedet. En brandvarnare kostar ca 15 euro. Till större bostäder skall flera än en brandvarnare skaffas. Merkostnaderna per hushåll rör sig dock endast kring 30 euro. Priset på en brandvarnare som kopplas till elnätet är ca 150 euro.

I övrigt har den föreslagna räddningslagen inte som helhet betraktad några direkt kostnadshöjande ekonomiska verkningar. För närvarande föranleder räddningsuppdrag mycket sällan exceptionellt stora kostnader och lagrevideringen, som i huvudsak är av teknisk karaktär, innebär härvidlag ingen förändring.

^{2[2]} I Sottungas anskaffningsplan ingår inte sådana utgiftsposter som skulle berättiga till landskapsandel.

3.2 Organisatoriska verkningar

Organisatoriskt innebär förslaget inga omedelbara förändringar. Förslaget ger dock som tidigare konstaterats kommunerna möjlighet att slå samman de tre nuvarande branddistrikten till ett enda räddningsområde som omfattar hela landskapet. I en sådan organisation kan ledningsansvaret innehas av en enda räddningschef med samma myndighetsbefogenheter som de tre nuvarande brandcheferna har. Vidare ökar möjligheterna till uppgiftsspecialisering vilket innebär att arbetsuppdelningen blir mer funktionell och att onödigt administrativt dubbelarbete därigenom undviks. Avtalsbrandkårerna skall bibehållas och deras roll i räddningsverksamheten stärkas.

Personalen vid kommunernas räddningsväsende har redan sin ställning ordnad genom olika samarbetsavtal som kommunerna hittills upprättat. Landskapsregeringen utgår ifrån att räddningsorganisationen i landskapet alltjämt skall ha tillgång till de personella och materiella resurser som kommunerna för närvarande förfogar över. Möjligen kan en eventuell omorganisering av räddningsväsendet på sikt medföra att den räddningsutrustning som finns i kommunerna måste disponeras på ett annat sätt för att räddningsverksamheten i sin helhet skall kunna fungera effektivt. Detta torde emellertid inte ha någon avgörande inverkan på den frivilliga räddningsverksamheten. Fortsättningsvis skall räddningsverksamheten i landskapet huvudsakligen baseras på de insatser som görs av dem som är verksamma inom avtalsbrandkårerna. Således skall avtalsbrandkårernas verksamhetsförutsättningar vidareutvecklas och förbättras. Därtill skall den kompetens som finns inom Mariehamns stads räddningsverk också tas tillvara för att utveckla räddningsverksamheten i hela landskapet.

3.3 Förslagets konsekvenser för miljön

De funktioner som regleras i lagförslaget har inga direkta miljökonsekvenser. Syftet med förslaget är dock att förmå kommunerna att så småningom skapa en räddningsorganisation inom ramen för vilken räddningsverksamheten skall bedrivas mer effektivt. I ju större utsträckning man kan förebygga olyckor och ju effektivare brandkårerna lyckas begränsa skadorna till följd av olyckor, desto mindre blir skadorna på miljön.

3.4 Jämställdhetskonskvenser

Personalen inom brand- och räddningsväsendet utgörs för närvarande huvudsakligen av män, något som i praktiken även kommer att vara fallet inom den räddningsorganisation som kommer att etableras med stöd av de föreslagna bestämmelserna. Landskapsregeringen vill emellertid understryka att varken reglerna i brandlagen eller bestämmelserna i lagförslaget syftar till att särbehandla kvinnor negativt.

Av den anledningen har med stöd av brandlagens bestämmelser har landskapsstyrelsen utfärdat detaljerade utbildningsföreskrifter i vilka det anges att manskapet inom brand- och räddningsväsendet måste uppfylla vissa fysiska grundkrav för att kunna sköta sina åligganden på ett korrekt sätt. Räddningsuppdrag innehåller fysiskt krävande arbetsmoment. Den enskilde brandmannens fysiska prestationsförmåga måste vara på en sådan nivå att uppdraget kan genomföras snabbt och effektivt. Detta innebär i praktiken kvinnor i allmänhet inte kan antas till brandmannautbildning eftersom de inte uppfyller de fysiska kraven.

De föreslagna bestämmelserna om utbildning kommer inte att medföra att kravnivån sänks. Avsikten med bestämmelserna är dock inte att försvåra för kvinnor att utbilda sig till brandmän. De kvinnor och män som uppfyller de krav som av effektivitets- och säkerhetsmässiga skäl måste ställas på manskapet inom brandkårerna har enligt bestämmelserna givetvis möjlighet att på lika villkor genomgå brandmannautbildning.

Befälstjänsterna innehas av män vilket beror på att de som tjänstgör inom befälet först arbetat som brandmän varefter de efter förtjänst och skicklighet avancerat till högre befattningar inom brand- och räddningsväsendet.

Numera är det dock möjligt att utbilda sig till brandingenjör och därigenom skaffa sig den kompetens som erfordras för att få inneha en befälstjänst. Män och kvinnor kan på lika villkor konkurrera om utbildningsplatserna och befälsutövning innehåller inte några nämnvärda fysiska arbetsmoment. De föreslagna bestämmelserna skall därför tolkas så att befälstjänsterna tillsätts på

basis av vilka utbildningsmässiga kvalifikationer sökanden har och oberoende av om sökanden är man eller kvinna.

I Sverige har som ett led i arbetet mot ökad jämställdhet kvinnor uppmuntrats att söka sig till bl.a. brandingenjörsutbildningar och arbetet fortgår alltjämt. En liknande utveckling bör befrämjas i landskapet.

Den föreslagna lagen påverkar i huvudsak män men avsikten med lagens utbildningsbestämmelser är likväl att befrämja en konstruktiv strävan efter en ökad jämställdhet mellan kvinnor och män. Den nuvarande landskapsregeringens allmänna målsättning att i det självstyrelsepolitiska arbetet sträva efter en ökad jämställdhet mellan kvinnor och män i det åländska samhället har beaktats vid utformningen av lagens bestämmelser om utbildning för räddningspersonalen.

4. Övriga omständigheter som inverkat på framställningens innehåll

4.1 EG-direktiv

I förslaget har tagits in bestämmelser för genomförande av bestämmelserna i direktivet om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga olyckshändelser där farliga ämnen ingår (96/82/EG), nedan kallat Seveso II-direktivet. Genom bestämmelserna är en verksamhetsidkare som hanterar eller lagrar farliga ämnen skyldig att göra upp en plan för att minimera olycksriskerna. Verksamhetsidkaren är även skyldig att informera dem som riskerar att utsättas för fara om olycksriskerna och att ge anvisningar om hur de skall handla om en olycka inträffar. Enligt bestämmelserna är även kommunens räddningsmyndighet skyldig att göra upp en plan för att organisera räddningsinsatserna.

4.2 Förordningsfullmakter

Genom bestämmelserna i förslaget utvidgas kommunernas skyldighet att samarbeta inom räddningsväsendet vilket även är i linje med kommunallagens 3 § 3 mom. enligt vilken en kommun inte får ges nya uppgifter eller skyldigheter eller fråntas uppgifter eller rättigheter på annat sätt än genom lag.

I lagförslaget finns åtskilliga lagregler med tillhörande förordningsfullmakter vilka i sin tur innehåller klara och tydliga delegeringar. Lagreglerna är utformade så att förordningsbestämmelser utfärdade med stöd av lagreglerna ifråga inte kan anses medföra att kommunernas skyldigheter utökas på ett sätt som skulle strida mot kommunallagens 3 §.

5. Lagstiftningsbehörighet

5.1 Allmänt

Den normaltida räddningstjänsten hör enligt 18 § 6 punkten i självstyrelselagen (1991:71) för Åland till ett rättsområde som ligger inom ramen för landskapets lagstiftningsbehörighet. Rikets räddningslag (FFS 468/2003) omfattar räddningsverksamheten i normaltid och under undantagsförhållanden (befolkningsskyddet). Befolkningsskyddet faller inom ramen för rikets lagstiftningsbehörighet enligt 27 § 34 punkten i självstyrelselagen. I enlighet med vad som nämnts ovan deltar landskapsregeringen, med stöd av bestämmelser i överenskommelseförordning, i förberedande uppgifter tillsammans med statens myndigheter.

Rikets räddningslag gäller per automatik direkt i landskapet till den del den berör undantagsförhållanden och förberedelser för sådana.

5.2 Begränsning av grundläggande fri- och rättigheter

I lagförslaget ingår bestämmelser som i någon mån begränsar de grundläggande fri- och rättigheterna som den enskilde tillerkänns med stöd av bestämmelserna i grundlagens 2 kap. Begränsningarna innebär en avvikelse från grundlagens bestämmelser om den enskildes rätt till

- liv, personlig frihet och integritet enligt grundlagens 7 § 1 mom. genom bestämmelserna i räddningslagens 6 och 10 kap.,
- skydd för privatlivet enligt grundlagens 10 § 1 mom. genom bestämmelserna i räddningslagens 7 kap. samt

- - egendomsskydd enligt grundlagens 15 § 1 mom. genom bestämmelserna i räddningslagens 34, 37, 39 och 59 §§.

Enligt självstyrelselagens 27 § 1 punkt har riket lagstiftningsbehörighet ifråga om stiftande, ändring och upphävande av grundlag samt avvikelser från grundlag. Eftersom de härvid avsedda bestämmelserna i lagförslaget i materiellt hänseende överensstämmer med motsvarande bestämmelser i rikets räddningslag har de dock medtagits med stöd av 19 § 3 mom. självstyrelselagen.

5.3 Kommunal självstyrelse

Enligt 18 § 4 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet ifråga om kommunindelning, kommunala val, kommunernas förvaltning, kommunernas tjänsteinnehavare, tjänstekollektivavtal för kommunernas anställda, disciplinär bestraffning av kommunernas tjänsteinnehavare. En förutsättning härför är att lagstiftningsåtgärderna inte innebär avvikelser från grundlagens 11 kap. 121 § vilken reglerar kommunal och annan regional självstyrelse. Enligt grundlagens 121 § 1 och 2 mom. är Finland indelat i kommuner, vilkas förvaltning skall grunda sig på självstyrelse för kommunens invånare. Bestämmelser om de allmänna grunderna för kommunernas förvaltning och om uppgifter som åläggs kommunerna utfärdas genom lag.

Enligt grundlagsutskottets tolkningspraxis när det gäller kommunernas självstyrelse består det grundlagsskyddade innehållet i kommunernas självstyrelse av förhindrande av att det genom vanliga lagar görs ingrepp i självstyrelsens viktigaste särdrag på ett sätt som sakligt sett gör självstyrelsen betydelselös (GrUU 14/1986). Bestämmelserna i lagförslaget begränsar sig till förebyggande och operativ räddningsverksamhet, dvs. räddning av människor och egendom i händelse av att en olycka inträffar, och de bidrar till att trygga människors liv och personliga säkerhet. En lagreglering av en sådan verksamhet enligt de föreslagna bestämmelserna kan inte anses inskränka kommunernas administrativa beslutanderätt på ett sätt som skulle innebära avvikelser från grundlagens bestämmelser.

6. Beredningsarbete

Den 10 april 2002 tillsatte Ålands landskapsstyrelse en kommitté för revidering av landskapslagstiftningen om brand- och räddningsväsendet, i syfte att uppnå en effektiv och samordnad räddningsverksamhet i landskapet. I sitt arbete har kommittén bl.a.

1) hört representanter för olika myndigheter och organisationer som har beröring med brand- och räddningsväsendet eller annars är beroende av det,

2) så långt det varit ändamålsenligt, beaktat olika förslag och synpunkter på behovet av nya räddningsstadganden som framförts av berörda parter,

3) bekantat sig med omgivande regioners räddningslagstiftning samt

4) anpassat landskapets räddningslagstiftning till lagstiftningen inom andra anslutande förvaltningsområden.

De frågor som särskilt ingående har diskuterats i kommittén har i huvudsak rört:

1) hur samordningen av räddningsväsendet i landskapet i framtiden skall vara upplagd,

2) hur sotnings- och brandsyneverksamheten skall organiseras,

3) hur landskapsandelarna och det övriga kostnadsansvaret för landskapsregeringen skall fördelas,

4) vem som skall ha huvudansvaret för eftersökning av försvunnen person samt

5) oljeskyddets förhållande till räddningsväsendet.

Den 15 juni 2004 avgav kommittén ett betänkande till landskapsregeringen som sedan översände betänkandet för remissutlåtande till berörda parter vilka därigenom gavs möjlighet att yttra sig över betänkandet.

Betänkandet har varit på remiss till

1) samtliga kommuner i landskapet,

2) Ålands kommunförbund,

3) brandcheferna,

4) Landskapsalarmcentralen,

5) social- och miljöavdelningen vid Ålands landskapsregering,

6) oljeskyddschefen,

7) Ålands polismyndighet,

8) Ålands hälso- och sjukvård,

- 9) inrikesministeriets räddningsavdelning,
- 10) Länsstyrelsen på Åland,
- 11) Gränsbevakningen,
- 12) Luftfartsverket,
- 13) Ålands brand- och räddningsförbund,
- 14) Ålands sjöräddningssällskap,
- 15) frivilliga räddningstjänsten samt
- 16) sotarna, c/o Calle Mattsson.

I stort sett alla remissinstanser har avgivit utlåtande och överlag förhållit sig positiva till betänkandet som helhet. Ett flertal remissinstanser har framfört synpunkter på detaljer i betänkandet. Landskapsregeringen har så långt det varit ändamålsenligt beaktat dessa synpunkter i samband med att lagförslaget utarbetats.

Detaljmotivering

1. Räddningslag för landskapet Åland

1 kap. Allmänna bestämmelser

1 § *Lagens innehåll och tillämpningsområde* Räddningslagens tillämpningsområde sammanfaller med tillämpningsområdet för brandlagen. Bestämmelsen har införts i informativt syfte för att klargöra för lagtillämparen vilken typ av bestämmelser lagen innehåller och när de skall tillämpas.

2 § *Definitioner* Syftet med bestämmelserna i denna paragraf är att skapa en enhetlig lagterminologi och att ge de i lagen regelbundet återkommande termerna en innebörd varigenom tillämpningsområdet för lagens övriga bestämmelser tydligt avgränsas.

3 § *Grundläggande skyldigheter* Paragrafen har införts för att ge lagtillämparen en övergripande beskrivning över vilka skyldigheter som åvilar olika grupper i samhället då räddningsverksamhet utövas i landskapet.

4 § *Övergripande målsättning* Syftet med denna paragraf är att belysa hur viktigt det är att ingående reglera räddningsverksamheten i landskapet så att allas intresse av att leva i en trygg och säker miljö tillgodoses i största möjliga utsträckning.

2 kap. Ansvarsfördelningen och samarbetet inom räddningsväsendet

5 § *Landskapsregeringens uppgifter* Bestämmelsen syftar till att klargöra i vilken utsträckning landskapsregeringen ansvarar för att räddningsverksamheten i landskapet bedrivs i enlighet med den övergripande målsättningen med denna lag.

6 § *Räddningsdelegationens uppgifter* Denna bestämmelse har införts eftersom delegationen för brand- och räddningsväsendet och delegationen för oljeskyddsärenden slopas och ersätts av en räddningsdelegation. Bestämmelsen är av ramkaraktär och skall läsas mot detaljregler i förordning. Anledningen därtill är att räddningsverksamheten i hög grad är beroende av hur den allmänna samhällsutvecklingen fortskrider i synnerhet på det tekniska området. Det är således mest ändamålsenligt att utfärda närmare bestämmelser om räddningsdelegationens skyldigheter i förordning.

7 § *Kommunens uppgifter* Bestämmelsen syftar till att klargöra i vilken utsträckning kommunen ansvarar för att räddningsverksamheten i landskapet bedrivs i enlighet med den övergripande målsättningen med denna lag.

8 § *Organisationen av det kommunala räddningsväsendet* Av skäl som anförts i den allmänna motiveringen har denna paragraf införts i lagen. Brandkårerna utgör en viktig del av räddningsväsendet utan vilkas bistånd det inte går att upprätthålla en välfungerande

räddningsverksamhet i landskapet. Av den anledningen har det införts en bestämmelse i paragrafen där andemeningen är att varje kommun utgör verksamhetsområde för åtminstone en brandkår. Bestämmelsen utesluter inte möjligheten att flera brandkårer verkar i samma kommun om det finns behov därav.

När det gäller kommunens räddningsmyndighet skall bestämmelsen tolkas så att räddningsmyndigheten kan vara gemensam för flera kommuner. Bestämmelsen utgör inget hinder mot att varje kommun kan ha en egen räddningsmyndighet om önskemål därom skulle finnas. Bestämmelsen hindrar heller inte kommunerna från att längre fram och på frivillig basis ingå ett samarbetsavtal varigenom hela landskapet blir ett räddningsområde med en för hela landskapet gemensam kommunal räddningsmyndighet. Om ett sådant samarbetsavtal ingås skall bestämmelserna i kommunallagen (1997:73) för landskapet Åland tillämpas. Övriga bestämmelser i lagen som rör kommunens räddningsmyndighets uppgifter och skyldigheter har anpassats till denna paragraf och skall tolkas så att en eller flera kommuner kan ingå i räddningsmyndighetens geografiska ansvarsområde.

En konsekvens av ordalydelsen i denna paragraf är således att den nuvarande myndighetsstrukturen med tre brandchefer kan bibehållas så länge det anses ändamålsenligt. Lagen kan tillämpas direkt på den nuvarande myndighetsorganisationen med tre branddistrikt samtidigt som den ger utrymme för ett utökat administrativt kommunalt räddningssamarbete.

Av skäl som anförts i den allmänna motiveringen är det av yttersta vikt att uppmuntra strävandena mot ett utökat kommunalt räddningssamarbete i landskapet. Med anledning härav har det i paragrafen införts bestämmelser om skyldighet för kommunerna att i samråd utarbeta en plan för utökat räddningssamarbete. Det är viktigt att planen utarbetas varför landskapsregeringen givits möjlighet att på eget initiativ utarbeta planen ifråga om kommunerna inte kan enas om planvillkoren.

9 § *Andra myndigheters uppgifter* Bestämmelsen syftar till att klargöra i vilken utsträckning andra myndigheter såsom

- – social- och hälsovårdsmyndigheterna,
- – miljövårdsmyndigheterna,
- – myndigheterna som ansvarar för trafiken,
- – kommunala myndigheter samt
- – länsstyrelsen

ansvarar för räddningsverksamheten i landskapet vid sidan av landskapsregeringen och kommunens räddningsmyndighet. Bestämmelsen skall läsas mot bestämmelser i annan lagstiftning som särskilt reglerar hur myndigheterna ifråga skall agera då räddningsverksamhet utövas.

10 § *Frivilligarbete* I anslutning till det nuvarande brand- och räddningsväsendet finns ett antal frivilligorganisationer, såsom Ålands brand- och räddningsförbund, frivilliga räddningstjänsten samt Ålands sjöräddningssällskap, vilka utför uppgifter som hänför sig till räddnings-, utbildnings-, rådgivnings- och upplysningsverksamhet. Syftet med denna paragraf är att ge organisationerna i fråga lagstadgad befogenhet att sköta de härvid avsedda uppgifterna. Organisationerna tilldelas inte uppgifter som innebär utövning av offentlig makt eftersom de generellt inte agerar i egenskap av myndighet. De frivilliga organisationerna kan träffa en överenskommelse med sin uppdragsgivare om att erhålla ersättning för de uppgifter de utför.

11 § *Egen beredskap* Bestämmelsen har införts för att människors liv och hälsa, egendom och miljön skall kunna skyddas i största möjliga utsträckning. Att ålägga olika grupper i samhället ett visst ansvar för den egna säkerheten är i linje med den övergripande målsättningen med denna lag. Som ett led i den förebyggande verksamheten skall var och en inom ramen för sina förutsättningar och i enlighet med bestämmelserna i denna lag upprätthålla en god beredskap mot olyckor och situationer som kan orsaka fara. Med god beredskap avses en sådan beredskap som möjliggör snabba och effektiva räddningsinsatser då en olycka inträffar eller då fara hotar.

I en byggnad som omfattar flera lägenheter fördelas ansvaret så att byggnadens ägare ansvarar för säkerheten i de allmänna utrymmena medan varje lägenhetsinnehavare ansvarar för säkerheten i de lokaler han eller hon besitter.

Vilka konkreta beredskapsåtgärder som skall vidtas beror på omständigheterna och framgår närmare av bestämmelser i förordning.

3 kap. Planeringsskyldighet

12 § *Övergripande planering av räddningsverksamheten i landskapet* För att en välfungerande räddningsorganisation skall kunna upprätthållas i landskapet måste olika planer göras upp för hur räddningsverksamheten skall bedrivas. Av den anledningen har bestämmelserna i 12 - 15 §§ införts i lagen. I brandlagens 3 och 6 §§ finns visserligen bestämmelser om planering men dessa bestämmelser är otillräckliga och det framgår inte närmare vad planerna skall innehålla. I förslaget har denna brist åtgärdats och bestämmelser införts som anger vilka slags planer som behövs för att räddningsverksamheten skall kunna organiseras och bedrivas effektivt.

13 § *Planering för storolyckor* av skäl som anförts i 12 § har i denna paragraf införts bestämmelser om planering för storolyckor. Genom denna paragraf implementeras Seveso II - direktivet delvis. Till övriga delar har direktivet implementerats i annan landskapslagstiftning.

Den särskilda lagstiftning som företrädesvis åsyftas i paragrafen är förordningen om industriell hantering och upplagring av farliga kemikalier (FFS 59/1999).

14 § *Räddningsplanering* av skäl som anförts i 12 § har i denna paragraf införts bestämmelser om räddningsplanering.

15 § *Larm- och biståndsplanering* av skäl som anförts i 12 § har i denna paragraf införts bestämmelser om larm- och biståndsplanering.

16 § *Bistånd* Bestämmelsen har införts för att räddningsresurserna i landskapet skall utnyttjas optimalt. Då en storolycka inträffar i en kommun och resurserna hos kommunens brandkår är otillräckliga skall det vara möjligt att utnyttja kapaciteten inom andra brandkårer så att olyckssituationerna snabbt kan bemästras och bringas under kontroll.

17 § *Närmare bestämmelser om planering* Planernas utformning är i hög grad beroende av den tekniska utvecklingen varför detaljbestämmelser rörande planernas innehåll utfärdas på förordningsnivå.

4 kap. Kommunernas räddningsservice

18 § *Räddningsservice* Syftet med denna paragraf är att fastslå vad som i lagen avses med räddningsservice.

19 § *Nivån på räddningsservicen* Enligt denna bestämmelse ansvarar kommunen för att nivån på räddningsservicen fyller vissa minimikrav. Personalstyrkan och aktionsberedskapen hos den i kommunen verksamma avtalsbrandkåren skall vara tillräcklig så att olyckor och situationer som kan orsaka fara i ett initialt skede snabbt kan bemästras och bringas under kontroll.

Den här avsedda tillräckligheten skall bedömas utifrån

- - kommunens invånarantal,
- - graden av tätbebyggelse,
- - byggnadssättet i kommunen,
- - risken för skogsbrand,
- - antalet för personsäkerheten farliga inrättningar,
- - antalet industrier och upplagsområden,
- - trafikintensiteten och risken för oljeskador samt
- - andra eventuellt förekommande faromoment.

En liknande bestämmelse finns i brandlagens 12 §. Bestämmelsen innebär inte att alla kommuner var för sig skall upprätthålla en beredskap för storolyckor utan lagen kräver endast att den samlade

beredskapen i hela landskapet är sådan att det snabbt och effektivt går att komma tillrätta med storolyckor.

20 § *Beslut om nivån på räddningsservicen* Genom denna bestämmelse åläggs en kommun, utgående från olycksriskerna i kommunen, att fastställa nivån på räddningsservicen i kommunen ifråga. Innan beslut fattas skall kommunen, med beaktande av nivån på räddningsservicen i andra kommuner, även göra en allsidig bedömning av riskbilden i landskapet och anpassa sin egen nivå därefter.

21 § *Tillsyn över nivån på räddningsservicen* I egenskap av tillsynsmyndighet med övergripande ansvar för räddningsverksamheten i landskapet får landskapsregeringen med stöd av denna bestämmelse en möjlighet att kontrollera att en kommun faktiskt efterlever de krav som ställs i 19 §. Härigenom ges landskapsregeringen således ett effektivt styrinstrument genom vilket en kommun kan förmås att upprätthålla en säkerhetsmässigt godtagbar nivå på sin räddningsservice.

22 § *Närmare bestämmelser* Med hänsyn till att räddningsservicen är beroende av den tekniska utvecklingen har landskapsregeringen av ändamålsenlighetskäl bemyndigats att utfärda detaljbestämmelser i förordning.

5 kap. Behörighetskrav och utbildning

23 § *Behörighetskrav för personalen inom räddningsväsendet* Anledningen till att denna bestämmelse införts är att den i landskapet verksamma räddningspersonalen skall besitta en sådan kompetens att räddningsverksamheten i landskapet kan bedrivas effektivt.

Landskapsregeringen utfärdar i förordning närmare bestämmelser vilka behörighetskrav som skall ställas. Exempelvis kan det av den som skall tjänstgöra som befäl krävas att han eller hon med godkänt resultat skall ha gjort en kompletterande tentamen rörande räddningslagstiftningen i landskapet. Eftersom även utbildningen av räddningspersonal är beroende av den tekniska utvecklingen är det av ändamålsenlighetskäl lämpligt att närmare fastställa behörighetskraven på förordningsnivå.

24 § *Ansvar för utbildningen av personalen i bisyssla och inom avtalsbrandkårerna* Bestämmelsen har införts så att det klart framgår vem som ansvarar för utbildningen i fråga. Bestämmelsen innebär en kodifiering av praxis.

I och med denna ändring jämföras yrkesutbildningen inom räddningsväsendet med annan yrkesutbildning. Ändringen innebär en kostnadsinbesparing. Den enskilde får själv i enlighet med vad som därom särskilt föreskrivs ansöka om en utbildningsplats vid de läroinrättningar där utbildningen ifråga bedrivs. När det gäller finansieringen av yrkesutbildningen är sökanden hänvisad till att nyttja de olika arrangemang som finns inom det allmänna studiestödsystemet.

6 kap. Förebyggande av olyckor

25 § *Allmänt* Bestämmelsen har införts för att klargöra vad som i lagen allmänt avses med förebyggande av olyckor, en regelbundet återkommande term i lagtexten. Bestämmelsen innebär en kodifiering av praxis.

26 § *Uppgifter som kommunens räddningmyndighet är skyldig att utföra vid förebyggandet av olyckor* Bestämmelsen har införts för att understryka den viktiga roll som kommunens räddning myndighet har i det förebyggande arbetet. Genom bestämmelsen ges generella anvisningar vilka åtgärder kommunens räddning myndighet skall vidta för att befrämja den förebyggande räddningsverksamheten. Bestämmelsen är av ramkaraktär och det är upp till myndigheten att själv meddela instruktioner för hur uppgifterna skall genomföras rent konkret.

27 § *Byggnaders allmänna säkerhet* Bestämmelsen har införts eftersom olyckor kan inträffa i byggnader och att det således är viktigt att i lag förskriva om att säkerheten skall vara sådan att olycksrisken minimeras. Bestämmelsen skall läsas mot bestämmelserna om byggnadslov i 1a kap. byggnadslagen (1979:61) för landskapet Åland. Däri anges det närmare vilka säkerhetskrav en byggnad skall uppfylla för att den skall få uppföras och tas i bruk.

28 § *Säkerheten vid användning av byggnader och anläggningar* Bestämmelsen har införts därför att olyckor kan inträffa i samband med att byggnader och anläggningar används. Av den anledningen är det viktigt att i förebyggande syfte föreskriva om vilka åtgärder som ägaren eller innehavaren av en byggnad eller anläggning skall vidta för att olycksrisken skall minimeras. Med tanke på brandsäkerheten är det av yttersta vikt att rök- och ventilationskanaler rengörs och underhålls regelbundet eftersom brand annars kan uppstå med omfattande skadeverkningar som följd.

Säkerhetskraven måste ställas utifrån hur den tekniska utvecklingen fortskrider varför närmare säkerhetsbestämmelser utfärdas av landskapsregeringen i förordning.

29 § *Säkerheten vid offentliga tillställningar* Eftersom olyckor kan inträffa i samband med att offentliga tillställningar anordnas är det viktigt att i lag föreskriva om att erforderliga säkerhetsåtgärder skall vidtas för att minimera olycksrisken.

Av samma skäl som angivits i 28 § utfärdar landskapsregeringen närmare bestämmelser om säkerheten i förordning.

30 § *Allmän aktsamhetsplikt* I paragrafen har införts bestämmelser om allmän aktsamhetsplikt som ett led i den förebyggande räddningsverksamheten. I bestämmelsen betonas den enskildes skyldighet att iakttä allmän försiktighet vid hantering av exempelvis eld eftersom en varsam hantering av eld bidrar till att antalet olyckor kan minskas.

31 § *Öppen eld och annan brandfarlig verksamhet* Eftersom risken är stor för att omfattande skogsbränder kan inträffa då det är torrt i terrängen är det viktigt att förmå allmänheten att iakttä särskild försiktighet under sådana förhållanden. Med anledning härav har det i förslaget intagits en bestämmelse genom vilken den enskilde åläggs att inte göra upp eld då varning för skogsbrand är utfärdad. Härigenom minskas risken avsevärt för att omfattande och svårartade bränder uppstår.

32 § *Spaning efter och varning för skogsbrand* En motsvarande bestämmelse finns i brandlagens 19 §.

33 § *Allmän handlingsskyldighet* En motsvarande bestämmelse finns i brandlagens 22 §.

34 § *Brandvarnare* För att bränder skall kunna upptäckas i ett så tidigt skede som möjligt är det viktigt att det i byggnader installeras anordningar som registrerar begynnande brand. Av den anledningen har det i förebyggande syfte införts en bestämmelse i lagen varigenom det blir obligatoriskt för ägaren av en bostad att installera brandvarnare. Även den som ansvarar för verksamheten i inkvarteringslokaler och på vårdinrättningar skall av samma skäl installera brandvarnare eller liknande anordningar.

Brandvarnarnas funktion och effektivitet förändras över tiden i takt med den tekniska utvecklingen varför det är ändamålsenligt att närmare bestämmelser om brandvarnarnas antal och placering utfärdas av landskapsregeringen i förordning.

35 § *Särskilda säkerhetsåtgärder* Bestämmelsen har införts i förebyggande syfte.

36 § *Hantering av farliga ämnen* Bestämmelsen har införts i förebyggande syfte.

37 § *Installation av anordningar för räddningsväsendet* Bestämmelsen har införts i förebyggande syfte.

38 § *Byggnaders utrymningsvägar* Bestämmelsen har införts i förebyggande syfte. I bestämmelsen understryks vikten av att utrymningssäkerheten är hög vilket säkerställs genom kravet på att gångar skall vara fria, framkomliga och öppningsbara. Vad exempelvis gäller inkvarterings- och samlingslokaler har i byggbestämmelsesamlingens brandsäkerhetsföreskrifter införts ett allmänt krav på märkning och belysning av utgångar och andra gångar som ansluter till utgångarna ifråga. Också i arbetskyddslagstiftningen ingår liknande bestämmelser. De bestämmelser som föreslås i paragrafen kompletterar de krav som ställs i övrig lagstiftning.

Om utgångarna och gångarna till dem inte annars är klart synliga bör de märkas med tydliga skyltar. Till exempel i höghus behöver utgångarna i allmänhet inte märkas. Om skyltarnas utseende bestäms i statsrådets beslut om säkerhetsmärkning och signaler för hälsa och säkerhet på arbetsplatsen och om användningen av dessa (FFS 976/1994).

Förordningsfullmakten ger landskapsregeringen befogenhet att exempelvis föreskriva om vad som skall iakttas då utrymningsvägarna märks ut, hur belysningen installeras och hur utrymningsvägarna skall underhållas.

39 § *Fastigheters räddningsvägar* Bestämmelsen har införts i förebyggande syfte. Genom att utmärka räddningsvägarna på ett lämpligt sätt underlättas brandkårens arbete och räddningsoperationer kan genomföras snabbt och effektivt då en olycka inträffar eller då fara hotar.

7 kap. Brandsyn

40 § *Brandsyn* Brandsyn är en viktig del av den förebyggande verksamheten. I samband med att brandsyn förrättas upptäcks exempelvis att brandfarliga ämnen förvaras felaktigt i lokalen eller att byggkonstruktionsmässiga brister föreligger som skulle kunna leda till att bränder uppstår om inte lämpliga korrigeringsåtgärder vidtas. För att minska risken för exempelvis brand har därför denna bestämmelse införts.

I paragrafen klargörs var brandsyn skall förrättas. När det gäller egnahemshus skall paragrafen förstås så att brandsyn i samband med ibruktagning skall förrättas både efter nybyggnation och efter det att ändrings- eller tillbyggnadsarbeten utförts.

41 § *Brandsynförrättare* Genom att i lagen kräva att en företrädare för kommunens räddningsmyndighet skall förrätta brandsyn säkerställs att synen blir korrekt utförd av en person som besitter erforderliga brandtekniska kvalifikationer.

Eftersom synen också kan omfatta bostäder, vilka åtnjuter hemfridskydd, som är en grundläggande rättighet om vilken bestäms i lag, är det nödvändigt att begränsa verksamheten så, att brandsyn endast förrättas av en myndighetsperson.

42 § *Förrättande av brandsyn* Brandsynen skall förrättas med den noggrannhet som objektet i fråga förutsätter. Den som förrättar brandsyn skall ha rätt att få tillgång till de uppgifter och handlingar som kan inverka på hans eller hennes slutsatser. Han eller hon skall ges tillträde till de lokaler och anordningar som synen gäller. Vid behov kan handräckning i detta syfte med stöd av lagens 91 § begäras av polisen.

43 § *Brandsynförrättarens skyldigheter* Genom att i lag ange vilka skyldigheter brandsynförrättaren har säkerställs att brandsynen blir korrekt utförd.

44 § *Tidpunkten för brandsyn* Eftersom byggnader måste underhållas regelbundet för att vara säkra och i funktionsdugligt skick måste brandsyn förrättas regelbundet jämsides med att andra underhållsåtgärder vidtas. Säkerheten måste vara sådan att människors liv och hälsa inte äventyras och att risken för att omfattande skador på egendom eller i miljön uppkommer då en olycka inträffar minimeras.

45 § *Rätt att få uppgifter om byggnader* Det är viktigt att brandsynförrättaren får tillgång till all för synförrättningen relevant information om en byggnad och dess ägare. Därigenom blir eventuella frågor rörande byggnadssäkerheten allsidigt belysta och synen kan utföras snabbt och effektivt.

46 § *Föreläggande att avhjälpa brister och avbrytande av verksamhet* Bestämmelsen har införts för att säkerställa att vid brandsyn konstaterade brister i säkerhetskänsliga åtgärdas snarast möjligt för att därigenom minimera risken för att olycka skall inträffa.

47 § *Protokoll* Bestämmelsen har införts eftersom rättssäkerheten för ägaren eller innehavaren av det objekt som inspekteras kräver att inspektionen dokumenteras skriftligen, företrädesvis i form av ett protokoll. Protokoll skall upprättas också i det fallet att det inte finns någonting att anmärka.

För ägaren eller innehavaren av det inspekterade objektet är protokollet ett intyg över att syn har förrättats.

48 § *Närmare bestämmelser om brandsyn* Då brandsynerna måste anpassas efter hur den tekniska utvecklingen inom bygg- och brandskyddssektorn fortskrider är det av ändamålsenlighets skull lämpligt att landskapsregeringen i förordning utfärdar närmare bestämmelser om brandsyn.

8 kap. Sotning

49 § *Organisationen av sotningen i landskapet* Bestämmelsen har införts för att sotningen i landskapet organiseras på ett sådant sätt att den fria företagsamheten uppmuntras. Därigenom befrämjas konkurrensen sotarna sinsemellan samtidigt som den enskilde konsumentens valfrihet ökar. Samtidigt är det viktigt att intresset av att upprätthålla ett funktionellt förebyggande brandskydd inte åsidosätts i otillbörlig utsträckning. Sotningen är förknippad med övervakningen av brandsäkerheten som i sin tur utgör ett led i det förebyggande brandskyddet. Om sotarna skulle kunna väljas helt fritt skulle det kunna medföra att kontakterna mellan kommunens räddningsmyndighet och sotarna försämrades. Övervakningen av hur sotningen utförs skulle även försvåras betydligt om det finns många som utför sotning, vilket inte är önskvärt.

En lagstadgad helt fri konkurrens skulle även kunna leda till att det skulle kunna bli svårt utföra sotning av alla närliggande hus på samma gång, eftersom en samordning av enskilda fastighetsägares sotningsbeställningar inte torde vara möjlig. Detta skulle i sin tur leda till oskäligt höga sotningskostnader för fastighetsägaren. Vidare skulle, vid helt fri konkurrens, sotningen av enskilda fastigheter som ligger avlägset kunna bli eftersatt. Härvidlag skulle det inte vara lika intressant för sotaren att utföra sotning. Sotningsavgiften måste i förevarande fall vara så pass hög att arbetsinsatsen i form av längre resor och ökad tidsåtgång täcks fullt ut för att det skall vara lönsamt för den enskilde sotaren att utföra sotning. För fastighetsägarens del skulle även detta leda till oskäligt höga sotningskostnader. Med hänsyn härtill föreslås således att konkurrensen inte bli helt fri, utan omfattningen därav bestäms av kommunens räddningsmyndighet.

50 § *Behörighet för sotare* För att minimera risken för att bränder uppstår måste rök- och ventilationskanaler rengöras av personer som besitter en sådan kompetens att arbetet blir korrekt utfört. Med anledning därav har i den föreslagna lagen intagits behörighetsbestämmelser för sotare.

51 § *Underrättelse om fel* Av säkerhetsskäl är det viktigt att sotningsobjekten är funktionsdugliga och kan användas på ett sådant sätt som inte medför risk för att människors liv och hälsa äventyras eller att omfattande skador uppkommer på egendom och i miljön. Med anledning härav har det i lagförslaget införts en bestämmelse varigenom sotaren blir skyldig att informera representanten för sotningsobjektet och kommunens räddningsmyndighet om sina iakttagelser och slutsatser. Denna information skall sedan ligga till grund för en bedömning huruvida sotningsobjektet uppvisar sådana allvarliga fel och brister som utan onödigt dröjsmål måste åtgärdas för att olycksrisken skall minimeras.

52 § *Övervakning och sotningsförteckning* Denna bestämmelse har införts för att tillsynsutövningen över den förebyggande räddningsverksamheten i landskapet skall fungera tillfredsställande. Uppgifterna i sotningsförteckningen kan vidare behövas i samband med att de bakomliggande orsakerna till en olycka utreds samt vid bedömningen av vilka åtgärder som skall vidtas efter det att en olycka inträffat. På basen av sotningsförteckningen kan tillsyn också utövas över att sotningsskyldigheten fullgörs.

53 § *Avgift för sotning* Eftersom sotning av vissa objekt enligt den föreslagna lagen måste utföras måste sotaren ha rätt till en skälig ersättning för sitt arbete och för de utlägg som sotaren gör i samband med sotningen. Med anledning härav har denna bestämmelse införts i lagförslaget.

54 § *Närmare bestämmelser om sotning* I sotningen skall utöver den egentliga sotningen även ingå vissa övervakningsuppgifter och kontroller samt för- och efterarbeten i anslutning till sotningen. Sotningen är beroende av beskaffenheten hos de objekt som skall sotas och hur dessa objekt förändras till följd av att den tekniska utvecklingen fortskrider. Av den anledningen har landskapsregeringen bemyndigats att i förordning utfärda närmare bestämmelser om sotning.

9 kap. Landskapsalarmcentralen

55 § *Upprätthållande av landskapsalarmcentralen* Ur bestämmelsen framgår att hanteringen av nödmeddelanden sköts centralt av en landskapsmyndighet. Utgångspunkten är att kommunerna skall ha ändamålsenlig utrustning för att kunna ta emot alarm från alarmcentralen.

Förordningsbemyndigandet motiveras av att hanteringen av nödmeddelanden är beroende av hur den tekniska utvecklingen fortskrider.

56 § *Landskapsalarmcentralens uppgifter* Bestämmelsen har införts för att klargöra för lagtillämparen vilket slags uppgifter som landskapsalarmcentralen skall utföra. Bestämmelsen skall läsas mot detaljbestämmelser i förordning.

10 kap. Operativ räddningsverksamhet

57 § *Den operativa räddningsverksamhetens innehåll* Bestämmelsen har införts för att klargöra närmare vad som i den föreslagna lagen avses med operativ räddningsverksamhet, en regelbundet återkommande term i lagtexten.

58 § *Ledningen av den operativa räddningsverksamheten* Väl genomförda räddningsoperationer bygger på en god samverkan mellan olika aktörer såsom landskapets myndigheter, olika statliga och kommunala myndigheter, organisationer samt enskilda. För att åstadkomma denna samverkan måste det i lag införas bestämmelser som klargör vem som skall leda en räddningsoperation. Därigenom skapas förutsättningarna för att snabbt och effektivt genomföra räddningsoperationen. Med anledning härav har paragrafen införts i lagförslaget.

59 § *Räddningsledarens befogenheter och skyldigheter* Genom att införa denna bestämmelse i lagförslaget klargörs omfattningen av räddningsledarens ansvar.

Den föreslagna bestämmelsen motsvarar till sitt innehåll delvis den gällande bestämmelsen i brandlagens 24 §. I brandlagens 24 § räknas i detalj upp olika åtgärder som får vidtas i anslutning till att en räddningsoperation genomförs, såsom att bryta upp dörrar, avlägsna inhägnader, gräva diken, hugga ned trädbestånd och anlägga moteldar. Den språkliga utformningen av den föreslagna paragrafen har dock moderniserats.

Räddningsledaren har givits de angivna befogenheterna för att människor skall kunna skyddas och räddas från livshotande faror och för att det skall vara möjligt att effektivt begränsa de skador på människor eller egendom som kan uppkomma till följd av att en olycka inträffar. Bestämmelsen syftar även till att det vid behov skall vara möjligt att komplettera brandkårens utrustning och materiel och att göra det möjligt att vidta sådana släckningstekniska eller taktiska åtgärder som riktar sig mot andras egendom i syfte att förhindra att människor och egendom skadas i större omfattning.

Med evakuering avses i denna paragraf omedelbar förflyttning av människor och viss egendom utom räckhåll för fara. Med egendom avses också husdjur.

Försummelse att iakttas de i paragrafen angivna skyldigheterna innebär enligt 86 § att straff för räddningsförseelse kan utdömas. Härigenom erhålls goda garantier för att skyldigheterna ifråga iakttas.

60 § *Skyldighet att delta i räddningsverksamhet* Den föreslagna bestämmelsen motsvarar till sitt huvudsakliga innehåll de gällande bestämmelserna. Avsikten med paragrafen är att det i allvarliga situationer där behovet av hjälp är brådskande skall finnas en möjlighet att bestämma att utomstående skall delta i räddningsverksamhet.

Enligt förslaget är arbetsföra personer som befinner sig på eller i närheten av en brand- eller olycksplats skyldiga att delta i räddningsverksamheten. Även brandlagen innehåller sådana

bestämmelser. Vid behov kan också andra arbetsföra personer som uppehåller sig i kommunen åläggas att delta i räddningsverksamhet. Bestämmelsen har införts för att det företrädesvis skall vara möjligt att effektivt reducera skadeverkningarna av omfattande skogsbränder. Då en omfattande skogsbrand inträffar finns det ett stort behov av släckningspersonal och personer som på annat sätt kan delta i släckningsarbetet, exempelvis handha proviantering eller andra försörjningsuppgifter. Med hänsyn härtill har räddningsledaren givits en vidsträckt befogenhet att beordra olika personer att delta i räddningsverksamhet.

I brandlagens 25 § stipuleras att ingen under 18 år eller över 55 år får tvingas att delta i släckningsarbeten. Det har inte ansetts motiverat att i förslaget uppställa några specifika ålderskrav på de som beordrats att delta i räddningsverksamheten eftersom att det är viktigt att så många som möjligt deltar i räddningsarbetet för att en farlig situation därigenom skall kunna bemästras så snabbt som möjligt.

Den som förordnas att delta i räddningsverksamhet skall vara arbetsföra och i övrigt lämplig för olika räddningsuppgifter så att han eller hon inte riskerar att skadas i samband med att uppgifterna utförs. Uppgifterna skall vara av sådan art att de kan utföras av personer som saknar räddningsutbildning och tidigare erfarenhet av räddningsbranschen. Den som fått order om att delta i räddningsverksamhet kan neka till uppgiften endast om han eller hon har giltigt skäl härför. Exempelvis kan vissa sjukdomar eller arbetsskador som medför att någon är oförmögen att utföra tyngre fysiska arbetsuppgifter utgöra sådana giltiga skäl som befriar den enskilde från skyldigheten att delta i räddningsverksamhet.

Eftersom bestämmelsen innebär ett undantag från grundlagsskyddet för den personliga friheten skall räddningsledaren först noggrant överväga om andra möjligheter, exempelvis tilläggsresurser i form av handräddning av andra myndigheter och organisationer, kan utnyttjas innan han eller hon beslutar om arbetsföra personer skall beordras att delta i räddningsverksamheten.

Till dem som deltar i räddningsverksamhet betalas ett skäligt arvode enligt 82 § och utrustning och arbetsredskap som har förstörts eller gått förlorat ersätts. Om ersättning för olycksfall föreskrivs i 83 §.

61 § *Släckningsvatten* Enligt brandlagens 12 § skall tillgången till vatten för släckning av brand ordnas så att den i anseende till förhållandena på orten är tillräcklig. Enligt brandlagens 24 § får var och en ta vatten ur annans brunn eller från något annat vattentag för att kunna släcka en brand. I praktiken innebär bestämmelserna att kommunen skall se till att brandkåren får tillräckligt med släckvatten för räddningsverksamhetens behov. Brandkåren använder vatten från ett allmänt vattenverks ledningsnät och naturligt vatten som släckvatten.

I denna paragraf har intagits bestämmelser med motsvarande syfte och innebörd som bestämmelserna i brandlagens 12 och 24 §§. Genom bestämmelserna förpliktas ett vattenverk som för allmän anslutning upprätthåller vattenledningsnätet i en kommun att, inom gränserna för vattenverkets förmedlingskapacitet, avgiftsfritt tillhandahålla släckningsvatten för det kommunala räddningsväsendets behov. Kommunen skall bekosta den utrustning som vid behov måste installeras för att släckningsvatten skall kunna tas ut.

62 § *Efterröjning och efterbevakning* Brandkåren kan anses ha fullgjort sina skyldigheter när elden och de sannolika brandhårdarna släckts eller när andra brådskande åtgärder till följd av olyckan vidtagits och de faromoment som olyckan medför undanröjts. Efterröjningen inleds således när situationen uppenbart är under kontroll utan att brandkårens närvaro behövs.

Den föreslagna bestämmelsen syftar till förmå ägaren eller innehavaren av det objekt som varit föremål för brandkårens åtgärder att vidta ytterligare åtgärder som till sin natur sådana att de inte kan skjutas upp och som krävs bl.a. för att förhindra återantändning.

Eftersom det viktigt att efterröjningsarbeten kommer till stånd har räddningsledaren rätt att på ägarens eller innehavarens bekostnad vidta de åtgärder som behövs för att minimera risken för att ytterligare skador uppkommer. En förutsättning härför är att ägaren eller innehavaren av objektet ifråga inte kan nås eller vägrar att överta ansvaret för efterröjningen.

63 § *Dokumentation av beslut* Ibland kan det uppstå tvister mellan den enskilde och kommunens räddningsmyndighet rörande orsakerna till och omständigheterna kring en specifik åtgärd, vilken

vidtagits i samband med att en räddningsoperation genomförts. I sådana fall skall det vara möjligt att i efterhand, med stöd av skriftliga dokument, fastställa de faktiska förhållanden som rådde vid tidpunkten för olyckan.

I händelse av att dokument inte upprättats kan bestämmelserna i strafflagens 40 kap. om tjänstebrott tillämpas. I 40 kap. 9 § stadgas att en tjänsteman som vid tjänsteutövning uppsåtligen bryter mot sin tjänsteplikt enligt bestämmelser eller föreskrifter som skall iakttas i tjänsteutövning, och gärningen inte, med hänsyn till sin menlighet och skadlighet samt andra omständigheter som har samband med den, är ringa bedömd som en helhet, skall tjänstemannen för brott mot tjänsteplikt dömas till böter eller fängelse i högst ett år.

Tjänstemannen kan även dömas till avsättning om han eller hon, genom att fortgående eller i väsentlig mån handla i strid mot sin tjänsteplikt, gjort sig skyldig brott mot tjänsteplikten och brottet visar att han eller hon är uppenbart olämplig för sitt uppdrag.

Enligt strafflagens 40 kap. 10 § skall en tjänsteman som vid tjänsteutövning av oaktsamhet bryter mot sin tjänsteplikt enligt bestämmelser eller föreskrifter som skall iakttas i tjänsteutövning och om gärningen inte, med hänsyn till sin menlighet och skadlighet eller andra omständigheter som har samband med den, är ringa bedömd som en helhet, för brott mot tjänsteplikt av oaktsamhet dömas till varning eller böter.

11 kap. Personregister

64 § *Alarmdataregister* I brandlagen finns inga registerbestämmelser vilket är en brist som åtgärdats i förslaget. För att effektivt kunna bedriva, följa upp och utvärdera sin verksamhet skall landskapsalarmcentralen föra ett alarmdataregister över de nödmeddelanden som mottagits och de åtgärder som vidtagits med anledning därav.

Landskapsalarmcentralen inleder ett räddningsuppdrag genom att larma de enheter som skall rycka ut. Då larm utgår erhålls samtidigt information om de objekt som kan bli föremål för räddningsåtgärder, körrutter samt om problem man tidigare stött på i samband med att en räddningsoperation genomförts. För att det skall gå att dra nytta av tidigare erfarenheter och lägga upp en ändamålsenlig räddningsstrategi är det därför nödvändigt att spara olika uppgifter i ett register. Det är exempelvis nödvändigt för räddningspersonalen att på förhand känna till om en person som konstaterats vara våldsam bor i det objekt som ett nödmeddelande avser.

65 § *Införande av uppgifter i alarmdataregistret* Genom bestämmelsen klargörs vilka uppgifter som får införas i alarmdataregistret. Bestämmelsen innebär en kodifiering av praxis.

66 § *Behandlingen av uppgifterna i alarmdataregistret* Bestämmelsen har införts av hänsyn till enskildes integritet. Känsliga uppgifter skall inte sparas längre än nödvändigt eftersom sådana uppgifter kan inverka komprometterande på den person uppgifterna avser.

I händelse av att någon exempelvis begått ett brott och avtjänat straff skall denne därefter ges möjlighet att rehabilitera sig och återanpassa sig till samhället. Denna återanpassning kan försvåras om känsliga uppgifter uppbevaras alltför länge i registret.

Landskapsalarmcentralen agerar helt självständigt i förhållande till kommunens räddningsmyndighet och övriga räddningsmyndigheter. Enligt förslaget skall kommunens räddningsmyndighet föra ett åtgärdsregister över sina prestationer på basis av vilket brandkårerna skall utarbeta statistik och också annars utnyttja tidigare gjorda erfarenheter. De uppgifter som införs i alarmdataregistret utgör ett väsentligt komplement till de uppgifter som införts kommunens räddningsmyndighets åtgärdsregister. Av den anledningen har det i förslaget införts en bestämmelse enligt vilken uppgifterna i alarmdataregistret utan hinder av sekretessbestämmelserna i offentlighetslagen får överlåtas till kommunens räddningsmyndighet för att sammanställas med ett åtgärdsregister. Även andra räddningsmyndigheter än kommunens räddningsmyndighet har ett intresse av att som ett led i sin verksamhet få tillgång till uppgifterna i alarmdataregistret. Dessa myndigheters säkerhetsarbete är av lika stort värde för samhället som det säkerhetsarbete som kommunens räddningsmyndighet bedriver. Därför är det viktigt att lagstiftaren gör det möjligt för räddningsmyndigheterna ifråga att bedriva sitt arbete effektivt. Av den anledningen har det införts en

bestämmelse i paragrafen som gör det möjligt för dessa myndigheter att få tillgång till uppgifterna i alarmdataregistret.

67 § *Åtgärdsregister* Bestämmelsen har införts för att kommunens räddningsmyndighet skall kunna följa upp, utvärdera och utveckla räddningsverksamheten i landskapet och förenkla utredningen av olyckor. I åtgärdsregistret får det införas samma typ av uppgifter som i alarmdataregistret.

68 § *Behandlingen av uppgifterna i åtgärdsregistret* Huvudskälet till att bestämmelsen har införts är att det skall vara möjligt att föra statistik över och bedriva vetenskaplig forskning om olyckor, vilket befrämjar utvecklingen av räddningsverksamheten på sikt.

Bestämmelsen syftar även till att underlätta polisens utredningsarbete eftersom uppgifter ur åtgärdsregistret även får lämnas ut till polisen. Även landskapsalarmcentralen och andra räddningsmyndigheter har rätt att få tillgång till uppgifter ur åtgärdsregistret. Härigenom kan olika myndigheter på basen av uppgifterna ifråga dra nytta av tidigare gjorda erfarenheter och lägga upp en strategi för hur eventuella framtida räddningsinsatser skall kunna sättas in mer effektivt när en olycka inträffar eller då fara hotar.

69 § *Övervakningsregister* Bestämmelsen har införts därför att en välfungerande brandsyneverksamhet och en effektiv övervakning av driftssäkerheten hos byggnader och anordningar förutsätter att kommunens räddningsmyndighet för ett övervakningsregister.

Vad som skall anses som motiverad uppbevaringstid härvidlag måste bedömas från fall till fall. När det gäller exempelvis fastigheter så skall ur brandskyddssynpunkt relevanta uppgifter, rörande konstruktionen och den funktionella beskaffenheten hos de byggnader eller anläggningar som är belägna på fastigheten ifråga, uppbevaras så länge som byggnaden eller anläggningen finns kvar på fastigheten. Anledningen härtill är att sådana uppgifter alltid är aktuella och välbehövliga för att en räddningsoperation skall kunna genomföras smidigt och med minsta möjliga risk för person-, sak- eller miljöskador när en olycka inträffar eller då fara hotar.

I allmänhet kan konstateras att i säkerhetskänsliga relevanta uppgifter rörande objekt, avsedda att vara i bruk så länge som någon form av laglig verksamhet utövas och som vid felanvändning ökar risken för att en olycka skall inträffa eller för att en farlig situation uppkommer, skall uppbevaras fram till den tidpunkt objektet tas ur bruk och förs till en säker förvaringsplats eller förstörs.

12 kap. Finansiering av räddningsväsendet samt arvoden och ersättningar

70 § *Ansvar för räddningsväsendets kostnader* Huvudregeln för närvarande är att den som i samband med att räddningsverksamhet utövas skall vidta åtgärder och sköta uppgifter även i allmänhet skall stå för de kostnader som i anslutning härtill uppkommer om inget annat följer av bestämmelser i lag, en ansvarsprincip som indirekt framgår av brandlagens regler. Landskapsregeringen finner ingen anledning att i förslaget avvika från denna princip.

I brandlagen finns emellertid ingen bestämmelse varigenom den outtalade principen ifråga direkt kommer till uttryck i lagtexten. Med anledning därav har det i lagförslaget intagits en bestämmelse som slår fast att den s.k. ansvarsprincipen skall vara vägledande då kostnadsansvaret skall fastställas.

71 § *Landskapets deltagande i upprätthållandet av beredskapen* Enligt den föreslagna bestämmelsen i 5 § har landskapsregeringen i egenskap av tillsynsmyndighet formellt det övergripande ansvaret för att räddningsverksamheten i landskapet bedrivs på ett effektivt och ändamålsenligt sätt. I sådana fall där det är viktigt att en åtgärd vidtas men där det inte kan utses någon huvudman med ansvar för detta kan landskapet med stöd av denna bestämmelse iklä sig ett sådant ansvar varigenom den nödvändiga åtgärden kan genomföras.

72 § *Ersättning för bistånd vid räddningsverksamhet* Bestämmelsen i 1 mom. motsvaras av bestämmelserna i brandlagens 31 § 1 mom. Bestämmelsen i 2 mom. motsvaras delvis av bestämmelserna i brandlagens 13 §.

73 § *Släckningskostnader för skogs- och terrängbränder* Denna bestämmelse motsvaras av bestämmelserna i brandlagens 35 §.

74 § *Landskapsandel för driftskostnader för räddningsväsendet* Denna bestämmelse motsvaras av bestämmelserna i brandlagens 38 §.

75 § *Landskapsandel för materialanskaffningar* En liknande bestämmelse finns i brandlagens 37 §. Enligt brandlagens 37 § skall emellertid landskapsandelen fastställas utgående ifrån vilken bärkraftsklass en kommun tillhör. Med hänsyn till att den senaste bärkraftsklassificeringen gjordes 1993 och att diskussioner mellan landskapsregeringen och Ålands kommunförbund förts i syfte att finna ett ersättande system föreslås att landskapsandelen skall fastställas utifrån vilken bosättningsstrukturgrupp en kommun tillhör.

I paragrafens 1 mom. har i förtydligande syfte tagits in en bestämmelse enligt vilken bedömningen i vad mån en kostnad skall anses vara betydande görs utgående ifrån ett belopp som landskapsregeringen fastställer särskilt.

I 3 mom. anges efter vilka grunder landskapsandelen skall fastställas då två eller flera kommuner avser att för gemensamt bruk anskaffa sådant materiel som avses i 1 mom. eller om ett kommunalförbund är huvudman.

Bestämmelserna i 4 mom. har införts för att göra det möjligt för en kommun att enligt prövning erhålla ytterligare anslag utöver vad som anges i 1 mom. om skäl därtill föreligger.

76 § *Förhandsbesked* Denna bestämmelse motsvaras av bestämmelserna i brandlagens 37a §.

77 § *Ersättningsgrunder* Denna bestämmelse motsvaras av bestämmelserna i brandlagens 37b §.

78 § *Slutredovisning* Denna bestämmelse motsvaras av bestämmelserna i brandlagens 37c §.

79 § *Ändrade förutsättningar för beviljande av landskapsandel* Denna bestämmelse motsvaras av bestämmelserna i brandlagens 37d §.

80 § *Ersättning för räddningskostnader* Denna bestämmelse motsvaras av bestämmelserna i brandlagens 31 § 2 mom.

81 § *Skadestånd* Denna bestämmelse motsvaras av bestämmelserna i brandlagens 32 §.

82 § *Arvode och ersättningar till den som förordnats att delta i räddningsuppgifter* En motsvarande bestämmelse finns i brandlagens 28 §.

83 § *Ersättning för olycksfall i samband med räddningsverksamhet* En motsvarande bestämmelse finns i brandlagens 29 §.

13 kap. Ändringssökande, tvångsmedel och straff

84 § *Ändringssökande* Bestämmelsen har införts för att den som är missnöjd med den kommunala räddningsmyndighetens beslut skall kunna överklaga beslutet genom besvär.

Besvär bestämmelser syftar i allmänhet till att förmå förvaltningsmyndigheter att vinnlägga sig om att en god förvaltning upprätthålls till gagn för samhällsmedborgarna. Genom att införa besvär bestämmelser i lagen får den enskilde tillgång till ett rättsäkerhetsinstrument som kan användas exempelvis då materiellt oriktiga förvaltningsbeslut fattats till nackdel för honom eller henne.

85 § *Vite och hot om tvångsutförande* Mot bakgrund av vad som anförts i den allmänna motiveringen om de nuvarande vites- och tvångsmedelsbestämmelsernas utformning införs denna bestämmelse i lagförslaget.

86 § *Straff* Mot bakgrund av vad som anförts i den allmänna motiveringen om de nuvarande straffbestämmelsernas utformning införs denna bestämmelse i lagförslaget.

87 § *Domseftergift* Enligt gängse praxis utdöms vite och straff sällan samtidigt eftersom det skulle innebära att en sådan påföljd skulle bli oskäligt betungande för den som drabbas. Bestämmelsen innebär en kodifiering av praxis.

14 kap. Särskilda bestämmelser

88 § *Tystnadsplikt* Uppgifter som myndigheter har i sin besittning omfattas av offentlighetslagen enligt vilken den principiella utgångspunkten är att uppgifterna skall vara offentliga såframt inget annorlunda är stadgat. Av hänsyn till den enskildes personliga integritet och näringslivets intresse av att hålla vissa affärsuppgifter hemliga av legitima konkurrensskäl har det i annan lagstiftning införts bestämmelser om tystnadsplikt och om villkoren för utlämnande av vissa uppgifter.

Den som är verksam inom räddningsväsendet eller den som på sådant sätt som anges i förslaget 60 § deltar i räddningsverksamhet kan i samband med att han eller hon sköter sina lagstadgade åligganden få tillgång till sådana uppgifter som rör myndighetsverksamhet, affärsverksamhet eller enskilda personer som inte är offentliga eller beträffande vilka det särskilt har föreskrivits att de skall hållas hemliga. I akuta och trängande situationer är det fullt möjligt att räddningspersonalen av oaktsamhet lämnar ut i lag sekretessbelagda uppgifter till obehöriga. Det är av yttersta vikt att lagstiftningsvägen tillse att i lag skyddade intressen av att hålla vissa uppgifter hemliga inte åsidosätts i onödan. Då räddningspersonalen får tillgång till känsliga personuppgifter och annat konfidentiellt material i samband att en olycka inträffar eller då fara hotar måste en snabb och korrekt bedömning av rättsläget härvidlag kunna göras. Med anledning härav har det i förslaget intagits tydliga och lättöverskådliga bestämmelser om tystnadsplikt och om villkoren för utlämnande av vissa uppgifter. Härigenom underlättas räddningspersonalens arbete i samband med att räddningsoperationer genomförs samtidigt som risken för överträdande av sekretessbestämmelser i annan lagstiftning minskas.

Straffstadgandet i 4 mom. har införts för att bestämmelserna i 1-3 mom. om skyldigheten att i vissa fall iakttä tystnadsplikt inte skall bli verkninglösa. Den i paragrafen gjorda hänvisningen till strafflagens 38 kap. respektive 40 kap. motiveras av att det däri föreskrivs att kränkning av informations- och kommunikationshemlighet liksom även brott mot tjänstehemlighet är straffbara gärningar.

Genom förslaget omfattas även andra personer som inte är tjänstemän och som deltar i räddningsverksamhet av samma tystnadsplikt som gäller för tjänstemän.

89 § *Skyldighet att lämna ut uppgifter för statistikföring* Med stöd av denna bestämmelse skall kommunens räddningsmyndighet och landskapsalarmentralen lämna ut uppgifter i enlighet med vad som därom stadgas särskilt i statistiklagen (1994:42) för landskapet Åland, nedan kallad statistiklagen.

Eftersom statistiklagen innehåller allmänna bestämmelser om skyldighet att under vissa förutsättningar lämna ut uppgifter för statistikföring är det med hänsyn till lagsystematiken mest ändamålsenligt att i statistiklagen infoga en ny paragraf i vilken det anges vilka slags uppgifter som kommunens räddningsmyndighet skall lämna ut.

90 § *Undersökning av olyckor* Enligt förslaget skall kommunens räddningsmyndighet göra en bedömning av och vid behov även undersöka omständigheterna vid en olycka för att därigenom kunna fastställa den sannolika orsaken till olyckan. Syftet med bestämmelsen är att effektivisera den förebyggande räddningsverksamheten i landskapet. Med hjälp av ett mer omfattande utredningsmaterial kan räddningsmyndigheten få information som kan vara av betydelse vid förebyggandet av olyckor.

I 2 mom. stadgas att landskapsregeringen kan besluta om att en särskild undersökning skall genomföras om särskilda skäl föreligger. Denna bestämmelse ger landskapsregeringen rätt att föranstalta om särskilda undersökningar av mer djupgående och resurskrävande art och tillsätta en särskild undersökningsgrupp om det är påkallat ur allmän intressesynpunkt. I de fall landskapsregeringen ansvarar för att den särskilda undersökningen genomförs bär också landskapsregeringen kostnaderna därför.

Bestämmelsen ändrar inte på praxis enligt vilken polisen undersöker orsaken till olyckan om det finns orsak att misstänka brott.

91 § *Handräckning av polisen* Enligt paragrafen är polisen skyldig att ge handräckning i de fall kommunens räddningsmyndighet förhindras att utföra i lagen föreskrivna inspektioner. Handräckning kan även komma ifråga då någon försöker förhindra att räddningsmyndigheten i enlighet med bestämmelserna i denna lag avbryter en farlig verksamhet. En räddningsledare skall kunna utöva sina befogenheter fullt ut för att räddningsoperationer därigenom skall kunna genomföras snabbt och effektivt. I vissa situationer kan det då finnas behov av handräckning från polisens sida. Av den anledningen har denna paragraf om handräckningsskyldighet för polisen införts i lagförslaget. Handräckning är nödvändig om det finns orsak att misstänka att det på platsen för inspektionen bedrivs sådan verksamhet som äventyrar säkerheten för människor eller miljön.

I 41 § polislagen (2000:49) för landskapet Åland, föreskrivs också om handräckning av polisen. Enligt 41 § förutsätter handräckning att den myndighet som begär handräckningen hindras i sin tjänsteutövning eller att en enskild person hindras i sina rättigheter och att polisbefogenheter måste anlitas för att dessa rättigheter skall kunna utövas.

Eftersom det är viktigt att grundligt undersöka de bakomliggande orsakerna till en olycka skall polisen även lämna handräckning i de fall det finns behov därav så att undersökningen kan genomföras.

92 § *Klädseln inom räddningsväsendets och kommunens räddningsmyndighets identitetskort* Av hänsyn till den enskildes rättssäkerhet skall någon som utger sig för att vara en representant för ett myndighetsutövande organ faktiskt kunna styrka att han eller hon har befogenhet att utöva myndighet. Med anledning härav har denna bestämmelse införts i lagförslaget.

Av ändamålsenlighets skäl har landskapsregeringen bemyndigats att genom beslut utfärda närmare bestämmelser om hur klädseln och identitetskorten ifråga skall se ut.

93 § *Kvalitetsfördringar* En motsvarande bestämmelse finns i brandlagens 45 §.

15 kap. Ikraftträdelse- och övergångsbestämmelser

94 § *Ikraftträdande* Ur denna bestämmelse framgår vilken lag som skall upphävas och när den lag som skall ersätta den upphävda lagen träder i kraft.

95 § *Allmänna övergångsbestämmelser* Den föreslagna lagen medför vissa förändringar både för räddningsväsendet i landskapet och för den enskilde som inte kan genomföras omedelbart vid ikraftträdandet utan kräver en viss tid i anspråk. Med anledning härav har denna övergångsbestämmelse intagits i lagen för att övergången till det nya systemet skall bli så smidig som möjligt.

2. Landskapslag om ändring av statistiklagen för landskapet Åland

9a § *Uppgiftsskyldighet för kommunens räddningsmyndighet* De höga krav som i dagsläget ställs på samhällsplanering, beslutsfattande samt verkställighet och uppföljning av beslut inom olika områden i landskapet förutsätter att det finns tillgång till mångsidiga, jämförbara och regelbundet uppdaterade statistiska uppgifter om förhållandena i landskapet, däribland förhållandena inom räddningsväsendet. Mångsidiga statistiska uppgifter är också en central förutsättning för att ett demokratiskt samhällssystem skall fungera eftersom de ger medborgarna en möjlighet att följa olika företeelser i samhället och bilda sig en uppfattning om dem.

Statistikföringen av uppgifter som anknyter till räddningsverksamhet får anses vara en väsentlig del av den förebyggande arbete som utförs i syfte att nedbringa antalet olyckor i landskapet. Genom att i lag tillåta att härvid avsedda uppgifter lämnas ut under vissa förutsättningar blir det möjligt för de myndigheter och organisationer som ansvarar för räddningsverksamheten i landskapet att lägga upp en ändamålsenlig strategi för hur räddningsorganisationen skall utvecklas och förbättras. Av den anledningen införs i statistiklagen denna bestämmelse som anger vilka uppgifter ur åtgärdsregistret som kommunens räddningsmyndighet skall lämna ut.

3. Landskapslag om ändring av landskapslagen om offentliga nöjeställningar

Ändringarna i de paragrafer som räknas upp i förslaget är av språklig natur och görs som en följd av att brandlagen upphävs och ersätts av räddningslagen.

4. Landskapslag om ändring av landskapslagen innehållande särskilda bestämmelser angående biografer och offentliga biografföreställningar i landskapet Åland

Med samma motivering som anfördes i detaljmotiveringen i föregående avsnitt görs de härvid avsedda ändringarna i lagen.

5. Landskapslag om ändring av landskapslagen om bekämpande av oljeskador

Ändringen i 4 § görs till följd av att de arbetsuppgifter som delegationen för oljeskyddsärenden för närvarande utför övertas av räddningsdelegationen.

I övrigt är ändringarna av språklig natur och görs som en följd av att brandlagen upphävs och ersätts av räddningslagen.

Lagtext

Landskapsregeringen föreslår att följande lag antas.

1.

R Ä D D N I N G S L A G **för landskapet Åland**

I enlighet med lagtingets beslut föreskrivs:

1 kap. **Allmänna bestämmelser**

1 §

Lagens innehåll och tillämpningsområde

Denna lag innehåller bestämmelser om hur räddningsverksamheten skall bedrivas i landskapet. Lagen innehåller även bestämmelser om hur räddningsväsendet i landskapet skall organiseras.

Om befolkningsskyddet, bekämpningen av olje- och miljöskador samt flyg- och sjöräddningen finns det särskilda bestämmelser som berör räddningsväsendet i landskapet.

Om inte annat föreskrivs i annan lagstiftning skall denna lag tillämpas då räddningsverksamhet utövas.

2 §

Definitioner

I denna lag avses med

1) **byggnad**, en för boende, arbete eller lagring avsedd konstruktion som är fast eller avsedd att vara stationär och som på grund av sina egenskaper förutsätter övervakning från myndigheternas sida av orsaker som har att göra med säkerhet, hälsa, det fysiska landskapet, trivsel och miljöaspekter, dock inte en lätt konstruktion av ringa storlek såvida inte den har särskilda konsekvenser för säkerheten, markanvändningen eller miljön,

2) **anläggning**, ett fysiskt avgränsat område där byggnader eller andra konstruktioner uppförts eller tekniska arrangemang inrättats i syfte att fylla en eller flera funktioner som ett led i utövningen av en verksamhet,

3) **fastighet**, ett fysiskt avgränsat område på vilket det finns en eller flera byggnader eller anläggningar,

4) **olyckor**, plötsligt inträffade händelser såsom bränder, explosioner, skred, ras, översvämningar, oväder och utflöden av skadliga ämnen och som beror på företeelser i naturen, människors handlande eller underlåtenhet att handla och som har medfört eller kan befaras medföra att människor, egendom eller miljön skadas,

5) **fara**, sådana omständigheter som innebär att människors liv och hälsa äventyras eller att skador kan uppkomma på egendom eller i miljön,

6) **begränsning av skador**, åtgärder som vidtas för att lindra följderna och begränsa verkningarna av olyckor som inträffat,

7) **operativ räddningsverksamhet**, skyndsamma åtgärder som syftar till att skydda och rädda människor samt begränsa skadorna på egendom och i miljön när olyckor inträffar eller då fara hotar,

8) **förebyggande räddningsverksamhet**, åtgärder som syftar till att minimera olycksrisker, motverka uppkomsten av situationer som kan orsaka fara samt upprätthålla en beredskap som möjliggör ett snabbt och effektivt ingripande när en olycka inträffat eller då fara hotar,

9) **räddningsverksamhet**, sådan verksamhet som utgörs av den operativa räddningsverksamheten samt den förebyggande räddningsverksamheten,

10) **riskfylld verksamhet**, verksamhet vars utövning medför en större risk än vanligt för att olyckor och situationer som kan orsaka fara uppkommer,

11) **kommunala räddningsväsendet**, den kommunala organisation inom vilken en kommun enskilt eller tillsammans med andra kommuner ansvarar för att uppgifter inom räddningsverksamheten i landskapet fullgörs i enlighet med bestämmelserna i denna lag eller annan lagstiftning,

12) **räddningsväsendet**, det kommunala räddningsväsendet samt den organisation som upprätthålls av landskapet och inom vilken landskapets myndigheter och organisationer ansvarar för att uppgifter inom och i anslutning till räddningsverksamhet fullgörs i enlighet med bestämmelserna i denna lag eller annan lagstiftning,

13) **brandsyn**, den kontroll eller besiktning som innebär att brandsyneförrättare kontrollerar att ägare eller innehavare av angivna byggnader eller andra anläggningar har vidtagit de i lag föreskrivna åtgärderna för skydd mot olyckor samt

14) **sotning**, åtgärder som innebär att fasta förbränningsanordningar och rökkanaler rengörs och tillsammans med tillhörande byggnadsdelar kontrolleras från brandskyddssynpunkt.

3 §

Grundläggande skyldigheter

Med beaktande av vad som föreskrivs i denna lag och i annan lagstiftning skall räddningsverksamheten i landskapet bedrivas så att olyckor och situationer som kan orsaka fara effektivt förebyggas och bekämpas. Organisationer, företag, inrättningar, enskilda personer och myndigheter är skyldiga att i enlighet med sina förutsättningar

- 1) medverka till att den förebyggande räddningsverksamheten i landskapet fungerar effektivt,
- 2) delta i räddningsoperationer samt
- 3) lindra de följder och begränsa de skador som uppstår eller kan uppstå till följd av att en olycka inträffar eller hotar att inträffa. Huruvida den enskilde fullgjort sina skyldigheter skall bedömas utifrån vad som skäligen kan krävas av honom eller henne i det särskilda fallet.

Utöver vad som föreskrivs i 1 mom. skall de myndigheter som ansvarar för räddningsverksamheten i landskapet även medverka till en ändamålsenlig samordning av densamma samt vid behov ge råd och informera om hur olyckor och situationer som kan orsaka fara skall förebyggas och bekämpas.

Landskapets och kommunernas skyldighet att vidta åtgärder för att undanröja hotet från och begränsa skadorna av olyckor och situationer som kan orsaka fara bestäms utifrån

- 1) hur stort behovet är av ett ingripande i det enskilda fallet,
- 2) det hotade intressets betydelse,
- 3) kostnaderna för åtgärderna ifråga samt
- 4) andra omständigheter som är av avgörande betydelse i det enskilda fallet.

4 §

Övergripande målsättning

Den övergripande målsättningen med bestämmelserna i denna lag är

- 1) att människor skall skyddas och räddas från farliga situationer,
- 2) att ange vem som skall vidta de åtgärder som krävs för i största möjliga utsträckning begränsa skadorna då olyckor inträffar eller fara hotar samt
- 3) att upprätthålla en för alla trygg och säker livsmiljö.

2 kap Ansvarsfördelningen och samarbetet inom räddningsväsendet

5 §

Landskapsregeringens uppgifter

Landskapsregeringen skall

- 1) ha det övergripande ansvaret för att räddningsverksamheten i landskapet bedrivs effektivt och organiseras i enlighet med bestämmelserna i denna lag,
- 2) leda och utöva tillsyn över räddningsverksamheten i landskapet,
- 3) upprätthålla landskapsalarmcentralen samt
- 4) tillsätta en särskild räddningsdelegation.

6 §

Räddningsdelegationens uppgifter

Räddningsdelegationen skall biträda landskapsregeringen i ärenden som rör räddningsverksamheten och bekämpningen av miljöskador i landskapet.

Landskapsregeringen utfärdar i förordning närmare bestämmelser om räddningsdelegationens sammansättning och uppgifter.

7 §

Kommunens uppgifter

Kommunen är skyldig att inom sitt område

- 1) ansvara för att det upprätthålls en beredskap för räddningsinsatser som gör det möjligt att effektivt bedriva operativ räddningsverksamhet i kommunen,
- 2) ansvara för att den förebyggande räddningsverksamheten bedrivs effektivt och vid samhällsplaneringen och samhällsbyggandet beakta olika säkerhetsaspekter för att därigenom minimera risken för att olyckor inträffar och situationer som kan orsaka fara uppstår samt
- 3) ge råd och information om hur olyckor skall kunna förebyggas och bekämpas.

8 §

Organisationen av det kommunala räddningsväsendet

Olika uppgifter inom det kommunala räddningsväsendet kan skötas av en kommun enskilt eller av flera kommuner gemensamt.

Skötseln skall organiseras utifrån vad som bäst befrämjar de i denna lag uppställda målsättningarna och så att det för varje kommun finns en brandkår med skyldighet att fullgöra uppgifter inom räddningsverksamheten i kommunen. Brandkåren kan bestå av personal i huvudsyssla, personal i bisyssla eller vara en avtalsbrandkår. För varje kommun skall det även finnas en räddningsmyndighet (*kommunens räddningsmyndighet*) inom vilken det skall finnas en högsta tjänsteman (*räddningschef*) med uppgift att utöva tillsyn över och ansvara för ledningen av det kommunala räddningsväsendet.

Inom tre år efter det att denna lag trätt i kraft skall kommunerna utarbeta en samarbetsplan som anger riktlinjerna för hur det kommunala räddningsväsendet skulle kunna administreras av en för hela landskapet gemensam kommunal räddningsmyndighet.

Om kommunerna inte utarbetat planen inom den i 3 mom. föreskrivna tiden skall landskapsregeringen utarbeta planen ifråga.

9 §

Andra myndigheters uppgifter

Vid sidan av kommunens räddningsmyndighet och landskapsregeringen är även myndigheter som är underställda landskapsregeringen samt övriga kommunala myndigheter, i enlighet med sina förutsättningar, skyldiga att delta i räddningsverksamhet.

Statliga myndigheter är skyldiga att i enlighet med vad därom särskilt stadgas delta i räddningsverksamheten i landskapet.

10 §

Frivilligarbete

Organisationer som är verksamma i anslutning till räddningsväsendet kan av kommunens räddningsmyndighet och landskapsregeringen tilldelas uppgifter som är att hänföra till den operativa räddningsverksamheten. Organisationerna kan även tilldelas uppgifter som hänför sig till utbildnings-, rådgivnings- och upplysningsverksamhet.

De i 1 mom. avsedda organisationerna kan inte tilldelas uppgifter som innebär utövning av offentlig makt.

Landskapsregeringen utfärdar vid behov i förordning närmare bestämmelser om hur frivilligarbetet skall organiseras.

11 §

Egen beredskap

För att skydda människors liv och hälsa, egendom och miljön är den som äger eller innehar en byggnad eller anläggning eller utövar industri- eller affärsverksamhet skyldig att upprätthålla en beredskap för räddningsinsatser som möjliggör snabba och effektiva räddningsingripanden då en olycka inträffar eller när fara hotar. För att minimera olycksrisken och risken för att det uppstår situationer som kan orsaka fara är ägaren eller innehavaren ifråga även skyldig att vidta de förebyggande åtgärder som med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet får anses påkallade. Ägaren eller innehavaren ifråga är även så långt han eller hon förmår skyldig att delta i räddningsoperationer när en olycka inträffat eller då fara hotar.

Även den som har det övergripande säkerhetsansvaret för verksamheten vid ett ämbetsverk eller en inrättning skall iakttä de i 1 mom. avsedda skyldigheterna.

Landskapsregeringen utfärdar i förordning närmare bestämmelser om de i 1 och 2 mom. avsedda skyldigheterna och vem som omfattas av dem.

3 kap.

Planeringskyldighet

12 §

Övergripande planering av räddningsverksamheten i landskapet

Landskapsregeringen skall i samråd med kommunens räddningsmyndighet och andra i 9 § avsedda myndigheter utarbeta en för hela landskapet gemensam översiktsplan som anger de allmänna riktlinjerna för hur räddningsverksamheten i landskapet skall organiseras.

I planen skall det ingå

- 1) en beskrivning över vilka materiella och personella resurser som i landskapet står till räddningsväsendets förfogande,
- 2) en övergripande beskrivning över olycksriskerna i landskapet,
- 3) ett förslag till åtgärder för hur olycksriskerna skall minskas samt
- 4) en beskrivning över vilken beredskap som skall upprätthållas i landskapet för att det skall vara möjligt att genomföra räddningsoperationer som snabbt och effektivt begränsar de skador på människor, egendom och miljön som kan uppkomma till följd av att en olycka inträffar eller fara hotar.

13 §

Planering för storolyckor

För en i annan lagstiftning särskilt definierad anläggning i vilken farliga kemikalier, tillverkas, används, hanteras eller upplagras skall en plan för storolyckor utarbetas.

Planen skall utarbetas av kommunens räddningsmyndighet och andra i 9 § avsedda myndigheter i samråd med den som äger anläggningen eller ansvarar för verksamheten i anläggningen.

I anslutning till att planen utarbetas skall de invånare som riskerar att utsättas för fara, till följd av verksamheten i anläggningen, informeras om och ges tillfälle till att yttra sig över planen.

14 §

Räddningsplanering

Den som äger eller innehar en byggnad i vilken industri- eller affärsverksamhet utövas samt den som har det övergripande säkerhetsansvaret för verksamheten inom ämbetsverk och inrättningar är skyldig att utarbeta en räddningsplan för hur de i 11 § avsedda åtgärderna skall genomföras.

15 §

Larm- och biståndsplanering

Kommunens räddningsmyndighet, landskapsalarmcentralen samt övriga myndigheter, vilka med stöd av denna lag eller annan lagstiftning givits uppgifter inom räddningsväsendet, skall i samråd utarbeta en för hela landskapet gemensam larm- och biståndsplan.

När en olycka inträffar skall de räddningsenheter, som bedöms ha de bästa förutsättningarna att genomföra ett räddningsuppdrag, larmas. Bedömningen skall göras utgående från larmplanen i vilken det skall anges att spridningsrisken, typen av olycka och olyckans karaktär, olyckans geografiska omfattning, möjligheten för en räddningsenhet att snabbt ta sig till olycksplatsen samt övriga omständigheter som kan vara av betydelse i det enskilda fallet, skall beaktas då larm utgår.

16 §

Bistånd

Då åtgärder vidtas inom ramen för den operativa räddningsverksamheten skall kommunerna vid behov bistå varandra i enlighet med den i 15 § angivna biståndsplanen.

17 §

Närmare bestämmelser om planering

Landskapsregeringen utfärdar i förordning närmare bestämmelser om innehållet i de planer som avses i 12-15 §§.

4 kap.

Kommunernas räddningsservice

18 §

Räddningsservice

Räddningsservicen utgörs av de personella och materiella resurser som står till räddningsväsendets förfogande och som är avsedda att huvudsakligen användas för uppgifter inom räddningsverksamheten i landskapet.

19 §

Nivån på räddningsservicen

Utgående från de allmänna riktlinjerna i översiktsplanen skall nivån på räddningsservicen i en kommun vara sådan

- 1) att olycksriskerna effektivt förebyggs och minimeras,
- 2) att situationer som kan orsaka fara i största möjliga utsträckning motverkas samt
- 3) att en beredskap upprätthålls som innebär att snabba och ändamålsenliga åtgärder kan vidtas när en olycka inträffar eller då fara hotar.

20 §

Beslut om nivån på räddningsservicen

Kommunen beslutar om nivån på sin räddningsservice.

I beslutet skall anges

- 1) hur stor risken är för att olyckor skall inträffa i kommunen,
- 2) vilka resurser som skall finnas i kommunen för att minska olycksriskerna,
- 3) vilken beredskap för olyckor och för situationer som kan orsaka fara som skall upprätthållas samt
- 4) hur lång tid det skall gälla.

Efter att beslutet fastställts av kommunen skall kommunen underrätta landskapsregeringen om beslutet.

21 §

Tillsyn över nivån på räddningsservicen

Landskapsregeringen skall utöva tillsyn över att kommunen upprätthåller en nivå på sin räddningsservice som uppfyller de i 19 § fastställda kraven. Föreligger avsevärda brister vilka inte avhjälpas inom en viss av landskapsregeringen utsatt tid kan landskapsregeringen förelägga kommunen att vid vite vidta de åtgärder som krävs för att kraven ifråga skall uppfyllas.

22 §

Närmare bestämmelser

Landskapsregeringen utfärdar i förordning närmare bestämmelser om nivån på räddningsservicen och om formen för och innehållet i beslutet om nivån på räddningsservicen.

5 kap.

Behörighetskrav och utbildning

23 §

Behörighetskrav för personalen inom räddningsväsendet

Den som genomgått och examinerats från en läroinrättning, vid vilken personer yrkesutbildas för att kunna fullgöra uppgifter inom räddningsverksamhet, har rätt att i huvudsyssla fullgöra uppgifter inom räddningsverksamheten i landskapet under förutsättning att övriga av landskapsregeringen i förordning fastställda behörighetskrav är uppfyllda.

Den som i bisyssla eller inom avtalsbrandkårerna skall fullgöra uppgifter som hänför sig till den kommunala räddningsverksamheten måste ha en utbildning som uppfyller sådana krav att uppgifterna kan skötas på ett säkert och ändamålsenligt sätt.

Landskapsregeringen utfärdar i förordning närmare bestämmelser om de i 1 och 2 mom. ställda behörighetskraven. Om särskilda skäl föreligger kan landskapsregeringen medge undantag från behörighetskraven.

24 §

Ansvar för utbildningen av personalen i bisyssla och inom avtalsbrandkårerna

Landskapsregeringen ansvarar för att ändamålsenlig utbildning kan erbjudas brandkårs personal i bisyssla och personal inom avtalsbrandkår.

Landskapsregeringen kan avtala med läroanstalt eller organisation om bedrivande av sådan utbildning som avses i 1 mom.

Kommunen ansvarar för att brandkårs personal i bisyssla och personal inom avtalsbrandkår har tillräcklig utbildning.

6 kap.

Förebyggande av olyckor

25 §

Allmänt

Förebyggande av olyckor innefattar

- 1) åtgärder som vidtas för att förhindra att bränder uppstår,
- 2) förberedande åtgärder som syftar till att dels underlätta släckningsarbete, dels lindra och begränsa skadorna av samt minska hotet från bränder och härmed förenade faror,
- 3) åtgärder som syftar till att minimera risken för ras, skred och översvämningar, kemikalie-, explosions- eller trafikolyckor, utflöden av olja eller andra skadliga ämnen, gas- eller vätskeläckage, situationer som medför strålningsfara eller andra därmed jämförbara nödlägen som kan medföra att människor, egendom eller miljön skadas,
- 4) åtgärder som syftar till att minimera risken för olyckor och öka säkerheten vid offentliga arrangemang och tillställningar,

- 5) en varsam hantering av eld, brandfarliga ämnen och anordningar som kan orsaka fara,
- 6) en ur olycksrisksynpunkt säker och ändamålsenlig användning av byggnader och anläggningar,
- 7) myndigheternas information och rådgivning till allmänheten, företag, ämbetsverk och inrättningar om vilka åtgärder som skall vidtas för att minimera risken för olyckor samt
- 8) den myndighetstillsyn som syftar till att de i 1-6 punkten angivna åtgärderna vidtas i enlighet med bestämmelserna i denna lag.

26 §

Uppgifter som kommunens räddningsmyndighet är skyldig att utföra vid förebyggandet av olyckor

Kommunens räddningsmyndighet skall följa med utvecklingen i fråga om olycksrisker och antalet olyckor i landskapet. Utgående från de slutsatser som därav kan dras skall räddningsmyndigheten, för sin del vidta de åtgärder som krävs för att olyckorna ifråga skall kunna förebyggas effektivt. I samband härmed skall räddningsmyndigheten vid behov informera andra myndigheter och föreslå vilka ytterligare åtgärder som skall vidtas.

Kommunens räddningsmyndighet skall även informera allmänheten, företag, ämbetsverk och inrättningar om hur den enskilde skall kunna

- 1) identifiera faktorer som medför fara,
- 2) förebygga olyckor,
- 3) handla i olyckssituationer samt
- 4) förbereda sig för undantagsförhållanden.

Som ett led i den förebyggande räddningsverksamheten skall kommunens räddningsmyndighet samarbeta med andra myndigheter, organisationer, inrättningar, företag samt enskilda personer.

27 §

Byggnaders allmänna säkerhet

Byggnader och andra därtill anslutande konstruktioner samt omgivningen däromkring skall planeras, byggas och hållas i sådant skick att risken för att en olycka inträffar är så liten som möjligt och att räddningsoperationer effektivt kan genomföras när en olycka inträffar eller då fara hotar.

28 §

Säkerheten vid användning av byggnader och anläggningar

Den som äger eller innehar en byggnad eller anläggning skall se till att

1) släcknings-, räddnings- och bekämpningsmateriel, anordningar som underlättar släcknings- och räddningsarbete, branddetektorer, larmanordningar och övriga anordningar som varnar för överhängande fara, utrustning och anordningar som enligt lag skall finnas i skyddsrum, säkerhetsbeteckningar samt skyltar som anger utrymningsvägar är i funktionsdugligt skick och att de har underhållits och inspekterats i enlighet med vad som föreskrivs i lag eller i bestämmelser som utfärdats med stöd därav,

- 2) eldstäder och rökkanaler har sotats samt att
- 3) ventilationskanaler och ventilationsanordningar har underhållits och rengjorts.

Innehavare av en lägenhet omfattas även av bestämmelserna i 1 mom. 1-3 punkten till den del det gäller de utrymmen som är i hans besittning.

Landskapsregeringen utfärdar i förordning närmare bestämmelser om

- 1) vilka åtgärder som skall vidtas för att de i 1 mom. 1 punkten avsedda anordningarna skall vara funktionsdugliga och vilka tekniska detaljer som i anslutning härtill skall iakttas,
- 2) hur de i 1 mom. 1 punkten avsedda anordningarna skall underhållas och besiktigas,
- 3) vilka typer av eldstäder och rökkanaler som skall sotas,
- 4) vilka typer av ventilationskanaler och ventilationsanordningar som skall rengöras,
- 5) med vilka tidsintervall de i 3 och 4 punkten avsedda åtgärderna skall vidtas,
- 6) hur intygen över utförda sotnings- och rengöringsarbeten skall vara utformade samt
- 7) vilka kompetenskrav som skall ställas på den som fått till uppgift att rengöra ventilationskanaler och ventilationsanordningar.

29 §

Säkerheten vid offentliga tillställningar

Den som har det övergripande ansvaret för att en offentlig tillställning anordnas ansvarar även för säkerheten vid tillställningen.

Den som ansvarar för säkerheten vid offentliga tillställningar är i samband med att tillställningarna anordnas skyldig att vidta de förebyggande åtgärder som med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet krävs för att minimera olycksrisken. Den säkerhetsansvarige är även skyldig att upprätthålla en sådan beredskap som möjliggör snabba och effektiva räddningsingripanden när olyckor inträffar eller då fara hotar.

Landskapsregeringen utfärdar i förordning närmare bestämmelser om vilka säkerhetsåtgärder som skall vidtas i samband med att offentliga tillställningar anordnas.

30 §

Allmän aktsamhetsplikt

Den som äger eller innehar en anordning som kan orsaka fara är skyldig att sätta upp erforderliga skyddsanordningar och varningsskyltar samt vidta övriga skyddsåtgärder som krävs med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet. Samma skyldighet åligger även ägaren eller innehavaren av ett område där det finns en överhängande risk för att farliga situationer kan uppstå.

Eld samt lättantändliga och explosionsfarliga eller annars farliga ämnen skall hanteras varsamt och med iakttagande av tillräcklig försiktighet.

När reparationsarbete eller annat arbete medför avsevärd ökning av olycksrisken skall tillräckliga försiktighetsåtgärder vidtas.

Var och en är skyldig att så långt han förmår och under förutsättning att han eller hon kan påverka omständigheterna i det enskilda fallet se till att bestämmelserna i denna lag om förebyggande av olyckor iakttas.

31 §

Öppen eld och annan brandfarlig verksamhet

Under tider då varning för skogsbrand är utfärdad råder totalt eldningsförbud utomhus med undantag för eldning i för eldningsändamål särskilt avsedda anordningar. Med räddningschefens tillstånd får eldning även ske som ett led i utövningen av skogsindustriell verksamhet.

Om det finns särskilda skäl kan räddningschefen tillåta att eld görs upp trots att totalt eldningsförbud råder och trots att de i 1 mom. angivna omständigheterna inte föreligger.

Även om eldningsförbud inte råder får eld inte utan tvingande skäl göras upp på annans mark utan markägarens eller markinnehavarens tillstånd.

Landskapsregeringen utfärdar i förordning närmare bestämmelser om vad som föreskrivs i 1-3 mom.

32 §

Spaning efter och varning för skogsbrand

Under tid då faran för skogsbrand är stor skall landskapsregeringen utfärda varning för skogsbrand. Enskild tjänsteman eller inrättning kan genom landskapsregeringens beslut ges rätt att utfärda varning för skogsbrand.

När varning för skogsbrand är utfärdad kan landskapsregeringen i samråd med räddningschefen anordna spaning efter skogsbrand.

33 §

Allmän handlingsskyldighet

Var och en som upptäcker eller på annat sätt får kännedom om att en olycka har inträffat eller att det finns en överhängande risk för att en olycka skall inträffa skall i de fall faran inte genast kan avvärijas utan dröjsmål

- 1) underrätta dem som är i fara,
- 2) göra nödanmälan samt
- 3) vidta de räddningsåtgärder som han eller hon med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet får anses ha förmåga till.

34 §

Brandvarnare

Den som äger en bostad är skyldig att se till att bostaden förses med brandvarnare eller andra anordningar som i ett så tidigt skede som möjligt registrerar begynnande brand och ger larm till dem som finns i bostaden.

Bostadsinnehavaren är skyldig att se till att brandvarnaren och andra i 1 mom. avsedda anordningar är i funktionsdugligt skick.

Även den som ansvarar för verksamheten i inkvarteringslokaler och på vårdinrättningar skall installera de anordningar som avses i 1 mom.

Landskapsregeringen utfärdar i förordning närmare bestämmelser om hur många anordningar som skall utplaceras, var de skall placeras och vilken funktion de skall ha.

35 §

Särskilda säkerhetsåtgärder

Den som ansvarar för en riskfylld verksamhet är skyldig att se till att det inom verksamhetsområdet

- 1) finns tillgång till utrustning som underlättar räddningsarbete,
- 2) upprätthålls en beredskap som gör det möjligt att snabbt och effektivt genomföra en räddningsoperation när en olycka inträffat eller då fara hotar samt
- 3) vidtas de förebyggande åtgärder som krävs för att minimera olycksrisken och för att minimera risken för att det uppstår situationer som kan orsaka fara.

Landskapsregeringen utfärdar i förordning närmare bestämmelser om de i 1 mom. avsedda skyldigheterna och som närmare anger vilka verksamheter som skall anses riskfyllda.

36 §

Hantering av farliga ämnen

Kommunens räddningsmyndighet kan bestämma att den som ansvarar för hantering av farliga ämnen skall vidta nödvändiga skyddsåtgärder för att förebygga uppkomsten av storlyckor. Räddningsmyndigheten kan även bestämma hur och när åtgärderna i fråga skall vidtas.

37 §

Installation av anordningar för räddningsväsendet

Den som äger eller innehar en byggnad, en anläggning eller ett markområde är skyldig att låta företrädare för kommunens räddningsmyndighet kostnadsfritt installera de anordningar som behövs för att räddningsoperationer skall kunna genomföras effektivt. Installationen får inte medföra att den enskildes privatliv oskäligen inskränks.

Kan enighet om placeringen av de i 1 mom. avsedda anordningarna inte uppnås avgörs saken av den myndighet som enligt landskapets bygglagstiftning beviljar byggnadslov.

38 §

Byggnaders utrymningsvägar

Den som äger eller innehar en byggnad eller anläggning är skyldig att se till att utrymningsvägarna alltid hålls framkomliga, fria och öppningsbara. Vid utgångarna samt i vinds- och källargångar får föremål inte förvaras så att utrymning förhindras. Föremål får inte heller förvaras i gångar i lagerutrymmen på ett sådant sätt att utrymning förhindras.

Utrymningsvägarna skall vid behov vara tydligt utmärkta och utrustade med lämplig belysning.

Landskapsregeringen utfärdar i förordning närmare bestämmelser om utrymningsvägar.

39 §

Fastigheters räddningsvägar

Den som äger eller innehar en fastighet är skyldig att se till att för utryckningsfordon speciellt avsedda vägar (*räddningsvägar*) och andra förbindelser till och från fastigheten är framkomliga och utmärkta på ett lämpligt sätt.

På räddningsvägar får fordon inte parkeras eller andra hinder placeras.

Landskapsregeringen utfärdar i förordning närmare bestämmelser om hur de i 1 mom. avsedda vägarna skall utmärkas.

7 kap. Brandsyn

40 §

Platser där brandsyn skall förrättas

Brandsyn skall förrättas i samtliga fastigheter i landskapet med undantag för bostäder för enskilt boende där brandsyn förrättas endast i samband med att bostaden tas i bruk eller om särskilda skäl annars föreligger.

41 §

Brandsyneförrättare

Brandsyn skall förrättas av företrädare för kommunens räddningsmyndighet.

42 §

Förrättande av brandsyn

Brandsyneförrättaren skall ges tillträde till samtliga utrymmen i de fastigheter som omfattas av synen.

I samband med att brandsynen förrättas skall representanten för syneobjektet för syneförrättaren uppvisa de handlingar som krävs enligt lag eller bestämmelser som utfärdats med stöd därav.

43 §

Brandsyneförrättarens skyldigheter

Vid brandsynen skall syneförrättaren

- 1) kontrollera att förhållandena i fastigheten samt dess närmaste omgivning är säkra ur olycksskydds synpunkt, och att fastighetens ägare eller innehavare, upprätthåller en föreskriven beredskap mot olyckor,
- 2) kontrollera att ägaren eller innehavaren av en fastighet där en riskfylld verksamhet utövas särskilt dokumenterat beredskapen mot olyckor,
- 3) ge anvisningar om vilka de föreskrivna säkerhetskraven är och vilka åtgärder som skall vidtas för att kraven skall vara uppfyllda samt
- 4) informera allmänt om säkerhetsfrågor och ge råd om hur olyckor skall kunna avvärjas för att därigenom befrämja säkerhetsmedvetandet hos dem som berörs av brandsynen.

44 §

Tidpunkten för brandsyn

Brandsyn skall förrättas med regelbundna tidsintervall och i samband med att en verksamhet inleds eller väsentligt förändras. Då särskilda skäl föreligger kan brandsyn förrättas även vid andra tidpunkter.

Efterbesiktning kan förrättas för kontroll av att de av syneförrättaren givna anvisningarna följts.

45 §

Rätt att få uppgifter om byggnader

I samband med att brandsyn förrättas har kommunens räddningsmyndighet rätt att ur kommunernas byggnadsregister få uppgifter om byggnader. Räddningsmyndigheten har även rätt att få förteckningar där uppgifterna om byggnader är grupperade enligt område, byggnadstyp eller på annat sätt.

Trots sekretessbestämmelser i annan lagstiftning har kommunens räddningsmyndighet vid behov även rätt att ur kommunernas byggnadsregister få uppgifter rörande byggnadernas ägare och innehavare.

46 §

Föreläggande att avhjälpa brister och avbrytande av verksamhet

Om syneförrättaren vid brandsyn konstaterar att syneobjektet inte uppfyller de i denna lag eller annan lagstiftning ställda säkerhetskraven skall representanten för syneobjektet informeras därom och åläggas att inom viss tid åtgärda säkerhetsbristerna.

Om fara för människors liv och hälsa föreligger är representanten för syneobjektet skyldig att omedelbart vidta de åtgärder som behövs för att kraven i fråga skall kunna uppfyllas. Kan åtgärderna inte vidtas omedelbart skall syneförrättaren utsätta en tidsfrist inom vilken åtgärderna skall vara genomförda.

Om syneförrättaren vid brandsyn konstaterar att bristerna i säkerhetshänseende är så allvarliga att det föreligger en omedelbar risk för att det skall inträffa en olycka som kan äventyra människors liv och hälsa har syneförrättaren rätt att besluta att verksamhet som utövas i de lokaler där bristerna finns skall avbrytas helt eller till viss del. Syneförrättaren har även rätt att besluta om vilka nödvändiga åtgärder som skall vidtas för att förhindra olyckor. Besluten i fråga skall vara skriftliga och iaktas omedelbart av dem som berörs därav.

47 §

Protokoll

Vid brandsyn skall syneförrättaren föra protokoll över

- 1) syneobjektet,
- 2) brandsynens förlopp och de i samband därmed viktigaste iakttagelserna,
- 3) de handlingar som representanten för syneobjektet enligt lag eller bestämmelser som utfärdats med stöd därav skall uppvisa samt de slutsatser som härvid kan dras och motiveringarna därtill,
- 4) beslut om vilka åtgärder som skall vidtas för att avhjälpa brister i säkerheten och därmed förebygga olyckor mer effektivt,
- 5) vilka tidsfrister som meddelats samt
- 6) beslut som rör avbrytande av verksamhet helt eller delvis.

I protokollet skall de även ingå en skriftlig motivering till de i 4 och 6 punkten angivna besluten. Protokollet skall utan dröjsmål delges berörda parter.

48 §

Närmare bestämmelser om brandsyn

Landskapsregeringen utfärdar i förordning närmare bestämmelser om brandsynens innehåll samt i vilka fastigheter och med vilka tidsintervall brandsynen skall förrättas.

8 kap. Sotning

49 §

Organisationen av sotningen i landskapet

Kommunens räddningsmyndighet beslutar om hur sotningen skall ordnas inom kommunen med beaktande av bestämmelserna i denna lag.

50 §

Behörighet för sotare

För att få utföra sotning i en kommun krävs att yrkesexamen för sotare avlagts i en av Europeiska unionens medlemsstater eller i en stat som anslutit sig till avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Om särskilda skäl föreligger kan landskapsregeringen i enskilda fall genom beslut medge undantag från det i 1 mom. ställda behörighetskravet för sotning.

Under förutsättning att kommunens räddningsmyndighet lämnat sitt godkännande har även en fastighetsägare rätt att utföra sotning i sin egen fastighet.

51 §

Underrättelse om fel

Konstaterar sotare att eldstäder, rökkanaler, pannrum eller brandstegar är behäftade med sådana fel som kan medföra fara skall han eller hon skriftligen informera representanten för sotningsobjektet och kommunens räddningsmyndighet om sina iakttagelser och slutsatser.

52 §

Övervakning och sotningsförteckning

Kommunens räddningsmyndighet övervakar sotningsverksamheten inom sitt geografiska ansvarsområde.

Den som utför sotning skall föra en uppgiftsförteckning som avser de objekt som har sotats och årligen avgiftsfritt lämna ut uppgifterna till kommunens räddningsmyndighet.

Kommunens räddningsmyndighet skall spara uppgifterna minst tio år efter det att uppgifterna lämnats ut.

53 §

Avgift för sotning

Den som äger eller innehar en byggnad är skyldig att erlägga avgift för sotningen till den som utför sotningen.

Grunderna för avgiften fastställs genom beslut av landskapsregeringen.

54 §

Närmare bestämmelser om sotning

Landskapsregeringen utfärdar i förordning närmare bestämmelser om vad som skall ingå i sotningen.

9 kap.

Landskapsalarmcentralen

55 §

Upprätthållande av landskapsalarmcentralen

För mottagande av nödmeddelanden och för alarmering av räddningsenheter upprätthåller landskapsregeringen en alarmcentral.

Alarmcentralen kan samarbeta med andra myndigheter som bedriver en sådan verksamhet som med fördel kan kombineras med alarmcentralens verksamhet.

Landskapsregeringen utfärdar i förordning närmare bestämmelser om alarmcentralens upprätthållande, organisation, samarbeten och uppgifter.

56 §

Landskapsalarmcentralens uppgifter

Landskapsalarmcentralen skall vid alla tidpunkter under dygnet

1) ta emot nödmeddelanden samt andra meddelanden som kräver att omedelbara åtgärder vidtas för att skydda och rädda människor samt begränsa eventuella skador på egendom och i miljön,

2) alarmera de räddningsenheter som kan behövas tas i bruk i händelse av att en nödsituation föreligger samt vidarebefordra inkomna larm till de myndigheter som berörs,

3) lämna ut information till myndigheter för vilka det är av betydelse att få tillgång till uppgifter som med stöd av denna lag skall registreras hos landskapsalarmcentralen och uppgifter som inte behöver registreras men ändå finns tillgängliga hos alarmcentralen samt

4) verka som sambandscentral för räddningsverksamheten i landskapet genom att upprätthålla och förmedla nödvändiga kontakter mellan myndigheter inom landskapet och mellan myndigheter inom och utanför landskapet.

Landskapsalarmcentralen kan också handha andra uppgifter om de inte är av sådan omfattning eller art att de försvårar utförandet av de i 1 mom. avsedda uppgifterna.

Landskapsalarmcentralen har för utförande av sina uppgifter även rätt att få identifieringsuppgifter i enlighet med bestämmelserna i lagstiftningen om integritetsskydd vid telekommunikation och datorskydd inom televerksamhet.

10 kap.

Operativ räddningsverksamhet

57 §

Den operativa räddningsverksamhetens innehåll

I den operativa räddningsverksamheten ingår att

- 1) ta emot nödmeddelanden,
- 2) larma räddningsenheter samt tillkalla annan hjälp som behövs när en olycka inträffat eller då fara hotar,
- 3) varna befolkningen för hotande olyckor,
- 4) skydda och rädda människor, miljö och egendom som hotas av fara,
- 5) avvärja olyckor och lindra följderna därav samt begränsa de skador som uppkommit till följd olyckorna,
- 6) planera och organisera efterröjningsarbeten då en olycka inträffat,
- 7) sköta efterbevakningen på en olycksplats,
- 8) bekämpa oljeskador i enlighet med bestämmelserna i landskapslagstiftningen om bekämpning av oljeskador,
- 9) vid behov bistå andra myndigheter i räddnings- och biståndsärenden samt
- 10) ansvara för ledning, information, underhåll och andra stödfunktioner i anslutning till att de i 1-9 punkten avsedda åtgärderna vidtas.

58 §

Ledning av den operativa räddningsverksamheten

Den operativa räddningsverksamheten leds av en räddningsledare. Räddningschefen eller dennes ställföreträdare kan vara räddningsledare. I de fall räddningschefen eller dennes ställföreträdare är förhindrad att leda en räddningsoperation kan även någon som tillhör den brandkår som kallats till olycksplatsen vara räddningsledare ända fram till dess att räddningschefen eller dennes ställföreträdare övertar ledningsansvaret.

En tjänsteman eller ett organ som är underställda landskapsregeringen kan av landskapsregeringen utses till att leda räddningsarbetet då en olycka hotar att få särskilt stor omfattning eller annars är att anse som synnerligen farlig.

Om myndigheter från flera verksamhetsområden deltar i en räddningsoperation är det räddningsledaren som har det övergripande ledningsansvaret. Räddningsledaren kan tillsätta en ledningsgrupp bestående av representanter för andra myndigheter och inrättningar samt enheter ur avtalsbrandkårerna. Räddningsledaren kan även tillkalla utomstående experter. Ledningsgruppen och experterna skall bistå räddningsledaren då en olycka inträffat.

59 §

Räddningsledarens befogenheter och skyldigheter

För att kunna avvärja olyckor och därmed förenade faror samt lindra följderna och begränsa skadorna därav på människor och egendom och i miljön har räddningsledaren befogenhet att

- 1) beordra människor att söka skydd samt att evakuera människor och flytta lös egendom,
- 2) låta ta i bruk byggnader, kommunikations- och datorutrustning, livsmedel, bränsle, smörjmedel, släckningsämnen, redskap samt övrigt materiel som behövs i räddningsverksamheten,
- 3) i skäligen omfattning förordna att byggnader, upplag eller annan egendom skall förstöras, dörrar brytas upp, hägnader avlägsnas, diken grävas, trädbestånd huggas ned, moteldar anläggas eller andra för ändamålet nödvändiga åtgärder vidtas samt
- 4) vidta övriga åtgärder som med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet bedöms vara nödvändiga för att en räddningsoperation skall kunna genomföras effektivt.

Räddningsledaren skall även vidta de åtgärder som krävs för att tillfälligt boende kan ordnas till dem som är i akut behov därav och som till följd av en olycka fått sitt hem förstört eller evakuerats från olycksplatsen.

Om det inte är nödvändigt för räddande av människoliv har räddningsledaren inte rätt att låta ta i bruk sådan egendom som avses i 1 mom. 2 och 3 punkten om ägaren eller innehavaren till egendomen i fråga själv behöver den för att avvärja en olycka.

60 §

Skyldighet att delta i räddningsverksamhet

Om det är nödvändigt för att en människa skall kunna räddas eller en olycka avvärjas har räddningsledaren rätt att beordra en arbetsför person som befinner sig på en olycksplats eller i dess närhet att delta i räddningsverksamheten om personen inte har giltiga skäl att vägra delta.

I de fall situationen inte kan bemästras på annat sätt har räddningsledaren rätt att beordra arbetsföra personer att ofördröjligen infinna sig på olycksplatsen för att delta i räddningsverksamheten. Endast av giltigt skäl har personerna i fråga rätt vägra att delta.

Den som beordrats att delta i räddningsverksamhet får inte lämna olycksplatsen förrän räddningsledaren givit honom eller henne tillstånd därtill.

61 §

Släckningsvatten

Ett vattenverk som för allmän anslutning upprätthåller vattenledningsnätet i en kommun skall, inom gränserna för vattenverkets förmedlingskapacitet, avgiftsfritt tillhandahålla släckningsvatten för det kommunala räddningsväsendets behov.

För vatten som används till släckning skall vattenverket inte ta någon avgift.

Kommunen skall bekosta den utrustning som vid behov måste installeras för att släckningsvatten skall kunna tas ut.

62 §

Efterröjning och efterbevakning

När brandkåren inte längre behövs på en olycksplats är ägaren eller innehavaren till det objekt som varit föremål för brandkårens åtgärder skyldig att från kommunens räddningsmyndighet överta ansvaret för den fortsatta efterröjningen och efterbevakningen efter en olycka. Räddningsledaren fastställer tidpunkten för övertagandet.

Om ägaren eller innehavaren av objektet i fråga inte kan nås eller inte övertar ansvaret för efterröjningen eller efterbevakningen har räddningsledaren rätt att på ägarens eller innehavarens bekostnad vidta de åtgärder som behövs för att minimera risken för att ytterligare skador uppkommer.

63 §

Dokumentation av beslut

Då kommunens räddningsmyndighet beslutat om sådana åtgärder som avses i 59, 60 och 62 §§ och som innefattar ingrepp i annans rätt skall sådana beslut dokumenteras i protokoll.

11 kap.

Personregister

64 §

Alarmdataregister

Landskapsalarmcentralen skall föra ett alarmdataregister över de nödmeddelanden som mottagits och de åtgärder som vidtagits med anledning därav.

De som för registret ansvarar för att behandlingen av de införda uppgifterna sker i överensstämmelse med lag. Även övriga användare av alarmdataregistret ansvarar för att behandlingen av uppgifterna sker i överensstämmelse med lag.

65 §

Införande av uppgifter i alarmdataregistret

I sitt register får landskapsalarmcentralen införa uppgifter som

1) behövs för att enheterna inom räddningsväsendet skall kunna sköta sina uppdrag effektivt, såsom uppgifter rörande beredskap, anrop, ledningsförhållanden, utrustning, ansvarsområde samt storleken och sammansättningen av enheterna ifråga,

2) anger när och på vilket sätt ett nödmeddelande mottagits och vidarebefordrats,

3) anger ett nödmeddelandes innehåll jämte telefonidentifierings- och adressuppgifter samt bandningar eller andra tekniska upptagningar av meddelandet,

4) anger namnet på de personer eller mottagningsenheter som tagit emot ett nödmeddelande, registrerat meddelandet, vidtagit omedelbara åtgärder i anslutning härtill samt givits ett uppdrag i anledning av meddelandet,

5) anger identiteten hos den person som avses i 3 punkten till den del uppgifterna avser namn, personbeteckning eller födelsetid, kön, modersmål, medborgarskap, hemort, adress och telefonnummer,

6) rör det objekt nödmeddelandet avser,

7) avser ett räddningsuppdrag och de åtgärder som i anslutning därtill vidtagits såsom åtgärds- och händelseredogörelser, uppgifter om platsen och tidpunkten för en olycka, i vilken utsträckning skyndsamma räddningsingripanden varit nödvändiga i det enskilda fallet, vilka risker som förelegat i samband med att ett räddningsuppdrag genomförts samt andra behövliga uppgifter om ett enskilt uppdrag,

8) är nödvändiga för att i största möjliga utsträckning skydda den enskilde och de som arbetar vid de enheter som använder sig av alarmdatacentralens tjänster, såsom uppgifter rörande en brottslig gärning, ett straff eller någon annan påföljd för brott, någons hälsotillstånd, sjukdom eller handikapp och de vårdåtgärder eller andra därmed jämförbara åtgärder som i anledning därav vidtagits eller socialvårdsåtgärder som vidtagits för den enskildes räkning.

66 §

Behandlingen av uppgifterna i alarmdataregistret

En uppgift skall raderas ur alarmdataregistret när det inte längre kan anses motiverat att bevara den, dock senast när fem år har förflutit sedan meddelandet mottogs.

Uppgifter som avses i 65 § 8 punkten behöver inte raderas efter fem år om det med hänsyn till skyddet för den enskilde och de som arbetar vid de enheter som använder sig alarmdatacentralens tjänster föreligger särskilda skäl för att ha uppgifterna kvar i registret. För att uppgifterna skall få vara kvar krävs dock att den registeransvarige inom fem år räknat från den tidpunkt uppgifterna infördes i registret konstaterar att det är nödvändigt att förlänga uppbevaringstiden. Då en uppgift konstateras vara nödvändig skall en anteckning därom göras i registret. Inom fem år räknat från den tidpunkt den senaste anteckningen gjordes måste den registeransvarige på nytt ta ställning till om uppgifterna kan konstateras vara nödvändiga för att de skall få vara kvar i registret.

Registeruppgifterna får utan hinder av sekretessbestämmelserna i landskapslagen (1977:72) om allmänna handlingars offentlighet lämnas ut

- 1) till kommunens räddningsmyndighet för att sammanställas med ett åtgärdsregister
- 2) till annan än i 1 punkten avsedd räddningsmyndighet samt
- 3) för publicering till den del de inte röjer någons identitet eller personliga förhållanden.

Personer som är anställda hos myndigheter som för och använder alarmdataregistret har rätt att med hjälp av teknisk anslutning se och behandla uppgifter som hänför sig till uppdrag inom det egna verksamhetsområdet endast inom ramen för sina befogenheter och enligt överenskommelse med den huvudansvarige registerföraren.

67 §

Åtgärdsregister

Kommunens räddningsmyndighet skall föra ett åtgärdsregister. I åtgärdsregistret får det införas samma typ av uppgifter som i alarmdataregistret.

Utöver de uppgifter som avses i 1 mom. får i åtgärdsregistret införas uppgifter om

- 1) föremålet för de räddningsåtgärder som vidtagits med anledning av att en olycka inträffat,
- 2) vilken typ av olycka som har inträffat,
- 3) tekniska detaljer om olyckan och dess förlopp,
- 4) vilka räddnings- och bekämpningsmetoder som tillämpats, hur stora personalresurser som ställts till förfogande samt vilka fordon och vilket slags materiel som använts i samband med att en räddningsoperation genomförts,
- 5) räddningsverksamhetens resultat,
- 6) de skador på människor, egendom och miljön som en olycka givit upphov till samt
- 7) orsakerna till en olycka.

68 §

Behandlingen av uppgifterna i åtgärdsregistret

Uppgifterna i ett åtgärdsregister får utlämnas till landskapsalarmcentralen och andra räddningsmyndigheter. Uppgifterna får även utlämnas till andra myndigheter och forskningsinstitut under förutsättning att uppgifterna används i undersökningssyfte som ett led i vetenskaplig forskning om olyckor.

Åtgärdsregistret får även användas för statistikföring under förutsättning att inga personer kan identifieras i statistiken. I övrigt skall i samband med utlämnande landskapslagen om allmänna handlingars offentlighet tillämpas.

Uppgifterna i åtgärdsregistret skall sparas ända fram till den tidpunkt kommunens räddningsmyndighet inte längre anser det motiverat att bevara dem. I de fall det i åtgärdsregistret införts uppgifter som avses i 65 § 8 punkten skall dock uppgifterna raderas ur registret senast två år efter det att de införts.

69 §

Övervakningsregister

Kommunens räddningsmyndighet skall föra ett övervakningsregister. I övervakningsregistret skall det införas uppgifter om övervakningsobjekten samt om deras ägare och innehavare.

Uppgifterna i övervakningsregistret skall kontrolleras och justeras regelbundet samt sparas ända fram till den tidpunkt kommunens räddningsmyndighet inte längre anser det motiverat att bevara dem.

12 kap.

Finansiering av räddningsväsendet samt arvoden och ersättningar

70 §

Ansvar för räddningsväsendets kostnader

Den som i samband med att räddningsverksamhet utövas skall vidta åtgärder och sköta uppgifter skall även stå för de kostnader som verksamheten föranleder om inget annat följer av bestämmelserna i denna lag eller annan lagstiftning.

71 §

Landskapets deltagande i upprätthållande av beredskapen

Om det av någon särskild anledning är ändamålsenligt kan landskapet delta i upprätthållandet av beredskapen inom räddningsväsendet genom att anskaffa specialmateriel eller finansiera en bestämd verksamhet inom räddningsväsendet.

72 §

Ersättning för bistånd vid räddningsverksamhet

Om en kommun bistår en annan kommun med materiel och manskap eller på något annat sätt skall den mottagande kommunen betala full ersättning till den biståndsgivande kommunen om inte något annat avtalats.

Om eventuell ersättning för handräckning som landskapets och kommunernas övriga myndigheter och inrättningar ger räddningsväsendet skall avtalas särskilt.

73 §

Släckningskostnader för skogs- och terrängbränder

Om en skogs- eller terrängbrand har spritt sig till flera kommuner betalas släckningskostnaderna av den kommun på vars område branden började om inte något annat avtalats. De övriga kommunerna skall betala sin andel av dessa kostnader i förhållande till den eldhärjade arealen eller enligt annan skälig grund.

74 §

Landskapsandel för driftskostnader för räddningsväsendet

Driftskostnaderna för det kommunala räddningsväsendet finansieras med landskapsandelar som utbetalas till kommunerna i enlighet med bestämmelserna i landskapslagen (1993:70) om landskapsandelar till kommunerna.

75 §

Landskapsandel för materielanskaffningar

Inom ramen för landskapets budget kan en kommun, utöver vad som anges i 74 § och enligt landskapsregeringens prövning, beviljas landskapsandel för betydande kostnader vid anskaffning av materiel som erfordras för skötseln av kommunens räddningsväsende. Bedömningen i vad mån en kostnad skall anses vara betydande görs utgående ifrån ett belopp som landskapsregeringen särskilt skall fastställa.

Landskapsandelen fastställs utgående ifrån de bosättningsstrukturgrupper som avses i landskapslagen (1993:73) om bosättningsstrukturgrupper enligt följande:

Bosättningsstrukturgrupp	Landskapsandel i procent av kostnaderna
1	65
2	55
3	50
4	35

Om två eller flera kommuner avser att för gemensamt bruk anskaffa sådant materiel som avses i 1 mom. eller om ett kommunalförbund är huvudman fastställs landskapsandel för materielanskaffningen för varje kommuns andel i enlighet med dess bosättningsstrukturgrupp.

Om särskilda skäl föreligger kan inom ramen för landskapets budget och i enlighet med landskapsregeringens prövning beviljas landskapsandel utöver den landskapsandel som avses i 2 mom.

76 §

Förhandsbesked

Innan bindande anskaffningsavtal ingås eller beställningar görs skall kommunen inhämta ett förhandsbesked av landskapsregeringen för sådan egendom som enligt 75 § kan berättiga till landskapsandel. Till en begäran om förhandsbesked skall en utredning över åtgärden eller anskaffningen och dess kostnader bifogas i enlighet med vad landskapsregeringen bestämmer.

Förhandsbeskedet är bindande för landskapsregeringen om åtgärden vidtas inom ett år räknat från utgången av det kalenderår då förhandsbeskedet gavs, såvida inte annat följer av landskapsbudgeten.

77 §

Ersättningsgrunder

En förutsättning för erläggande av landskapsandel för kostnader som avses i 75 § är att kostnaderna är nödvändiga och skäligen för skötseln av räddningsväsendet samt att åtgärdens totala kostnader uppgår till minst det belopp som avses i 75 § 1 mom.

Kommunen erhåller inte landskapsandel för värdeminskningar eller kostnader i samband med lån. Grunderna för beviljande av landskapsandel enligt 75 § fastställs av landskapsregeringen genom beslut.

78 §

Slutredovisning

Kommunen skall senast ett år efter det att åtgärden eller anskaffningen slutförts lägga fram en slutredovisning för landskapsregeringen över de faktiska kostnaderna för åtgärden eller anskaffningen.

Landskapsregeringen skall fatta beslut om beviljande och utbetalning av landskapsandelen inom två månader efter det att den slutliga redovisningen lämnats in.

79 §

Ändrade förutsättningar för beviljande av landskapsandel

Landskapsregeringen kan besluta att den del av den anskaffade egendomens gängse värde som motsvarar landskapsandelen för de kostnader som enligt 75 § beviljats kommunen helt eller delvis skall återbetalas till landskapet. Förutsättningen härför är att

- 1) egendomen överlåts till någon annan,
- 2) verksamheten upphör eller att
- 3) egendomens användning varaktigt ändras så att egendomen inte kan användas för den avsedda verksamheten.

Om egendom för vilken landskapsandel har erhållits förstörs eller skadas, kan landskapsregeringen besluta att en motsvarande del av försäkrings- eller annan skadeersättning helt eller delvis skall betalas till landskapet eller dras av från den landskapsandel som enligt 75 § beviljats för nya kostnader.

Den som får landskapsandel skall inom sex månader efter det att de förändringar som avses i 1 och 2 mom. inträffat göra en anmälan till landskapsregeringen.

Om det senare framgår att någon anmälan inte gjorts inom utsatt tid, skall en mot landskapsandelen svarande del av egendomens gängse värde betalas till landskapet med en årlig ränta som motsvarar den av finansministeriet fastställda grundräntan beräknad på grundval av vad som därom stadgas särskilt i annan lagstiftning.

80 §

Ersättning för räddningskostnader

Om ett räddningsuppdrag har vållat en kommun kostnader som är särskilt stora med hänsyn till kommunens ekonomiska bärkraft kan kommunen erhålla ersättning av landskapsregeringen enligt prövning.

81 §

Skadestånd

I samband med ersättning av skador som uppkommit genom i denna lag avsedd olycka skall skadeståndslagen (FFS 412/1974) tillämpas.

82 §

Arvode och ersättningar till den som förordnats att delta i räddningsuppgifter

Kommunens räddningsmyndighet skall betala ett skäligt arvode till den som med stöd av 60 § beordrats att delta i ett räddningsuppdrag.

Den som deltagit i ett räddningsuppdrag har även rätt att från räddningsmyndigheten få ersättning för kläder, utrustning och arbetsredskap som förstörts eller gått förlorade i samband med att räddningsuppdraget utförts. Kommunens räddningsmyndighet skall betala full ersättning till ägaren för egendom som tagits i bruk med stöd av 59 § 1 mom. Även eventuella skador på egendomen skall ersättas.

För att erhålla ersättning skall ersättningsökanden så snart som möjligt anmäla skadan ifråga till räddningsledaren. Därefter skall sökanden skicka en skriftlig ersättningsansökan till kommunens räddningsmyndighet inom tre månader efter det att skadan inträffade.

83 §

Ersättning för olycksfall i samband med räddningsverksamhet

Den som drabbats av olycksfall eller yrkessjukdom i samband med att han eller hon fullgjort uppgifter som hänför sig till räddningsverksamheten i landskapet har rätt att få ersättning från landskapet. Ersättningen skall utgå enligt samma grunder som för olycksfall i arbete eller

yrkessjukdom till den del den skadelidande inte är berättigad till lika stor ersättning enligt annan lagstiftning.

Ersättningsberättigad är den som

- 1) med stöd av 60 § beordrats att delta i ett räddningsuppdrag,
- 2) hör till en avtalsbrandkår men inte är berättigad till ersättning enligt 1 § lagen om olycksfallsförsäkring (FFS 608/1948) eller
- 3) hör till en industri- eller anstaltsbrandkår som inte tillhör någon av de kommunala avtalsbrandkårerna och där olycksfallet inträffat i samband att kåren ifråga deltagit i ett räddningsuppdrag utanför industri- eller anstaltsområdet.

Den som drabbas av ett olycksfall och hör till en avtalsbrandkår på de villkor som anges i 2 mom. 2 punkten är berättigad till ersättning från landskapet om olycksfallet inträffat i samband med att han eller hon genomgått utbildning inom brandkåren, fullgjort uppgifter inom fastighets- eller materialvård eller deltagit i sjuktransporter.

Ärenden som rör utbetalning av ersättning med stöd av denna paragraf handläggs av landskapsregeringen.

13 kap.

Ändringssökande, tvångsmedel och straff

84 §

Ändringssökande

Ändring i ett beslut som kommunens räddningsmyndighet fattat med stöd av bestämmelserna i denna lag söks genom besvär i enlighet med besvär bestämmelserna i 15 kap i kommunallagen (1997:73) för landskapet Åland.

Om inte besvärmyndigheten bestämmer något annat, skall ett förvaltningsbeslut trots besvär iaktas omedelbart.

85 §

Vite och hot om tvångsutförande

Om någon i strid med bestämmelserna i 14, 28, 29, 34, 35, 36, 38, 46, 49 eller 52 §§ eller i strid med bestämmelser som utfärdats med stöd dessa lagrum vidtar åtgärder eller försummar att iaktta de skyldigheter som grundar sig på bestämmelserna ifråga, kan kommunens räddningsmyndighet genom beslut ålägga den försumlige att inom en viss tid vidta de åtgärder och iaktta de skyldigheter som krävs enligt denna lag eller annan lagstiftning.

Ett förbud eller en föreskrift som meddelats av kommunens räddningsmyndighet kan förenas med vite eller hot om att den försummade åtgärden vidtas på den försumliges bekostnad.

När ett ärende enligt denna lag gäller vite eller hot om tvångsutförande eller avbrytande, skall i övrigt bestämmelserna i viteslagen (FFS 1113/1990) iakttas.

86 §

Straff

Den som åsidosätter de i 16 §, 28 § 1 mom., 30, 31, 33, 34, 35, 36, 38, 39, 42, 46 §§, 59 § 1 mom. eller 60 § 1 och 2 mom. föreskrivna skyldigheterna eller handlar i strid med bestämmelser som utfärdats med stöd därav eller bryter mot förbuden i 31 § eller 60 § 3 mom. skall, om inte strängare straff för gärningen föreskrivs någon annanstans i lag, för *räddningsförseelse* dömas till böter.

87 §

Domseftergift

När någon har brutit mot ett förbud som har meddelats med stöd av denna lag och förstärkts med vite, kan domstolen avstå från att döma honom eller henne till straff för samma gärning.

14 kap.

Särskilda bestämmelser

88 §

Tystnadsplikt

Den som är anställd inom räddningsväsendet eller den som på sådant sätt som anges i 60 § deltar i räddningsverksamhet får inte till utomstående lämna ut uppgifter som han fått kännedom om i anslutning till att han fullgjort de i denna lag förskrivna skyldigheterna i de fall då uppgifterna rör enskild persons

- 1) affärs- eller yrkeshemlighet,
- 2) ekonomisk ställning,
- 3) hälsotillstånd eller
- 4) personliga förhållanden.

Uppgifter får inte heller lämnas ut om de rör andra än i 1 mom. angivna omständigheter i de fall det med stöd av lag bestämts att uppgifterna skall hållas hemliga.

Trots tystnadsplikten får i enskilda fall sådana uppgifter röjas som är nödvändiga för att skydda liv eller hälsa eller avvärja betydande skador på egendom eller i miljön.

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt denna paragraf döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen (FFS 39/1889), om inte gärningen utgör brott enligt 40 kap. 5 § strafflagen.

89 §

Skyldighet att lämna ut uppgifter för statistikföring

Om skyldighet för kommunens räddningsmyndighet och landskapsalarmcentralen att lämna ut uppgifter för statistikföring stadgas särskilt.

90 §

Undersökning av olyckor

Kommunens räddningsmyndighet skall göra en bedömning av och vid behov även undersöka de bakomliggande orsakerna till en olycka. Om det inte kan uteslutas att en olycka har orsakats uppsåtligen eller av oaktsamhet skall kommunens räddningsmyndighet anmäla detta till polisen.

Om särskilda skäl föreligger kan landskapsregeringen besluta om att en särskild undersökning skall genomföras.

Den som utför undersökningen har rätt att

- 1) få tillträde till olycksplatsen,
- 2) av den som normalt ansvarar för verksamheten på olycksplatsen få tillgång till handlingar som kan vara av intresse undersökningen,
- 3) ta prover på olycksplatsen samt
- 4) av kommunens räddningsmyndighet få tillgång till uppgifter som rör olyckan.

91 §

Handräckning av polisen

Polisen är skyldig att ge handräckning i de fall det behövs för att

- 1) syn enligt 42 § skall kunna förrättas,
- 2) förhindra en sådan olycksrisk som avses i 46 § 3 mom.,
- 3) räddningsledaren skall kunna utöva sina befogenheter enligt 59 § 1 mom. och 60 § 1 och 2 mom. samt
- 4) undersökning av olyckor enligt 90 § 3 mom. skall genomföras.

92 §

Klädseln inom räddningsväsendet och kommunens räddningsmyndighets identitetskort

Den som företräder kommunens räddningsmyndighet skall i sitt tjänsteuppdrag bära en klädsel som klart utvisar tjänsteuppdragets art samt inneha ett identitetskort som anger tjänsteställningen.

Landskapsregeringen utfärdar genom beslut närmare bestämmelser om klädseln inom räddningsväsendet och kommunens räddningsmyndighets identitetskort.

93 §

Kvalitetsfordringar

De bestämmelser som utfärdats i riket om

- 1) tekniska kraven på anordningar inom räddningsväsendet,
 - 2) brandsäkerheten för produkter samt
 - 3) utrustning och metoder för räddningsverksamhet
- skall tillämpas i landskapet.

Landskapsregeringen kan i förordning utfärda närmare bestämmelser om de kvalitetsfordringar som avses i 1 mom.

Om landskapsregeringen utfärdat särskilda bestämmelser om kvalitetsfordringar som i något avseende avviker från motsvarande bestämmelser i riket skall de av landskapsregeringen utfärdade bestämmelserna tillämpas i landskapet till den del det gäller avvikelserna.

15 kap. Ikraftträdelse- och övergångsbestämmelser

94 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den

Genom denna lag upphävs landskapslagen (1977:37) om brand- och räddningsväsendet, nedan kallad brandlagen.

Åtgärder för verkställigheten av denna lag får vidtas innan lagen träder i kraft.

95 §

Allmänna övergångsbestämmelser

När denna lag träder i kraft gäller dessutom följande:

- 1) utan hinder av bestämmelserna i 5 kap. skall den som innan denna lag träder i kraft innehar en tjänst eller på annat sätt utför uppgifter inom brand- och räddningsväsendet med stöd av brandlagens bestämmelser alltjämt vara behörig att i enlighet med bestämmelserna i denna lag utföra motsvarande uppgifter inom räddningsväsendet,
- 2) utan hinder av bestämmelserna i 50 § skall den som innan denna lag träder i kraft är anställd som sotare hos en kommun eller sotarföretagare alltjämt vara behörig att utföra sotning,
- 3) besluten om nivån på servicen enligt 20 § skall vara fastställda senast ett år efter det att denna lag trätt i kraft,
- 4) förordningar och beslut som tillkommit med stöd av brandlagens bestämmelser gäller fortfarande till dess att den utsatta giltighetstiden för dem utgår eller till dess landskapsregeringen upphäver dem,
- 5) brandvarnare eller andra anordningar som avses i 34 § skall vara installerade inom ett år efter det att denna lag trätt i kraft,
- 6) endast sådana kostnader föranledda av olyckor som inträffat efter det att denna lag trätt i kraft täcks av de ersättningar som enligt lagens 80 § skall utbetalas av landskapet,
- 7) de planer som fastställts med stöd av brandlagens bestämmelser gäller fortfarande till dess genomförandetiden för dem utgår eller till dess landskapsregeringen upphäver dem,
- 8) de förhandsbesked som givits med stöd av brandlagens bestämmelser är bindande för landskapsregeringen såvida inget annat följer av landskapsbudgeten och under förutsättning att den åtgärd som förhandsbeskedet avser vidtas inom ett år räknat från utgången av det kalenderår denna lag träder i kraft,
- 9) räddningsdelegationen skall vara tillsatt senast ett år efter det att denna lag trätt i kraft samt
- 10) delegationen för brand- och räddningsväsendet och delegationen för oljeskyddsärenden, tillsatta med stöd av bestämmelserna i brandlagen och landskapslagen (1977:16) om bekämpande av oljeskador, verkar fram till den tidpunkt räddningsdelegationen tillsatts.

2.

LANDSKAPSLAG om ändring av statistiklagen för landskapet Åland

I enlighet med lagtingets beslut

fogas till statistiklagen (1994:42) för landskapet Åland en ny 9a § som följer:

9a §

Uppgiftsskyldighet för kommunens räddningsmyndighet

Kommunens räddningsmyndighet är skyldig att till Ålands statistik- och utredningsbyrå lämna uppgifter om

- 1) antalet inträffade olyckor och genomförda räddningsoperationer i landskapet,
- 2) de räddningsresurser som finns att tillgå inom räddningsväsendet,
- 3) vilka åtgärder som vidtagits för att befrämja den förebyggande räddningsverksamheten i landskapet och skapa en god beredskap mot olyckor och situationer som kan orsaka fara samt
- 4) en olycka och de åtgärder som vidtagits i anledning därav och som införts i det åtgärdsregister som avses i 67 § räddningslagen (/) för landskapet Åland.

Denna lag träder i kraft den

3.

LANDSKAPSLAG
om ändring av landskapslagen om offentliga nöjeställningar

I enlighet med lagtingets beslut

ändras 7a § 2 och 3 mom., 18a § 4 mom., 19 § 1 mom. samt 25 § 1, 3 och 4 mom. i landskapslagen (1969:28) om offentliga nöjeställningar, av dessa lagrum 7a § 2 och 3 mom. och 18a § 4 mom. sådana de lyder i landskapslagen 1992/10 samt 25 § 3 mom. sådant det lyder i landskapslagen 2000/29 samt

ersätts i lagen ordet "landskapsstyrelsen" i olika böjningsformer med "landskapsregeringen" i motsvarande former som följer:

7a §

Offentlig nöjeställning får även ordnas i annan än i 1 mom. avsedd byggnad samt i tält eller därmed jämförbar konstruktion om byggnaden eller konstruktionen på ansökan godkänns för ändamålet av polismyndigheten efter att hälsomyndigheten och kommunens räddningsmyndighet hörts i ärendet. Godkännandet, som kan förenas med de villkor som polismyndigheten anser nödvändiga med tanke på personsäkerheten och på de sanitära förhållandena, får gälla endast viss i ansökan avsedd nöjeställning. Är det fråga om att flera tillställningar med samma eller likartat program skall ordnas i nöjeslokalen, får godkännandet dock avse samtliga dessa tillställningar.

Har polismyndigheten i enlighet med bestämmelserna i 2 mom. tidigare godkänt nöjeslokal för ett visst slag av nöjeställning, får polismyndigheten godkänna nöjeslokalen för samma eller liknande slag av nöjeställning utan att höra hälsomyndigheten eller kommunens räddningsmyndighet.

18a §

Beslut som byggnadsnämnd fattat om att godkänna samlingslokal samt om att förbjuda användningen av samlingslokal skall genom nämndens försorg tillställas vederbörande hälsomyndighet, kommunens räddningsmyndighet samt Ålands polismyndighet.

19 §

Konstruktion, anordning och arrangemang, vars beskaffenhet, skick eller planering är av uppenbar betydelse för funktionärens, för uppträdande personers eller för allmänhetens säkerhet vid offentliga nöjeställningar skall på åtgärd av polismyndighet eller kommunal byggnadsövervaknings-, räddnings- och hälsovårdsmyndighet besiktigas på ägarens eller innehavarens bekostnad.

25 §

Lantrådet, föredraganden av polisärenden i landskapsregeringen och landskapets räddningsinspektör har fritt tillträde till offentliga nöjeställningar.

Polismästaren och räddningschefen har i fråga om sina tjänsteområden fritt tillträde till offentliga nöjeställningar.

Polisman, räddningspersonal och ordningsman i tjänsteutövning har fritt tillträde till offentlig nöjeställning, till vilken de beordrats.

Denna lag träder i kraft den

4.

L A N D S K A P S L A G

om ändring av landskapslagen innehållande särskilda bestämmelser angående biografer och offentliga biografföreställningar i landskapet Åland

I enlighet med lagtingets beslut

ändras 2 § 2 och 3 mom., 5, 6, 8, och 9 §§, 10 § 2 mom. samt 12 § 3 mom. i landskapslagen (1942:10) innehållande särskilda bestämmelser angående biografer och offentliga biografföreställningar i landskapet Åland samt

ersätts i lagen ordet "landskapsstyrelsen" i olika böjningsformer med "landskapsregeringen" i motsvarande former som följer:

2 §

I samband med ansökan om tillstånd för att få uppföra och inreda en biograf skall polismyndigheten och räddningschefen avge yttrande.

En biograf får inte tas i bruk förrän den myndighet som givit byggnadslov besiktigt och godkänt biografen. Vid besiktningen skall företrädare för polismyndigheten och kommunens räddningsmyndighet närvara. I de fall landskapsregeringen givit byggnadslov skall biografens ägare ersätta kostnaderna för besiktningen med ett belopp som fastställs av landskapsregeringen.

5 §

Polismyndigheten och kommunens räddningsmyndighet ansvarar för att bestämmelserna i denna lag efterlevs.

6 §

I samband med att polismyndigheten handlägger ett tillståndsärende som rör brandskydd bör räddningschefens utlåtande inhämtas. Är räddningschefen och polismyndigheten oeniga om ärendets fortsatta behandling bör saken hänskjutas till landskapsregeringen för avgörande.

8 §

I de fall polismyndigheten och kommunens räddningsmyndighet på förhand känner till omständigheter som kan inverka avgörande på ärendets fortsatta behandling behöver polismyndigheten och kommunens räddningsmyndighet inte förrätta syn på föreställningsplatsen.

9 §

Polismyndigheten och kommunens räddningsmyndighet bör utan förhandsanmälan var för sig inspektera offentliga biografföreställningar. Under säsongen bör en biograf inspekteras en gång per månad.

10 §

Polismyndigheten bör utan dröjsmål underrätta räddningschefen, om givna tillstånd till föreställningar.

12 §

Oavsett åtal väcks har polismyndigheten vid behov rätt att förhindra eller utfärda förbud mot sådan verksamhet som avses i denna lag då det föreligger risk för att verksamheten kan äventyra människors liv och hälsa eller medföra att betydande skador på egendom eller i miljön uppkommer. Polismyndigheten har även rätt att vid behov tillkalla räddningsmanskap till föreställningsplatsen och att i övrigt vidta de nödvändiga säkerhetsåtgärder som krävs i det enskilda fallet. Kostnaderna härför ersätts av biografägaren.

Denna lag träder i kraft den

5.

LANDSKAPSLAG
om ändring av landskapslagen om bekämpande av oljeskador

I enlighet med lagtingets beslut

ändras 4 § 2 mom. samt 10 och 11 §§ i landskapslagen (1977:16) om bekämpande av oljeskador samt,

ersätts i lagen ordet "landskapsstyrelsen" i olika böjningsformer med "landskapsregeringen" i motsvarande former som följer:

4 §

I ärenden som rör oljeskadebekämpning biträds landskapsregeringen av en särskild räddningsdelegation.

10 §

Den som observerar eller på annat sätt erhåller kännedom om att oljeskada uppkommit, är skyldig att därom omedelbart underrätta polismyndigheten eller kommunens räddningsmyndighet.

11 §

Den som innehar eller förvarar olja som förorsakat skada eller risk för skada, är skyldig att vidtaga sådana bekämpningsåtgärder som med hänsyn till omständigheterna skäligen kan fordras av honom. Han skall omedelbart även underrätta polismyndigheten eller kommunens räddningsmyndighet om skadan eller risken för skada.

Denna lag träder i kraft den

Mariehamn den 31 mars 2005

L a n t r å d

Roger Nordlund

Föredragande ledamot

Britt Lundberg

Parallelltexter

- - [Parallelltexter till landskapsregeringens framställning nr 11/2004-2005](#)